

SØVÆRNETS OFFICERSSKOLE 275 ÅR

SØVÆRNETS OFFICERSUDDANNELSE 1951-76

af

FINN ALSING
KOMMANDØRKAPTJEN

UDGIVET AF SØVÆRNETS OFFICERSSKOLE
I KOMMISSION HOS J. H. SCHULTZ FORLAG
KØBENHAVN 1976

Våbenskjoldets blasonering:

I rødt en afrevet løvepote holdende en pælvis stillet kadetdolk i skede, alt af guld.
Skjoldet hviler på et anker hvorover en kongekrone.

Våbenskjoldets motivering:

Kong Frederik IV indstiftede ved kgl. resolution af 26. februar 1701
Søe-Cadet-Compagniet, nu Søværnets Officerssskole.

Den direkte initiativtager til skolens oprettelse var General-Admiral-Løjtnant
Ulrik Christian Gyldenløve, der i sit våben blandt andet
førte to guldløver på rød bund.

Dolken har været båret af kadetterne siden 1822 og er et symbol for kadetkorpset.
På grundlag heraf er våbenet for Søværnets Officerssskole komponeret.

Udarbejdet på foranledning af Søværnskommandoen og godkendt af
Hans Majestæt Kongen den 20. november 1964.

Denne publikation er sat med Linotype Baskerville
og trykt hos J. H. Schultz Bogtrykkeri A/S, København
på Winther-cote 120 g fra Viggo Borch
Clicheerne er leveret af Tierp Repro

ISBN 87 569 0286 7

INDHOLD

	Side
<i>Chefen for Søværnets Officersskoles forord</i>	7
<i>Søværnets Officersskole 1951–1959</i>	9
250 års jubilæet	9
Flådens opbygning. Forsvarslovene 1950–1951	14
Officersuddannelsens forløb omkring 1951	18
Søløjtnantkurserne	20
Sergentgradens løn og uniform	23
Kostskolen	25
Tilgangen og uddannelsesplanerne	27
Signaluddannelsen	29
Tilknytningen til Atlantpagten	30
Holmen-katastrofen	32
Skolens dagligliv	33
Pressens omtale af »Klostertugt«	39
Uden for undervisningssituationen	43
H.M. Kongen, Dronningen og Tronfølgeren deltog i kadetballet 1958	45
-50'ernes kadettogter	46
Grønlands-togt som ledsageskib for Kongeskibet	49
Togterne årene derefter	53
ÆGIR afløser HOLGER DANSKE som kadetskib	57
<i>Søværnets Officersskole 1959–1970</i>	62
Skoleplan 1959 på Officerssskolens eget initiativ	62
Uddannelsesformålenes formulering	66
Skoleråd og lærermøder	71
Forsvarslovene af 1960	72
Hvervebestræbelserne, operation »STUD SØ«	75
Reserveofficersskolen til Frederikshavn	77
Udvekslingen af danske og amerikanske kadetter	79

	Side
-60'ernes kadettogter	81
Togtet til Grækenland	84
ÆGIRs sidste togter	89
Minelægger som skoleskib	91
Finland med i kadetstævnet	92
Kendte navne blandt kadetterne	93
Samfundstendenserne	95
Kadetforeningens oprettelse	97
Forudsætningerne for en ny skoleplan	99
De pædagogiske retningslinier	102
<i>Søværnets Officersskole 1970–1976</i>	<i>103</i>
Uddannelsesplan 1970	103
Eksamener og karaktergivning	106
Kadettens hustruer overværer afgangseksamen	109
Udmærkelse	110
B-liniens flyttedag. Sidste rest af kostskolen forsvinder	111
Uddannelsen til officer af B-linien	112
Kadetforeningen	116
Uddannelsesplanernes praktiske udførelse	117
Pres på adgangskravene	118
Traditioner, som lever videre i Søværnets officersuddannelse	120
<i>Epilog</i>	<i>125</i>
<i>Appendix</i>	<i>126</i>
Kadetcheferne	126
Næstkommanderende ved Søværnets Officersskole 1951–1976	129
Kadetskibene	130
Litteratur og kildeangivelse	136

FORORD

Ved kgl. resolution af 26. februar 1701 indstiftede KONG FREDERIK DEN IV Søe-Cadet-Compagniet.

I anledning af dette korps' 200-års stiftelsesdag i 1901 skrev daværende lærer ved Søofficersskolen, professor H. C. A. Lund, festskriftet »Søkadet-Korpsets Historie 1701–1901«.

Ved 250-årsdagen i 1951 blev der udgivet et værk »Søofficersskolen gennem 250 Aar«, forfattet af daværende lærer ved skolen, kommandørkaptajn R. Steen Steensen.

Selv om et 275-jubilæum vel ikke har den samme karat som 200 og 250 år, var man ved Søværnets Officersskole af den opfattelse, at der var sket så store ændringer i skolens virke siden 1951, at det fortjente at blive nedfældet i et nyt værk.

Dette ikke blot af hensyn til samtiden, men også med henblik på den historiske værdi en sådan bog kunne få.

I 1974 henvendte skolen sig derfor atter til kommandørkaptajn Steensen for om muligt at få denne til at skrive fortsættelsen af sit tidligere værk.

Kommandørkaptajnen så sig imidlertid ikke i stand til at påtage sig opgaven, men anbefalede i stedet Søværnets Officersskole at vælge en officer, der havde gjort tjeneste ved skolen i den seneste periode.

Det var så heldigt, at den første, man fik i tankerne, næsten omgående erklærede sig indforstået med at påtage sig denne arbejdskrævende, men som han selv sagde, spændende opgave.

Kommandørkaptajn F. Alsing, der var kadet i 50'erne, har gjort tjeneste ved Søværnets Officersskole fra 1969 til 1973 og har bl. a. medvirket ved udarbejdelsen af de nyeste uddannelsesplaner.

Det foreliggende jubilæumsskrift er tilstræbt som en naturlig fortsættelse af »Søofficersskolen gennem 250 år«, men stilen er naturligvis anderledes, ligesom formatet af tekniske årsager er ændret.

Søværnets Officersskole vil rette en tak i første række til forfatteren, men også til de mange, som på forskellig vis har ydet materiale til bogens indhold.

Jubilæumsskriftet havde imidlertid ikke set dagens lys i den foreliggende form, hvis ikke en række virksomheder og institutioner havde ydet økonomisk støtte.

Disse er følgende:

DANSK ESSO FOND
BP OLIE-KOMPAGNIET A/S
DET STORE NORDISKE TELEGRAF-SELSKAB
DET ØSTASIATISKE KOMPAGNI
REDERIET A. P. MØLLER
A/S EM. Z. SVITZERS BJERGNINGS-ENTREPRISE
TUBORGFONDET
FREDERIKSHAVN VÆRFT A/S
AALBORG VÆRFT A/S
SØOFFICERS-FORENINGEN

Søværnets Officersskole bringer en tak til ovennævnte, der medvirkede til, at skolens 275-års fødselsdag kunne manifesteres på en smuk og værdig måde til glæde for alle med tilknytning til Søværnet.

P. P. Holm

Kommandør

Chef for Søværnets Officersskole

SØVÆRNETS OFFICERSSKOLE

1951 - 1959

250 års jubilæet

Søofficersskolen fejrede sin 250 års beståen den 26. februar 1951, som ganske belejligt var en mandag. Forberedelserne til jubilæet var omfattende og var påbegyndt længe inden, medens de egentlige jubilæumsbegivenheder tog deres begyndelse lørdag den 24., hvor chefen for Den kungliga svenska Sjökrigsskolan, kommandør G. S. Tham, og den konstituerede chef for Den norske Sjøkrigsskole, orlogskaptajn L. R. Lund, ankom til København.

En samtidig, kortfattet beretning om begivenhederne og festlighederne, skrevet af skolechefen, giver i sit ordvalg og indhold et helt lille tidsbillede af livet – og naturligvis navnlig af det militære samfund – i årene kort efter den anden verdenskrig: »De to skandinaviske skolechefer ankom lørdag formiddag og blev på banegården modtaget af en af skoleofficererne. Under besøget var orlogskaptajn W. Salicath attacheret de to skolechefer. Efter deres ankomst kl. 1100 til Søofficersskolen, ledsaget af den svenske marineattaché, blev der afholdt en parade, hvorunder kadetkorpset blev forestillet for skolecheferne, der derefter spiste frokost med skoleofficererne.

Om aftenen afholdt Chefen for Søværnet, viceadmiral A. H. Vedel, middag i sit hjem for gæsterne m. fl., og den næste dag, søndag, var orlogskaptajn Salicath vært under en automobiludflugt til Frederiksborg Slot og påfølgende middag på Store Kro. Om aftenen afholdt den svenske marineattaché middag.«

På selve 250 års-dagen var der på Søofficersskolen parade kl. 0900, under hvilken chefen for skolen overrakte dekorationer til 5 af skolens lærere: Ridder af Dannebrog: Dr. phil N. Arley, dr. phil. J. Koch, lektor K. Rander Buch og lektor H. Lund samt Dannebrogsmændenes hæderstegn: Translatør P. Prom.

Kl. 1000 var der gudstjeneste i Holmens Kirke.

Søofficersskolens mandagsbøn oplæstes af korpskadetten, søkadet S. Gøbel. Gudstjenesten foregik efter særligt program og overværedes af Deres Majestæter Kongen og Dronningen, Dronning Alexandrine, Deres kongelige Højheder

Søværnets Officersskole, hovedindgangen.

Prins Knud og Prinsesse Margaretha samt endvidere Forsvarschefen, værnsscheferne samt mange søofficerer og deres pårørende.

Chefen for Søofficersskolen, ledsaget af næstkommanderende, overrakte kl. 1100 Dannebrogsmændenes hæderstegn til pedel A. P. Andersen, som lå syg på Sundby Hospital. Mellem kl. 1200 og 1315 modtog chefen og repræsentanter for kadetkorpset gratulanter, der overrakte gaver.

Kl. 1315 begyndte gæsterne til højtideligheden at indfinde sig. På pladsen foran Søofficersskolen var en honnøraftdeling på 32 mand fra flådestationen under kommando af en kaptajnløjtnant opstillet.

I aulaen og på trappen op til 1. etage stod 9 aspiranter, iklædt kadetuniformer fra forskellige tider; disse uniformer var ved velvilje fra Det kongelige Teaters garderobe blevet udlånt og omsyet, således at de var meget nær korrekte. Sidevåben var udlånt fra Tøjhusmuseet.

Til højtideligheden på Søofficersskolen kl. 1400 havde Deres Majestæter Kongen og Dronningen og Dronning Alexandrine tilsagt deres tilstedeværelse; endvidere var Hans Majestæt Kong Haakon af Norge blevet inviteret, men majestæten havde beklaget ikke at kunne komme. De to dronninger fik af chefen overrakt buketter bestående af røde og hvide nelliker, forsynet med Søofficersskolens røde og hvide huebånd.

En del af regeringens og rigsdagens medlemmer, der havde modtaget invitationen, meldte afbud på et sent tidspunkt af hensyn til pludseligt bestemte politiske forhandlinger; nogle sendte stedfortrædere. Antallet af inviterede gæster kom op på over 500.

Hele højtideligheden blev transmitteret direkte af Statsradiofonien, og et udtog heraf blev udsendt i radioens aktuelle kvarter mellem kl. 1900 og 1915.

I kadetternes spisesal blev der kl. 18.30 afholdt middag for kadetkorpset, lærere og skoleofficerer.

Søofficersskolen havde planlagt at afholde et udvidet kadetbal på jubilæumsaftenen, men da Forsvarsministeriet kun havde bevilget 5.000 kr. til dækning af udgifter i anledning af jubilæet, måtte dette opgives.

Udover de nævnte radioudsendelser blev offentligheden gjort bekendt med begivenhederne den 26. februar igennem en lang række reportager og artikler i morgenblade, aftenblade og ugeblade både før og efter dagen. Det berlingske Hus' aviser bragte megen omtale, og i Politiken kunne man om tirsdagen bl. a. læse: »Det var ikke netop uniformernes pragt eller den ydre festivitas, der virkede stærkest ved Søofficersskolens jubilæumsfest. De 250 år, der er gået, siden skolen begyndte at uddanne ungdom til gode søofficerer, har knyttet alle fortroligt nær til hinanden. En sømandskultur lever og vokser med hvert slægtled. Når viceadmiralen tiltalte kadetterne »mine unge venner«, når Kongen spøjte i sine alvorlige ord, så følte det, at her stod alle på lige fod i gensidig tillid og offervilje – her var tryghed.

De 500 mennesker, der samledes i skolens festsal, repræsenterede vidt forskellige samfundskredse. Dronning Alexandrine, Kongen og Dronningen, Tronfølgeren, Prins Knud, Prins Axel og Prinsesse Margaretha sad allerforrest. Lad os ikke nævne flere navne end Niels Bohr og Vilh. Andersen. Det ville blive alt for overvældende. Men disse 2 lærde mænd sad midt iblandt Flådens og Hærens højeste officerer, ledere af statens undervisningsanstalter, rigsdagens præsidium, politicheferne, borgmestrene, og det funklede af guld, våben, stjerner og kors, så de få civile kun var enlige punkter midt i den strålende skare.»

Skolens chef, kommandør Gustav Paulsen, bød velkommen. Han talte kort og koncist om de 250 år. Studentsangerne sang ledet af John Frandsen, og skuespiller ved Det kongelige Teater Martin Hansen foredrog et recitativ til Flådens ære af Hans Hartvig Seedorff.

Viceadmiral Vedel talte om Flåden. »Husk, vi danner et samlet hele«, sagde han. »Enhver mand om bord er nødvendig, vagtchefen på broen, maskinfolk, fyrbødere, artilleriets mandskab, matroser, mændene ved radar og radio, fartøjsfolk og mange, mange flere. Men chefen har det fulde ansvar. De krav, der

Søofficersskolen 250 år. I anledning af jubilæet blev kadetaspiranter ikklædt forskellige tiders uniformer. Her instrueres aspiranterne af søkadet af klasse A Sven Gøbel.

stilles til ham, er såre vanskelige at opfylde. Derfor er denne skoles opgave så betydningsfuld.«

Efter en malende skildring af livet i Flåden, hvori viceadmiralen citerede digtere og lærere, talte han til de unge, til øjeblikkets kadetter og sagde til slut til dem: »De, mine unge venner, har den fordel, at De får et udsyn, som mange af Deres landsmænd ikke får. Skøn på det og udnyt det til gavn for Dem selv og andre.«

Kong Frederik stod på talerstolen og takkede kommandør Paulsen. Han havde nævnt ham som den første danske konge, der gennemgik skolen og lod

sig uddanne til søofficer. »Jeg vil altid mindes en tidlig morgen den 4. juli 1917, da jeg første gang gik om bord som kadet«, sagde Kongen. »Godmorgen, Deres kongelige Højhed, og velkommen om bord«, sagde chefen. »Med taknemmelighed husker jeg min chef, kommandør Kjær, med glæde mine mangfoldige oplevelser blandt kammeraterne. Vi gamle kadetter fra skolen i Gernersgade, vi mener stadig, at det er os, der var de rigtige!«

Alle i festsalen lo. Men Kongen lykønskede ungdommen til dens uddannelse i en lys, moderne bygning, hvor alt, hvad man kunne ønske, var til rådighed.

Dagens fest sluttede med sidste vers af kongesangen, og alle tog bort, vejledt af kadetter i gamle uniformer, som levende illustrerede udviklingen gennem 250 år.

Søofficersskolen fik naturligvis mange gaver. Den svenske og den norske skole havde boggaver. Fra Magasin du Nord, Carl V. Sølvér, Schultz's Forlag og Oscar Davidsen kom smukke gaver og fra Marineforeningen malerieret af briggen »Ørnen« og fra kvartermestrene det smukke maleri fra kanonbådskrigen, som siden har haft plads i kadetternes opholdssal. Søofficerskonernes klub gav ligeledes billeder, som siden har smykket væggen i opholdslokalet, medens skolens civile lærerstab gav skolen det aflåselige glasskab, hvor skolens medaljesamling har fundet blivende plads. Søofficersforeningen leverede et kobberstik, og kadetkorpset forærede – meget betænksomt – skolen en stor radiogrammofon.

Der kom naturligvis telegramlykønskninger fra nær og fjern, og mange kostbare blomsterhilsner fra en række foreninger og firmaer var med til at kaste glans over dagen. En gave, som ikke var den mindst kærkomne, modtog skolen dog først næsten et år senere. Den 10. maj 1952 overtog søkadetkorpset to piratjoller som en gave fra Tuborgfondet. Disse velsejlende joller fik selvfølgelig navnene »Rød« og »Grøn« og gav i en halv snes år kadetterne lejlighed til fornøjelig sejltræning og deltagelse i mange kapsejladser.

Som det fremgår, var Søofficersskolens 250-års-dag ingenlunde nogen upåagtet begivenhed. Også postvæsenet deltog i festligholdelsen af dagen ved at udsende et smukt frimærke i anledning af jubilæet. Frimærket udkom i en rød 25-øres og en blå 50-øres udgave og var tegnet af Viggo Bang. Efter Søofficersskolens forslag, som blev godkendt af postgeneraldirektoratet, var udgangspunktet for motivet et udsnit af Mølsteds maleri af slaget i Køge Bugt, som fandtes på skolen. Under arbejdet benyttede Viggo Bang den i Søværnskommandoen i Gernersgade dengang opstillede model af skibet »Fredericus Quartus«, som blev bygget i 1699 under navnet »Store Christianus Quintus«, men blev omdøbt, før det var løbet af stablen.

Flådens opbygning. Forsvarslovene 1950-1951

I 1951 befandt Søværnet sig endnu i indledningen til en opbygningsperiode. Efterkrigstiden stillede opgaverne: Overvågning og bevogtning af danske farvande, minestrygning af ruter i farvandene og uddannelse af personel. Disse opgavers løsning gav målene og begrænsningerne for Søværnets opbygning. Flådens materiel måtte bygges, købes, lånes eller lejes uden synderlig lang tid til dybere overvejelser.

Årene lige efter krigen var naturligvis hektiske for Marinen, men opgaverne blev løst, og der var kræfter tilovers til at se på fremtiden. Hverken i Søværnet eller i befolkningen havde man glemt slagordet »aldrig mere en 9. april«, og begivenhederne ude omkring i verden opfordrede ikke til at lade stå til. I krigens kølvand fulgte også naturligt store forventninger om en hastig teknisk udvikling. Ingen kunne være i tvivl om, at fremtiden ville stille store krav til forsvarets formåen og til mange og omfattende ændringer og tilpasninger.

På baggrund af denne tid skabtes de nye forsvarslove.

Allerede i juni 1949 var der blevet nedsat en kommission til gennemførelse af det forberedende arbejde ved oprettelsen af et forsvarsministerium, reorganiseringen af forsvarets tekniske virksomheder og de med disse spørgsmål sam hørende problemer.

Den første af lovene om forsvarets ordning handlede om centralstyrelsen og den kommandomæssige organisation. Den blev vedtaget ved Landstingets 3. behandling den 25. maj 1950. De næste love om sammensætningen af værnene, korpserne m. fl. og om personellet forelå begge i juni 1951 sammen med en vedtagelse af ændringer i og tilføjelser til loven om statens tjenestemænd.

Lovkomplekset medførte store og iøjnefaldende ændringer i forsvaret. Mest iøjnefaldende var det vel, at Krigsministeriet og Marineministeriet blev sammenlagt til Forsvarsministeriet, samt at Flyvevåbnet blev oprettet ved en sammenlægning af Hærens flyvetropper og Søværnets flyvevæsen. Endvidere oprettedes som øverste militære post: Forsvarschefen med Forsvarsstaben. Det nævntes i loven, at Forsvarschefen skulle være general eller admiral, medens værnscheferne fremdeles skulle være af generaløjtnants-/viceadmiralsrang.

I bemærkningerne til en af lovene i komplekset hed det, at det var tanken, at Flåden i fremtiden skulle sammensættes af lettere enheder omfattende kystjagere, eskortefartøjer, ubåde, patruljefartøjer, motortorpedobåde, minelæggere og minestrygere, depot- og inspektionsskibe m. v. samt skib til Kongens brug. Man satte et foreløbigt mål, nemlig at udvide Flåden med indtil 10 enheder af typerne kystjagere, ubåde og motortorpedobåde og overlod spørgsmå-

Kommandør Gustav Paulsen, kadetchef 1949–1956.

let om den yderligere udbygning til et senere tidspunkt, når der måtte foreligge et bedre overblik over mulighederne, samt over Det danske Søværns opgaver set i forbindelse med det sømilitære samarbejde inden for Atlantpagten. Det bemærkedes, at Kystbefæstningen skulle udbedres og udvides i forbindelse med Flådens genopbygning, men det blev også fastslået, at genopbygningen af hele Søværnet ville komme til at foregå i takt med forøgelsen af Søværnets befalingsmandsstyrke.

I lovtæksten stod, at Søværnets Officersskole og Søværnets Fenrikskole henhørte under Forsvarsministeriet, Søværnets øvrige skoler under Søværnskommandoen. Chefen for Søværnets Officersskole skulle tillige være chef for Søværnets Fenrikskole og Søværnets Reserveofficersskole.

Som en nyskabelse opstod Forsvarets Gymnasium, der skulle give sergenter med folkeskole- eller mellemskoleuddannelse en 3-års undervisning og sergenter med mellemskole- eller realeksamen en 2-års undervisning, som skulle afsluttes med en prøve, der gav adgang til optagelse på forsvarets officersskoler.

Kadetternes forsamlingssal.

Hermed var der ikke sket nogen principiel ændring i adgangskravet. Det var stadig studentereksamen af den matematisk-naturvidenskabelige linie med mulighed for, at skibsførereksamen kunne træde i stedet. For maskinofficerselever var kravet fortsat udvidet maskinmestereksamen. Nyt var det imidlertid, at eleverne skulle have gjort tjeneste som befalingsmænd i 6 måneder inden indtræden på skolen.

I lovene hed det videre, at officersuddannelsen varede indtil 3 år, samt at eleverne ved forsvarets officersskoler benævnedes kadetter. Lovene opdelte de faste liniebefalingsmænd inden for alle 3 værn i 2 hovedkategorier under hensyn til deres anvendelse, henholdsvis i stillinger, hvor føringsmæssige eller videnskabeligt prægede kvalifikationer var påkrævede, og i stillinger med et snævrere afgrænset speciale som tjenesteområde.

Sidstnævnte kategoris virksomhed fandtes i alt væsentligt at falde sammen med den hidtidige materielmester- og kvartermestergruppe, som nu blev overført til en specialgruppe, inden for hvilken de ældre befalingsmænd blev officerer af orlogskaptajns-, kaptajnløjtnants- og søløjtnantsgrad (af specialgruppen), medens de yngre grader, overfenriker og fenriker, ikke henregnedes til officerspersonellet.

Intendanturkorpsets officerspersonel fik sammen med maskinofficererne i

Den traditionelle julemiddag 1954, skolechefens tale.

Søværnet principielt samme betegnelser som de øvrige officerer i værnet, men det hindrede ikke en sikker skelnen. Ganske vist forsvandt betegnelserne, intendant og overintendant, men intendanturnavnet blev tilføjet gradsbetegnelserne, f. eks. således: Kaptajn IT, kaptajnløjtnant IT og intendanturløjtnant. For maskinofficerernes vedkommende tilførte man konsekvent graderne præfikset »maskin«, f. eks. maskinkommandør, maskinkaptajn, maskinløjtnant.

Den omstændighed, at Danmarks Rigsdag i marts 1949 vedtog den danske tilslutning til Den nordatlantiske Traktat, afspejlede sig næsten ikke i det nye lovkompleks, selv om lovforslagene ledsagende bemærkninger direkte nævnte en materieltilpasning til forhold, som afhang af Atlantpagten.

Viljen til at forsvare landet, ikke mindst mod overrumpplingsangreb og i øvrigt i et forsvarsfællesskab med vore allierede i Atlantpagten, kom imidlertid tydeligst til udtryk i forholdsordren for det militære forsvar, der blev udgivet i form af kongelig anordning af 6. marts 1952.

Ordren sikrer først og fremmest, at de militære styrker optager kampen i tilfælde af angreb på Danmark, og nævner bl. a., at militært personel, som måtte være afskåret fra egen afdeling, skal tilslutte sig andre kæmpende danske eller allierede enheder.

Pudsigt nok blev den vigtige ordre udsendt ad en forkert kanal, hvilket

Julemiddag 1954, søkadet Kaj Thygesen synger »Pater Francisco«.

måske kunne tilskrives de nyligt stedfundne organisationsændringer. Ordren udkom i en Kundgørelse for Forsvaret A, som ellers kun indeholdt bestemmelser af midlertidig karakter, udnævnelser og lignende. Først i 1961 blev forholdsordren i forbindelse med en mindre ændring optaget i Kundgørelse for Forsvaret B, hvor den som blivende bestemmelse hørte hjemme.

Tiden efter Danmarks tilslutning til Atlantpagten var i mere end 15 år præget af en amerikansk bistand til den materielle opbygning af forsvaret og dermed Søværnet. Skibe og våben blev leveret vederlagsfrit fra USA eller fremstillet i Europa for amerikansk regning for derpå at blive stillet til rådighed for Det danske Søværn.

Men endnu i 1951 kunne man se frem til den opbygning af Marinen, som man havde fået pant på. At man så frem til denne opbygning, var i grunden lidt af et paradoks i relation til officersuddannelsen, for man manglede officerer, og man manglede tilgang til officerskorpset, og udvidelsen af antallet af skibe ville naturligvis kun øge behovet. Samtidigt håbede man dog, at Flådens program for nye skibe ville øge interessen for at vælge officersvejen.

Officersuddannelsens forløb omkring 1951

Straks efter krigen meldte der sig mange til søofficersuddannelsen, men alligevel ikke nok, og i slutningen af -40'erne dalede tallet af ansøgere voldsomt. Fra skolens side så man mange årsager til den svigtende tilgang: De unge mennesker bandt sig til en livsledsager på et tidligere tidspunkt, end man havde gjort det i »de gode gamle dage«, og lønningerne i Marinen var ikke tiltrækkende nok. Dertil kom, som nævnt, usikkerheden med hensyn til Flådens materiel og

måske også manglende kendskab hos gymnasieungdommen til den maritime uddannelse og påfølgende karriere. I hvert fald satte Søofficersskolen i disse år meget ind på at opnå presseomtale.

Som det så smukt er beskrevet i første vers af admiralens vise fra »Pinafore«, startede en officerskarriere dengang med, at den unge mand »kom i lære«. Han blev antaget til »søkadetlærling«, hvilket ikke kunne finde sted senere end det kalenderår, hvor ansøgeren fyldte 20 år.

De, der ønskede at indstille sig, skulle indsende ansøgning senest den 1. juni til Søofficersskolen, dvs. på et tidspunkt, hvor de unge endnu ikke var færdige med deres matematisk-naturvidenskabelige studentereksamen og højst sandsynligt heller ikke havde nogen anelse om, hvorvidt de ville opnå det krævede gennemsnit på $12\frac{2}{3}$ (efter den dagældende 15-skala) i fagene skriftlig dansk, fysik samt skriftlig og mundtlig matematik.

Til antagelsesbetingelserne hørte tillige Søværnets lille frivømmerprøve og et vidnesbyrd om kundskabs- og modenhedsstandpunkt samt opførsel fra bestyreren på ansøgerens skole. Endvidere krævedes en erklæring om, at man underkastede sig de for uddannelsen til søofficer fastsatte bestemmelser m. v.

De ansøgere, som opfyldte de stillede fordringer, blev indkaldt til at give møde ca. 1. juli på Søofficersskolen, hvilket for studenter, der fik deres eksamen sent, var ensbetydende med en sommerferie på kun nogle få dage. Der skal nok have været nogle stykker, som mødte til de omfattende legemsundersøgelser direkte fra en animeret studenterfest.

Uddannelsen var delt op i $4\frac{1}{2}$ måned som kadetlærling med næsten 2 måneders eksercerskole i Arresødallejren og resten af tiden på togt. Derefter ankom man til Officersskolen – stadig med sribet krave – men med Søofficersskolen skrevet på huebåndet og med kadetankeret over en lille smal guldvinkel på overarmen; uniformen for en kadetaspirant. Aspirantklassen betegnedes klasse S og varede i 11 måneder, hvoraf de første $6\frac{1}{2}$ tilbragtes på skolebænken, resten om bord i kadetskibene.

Kadet var man i 3 år; for intendantur- og maskinliniens vedkommende dog kun 2 år. Kadetterne havde jakkeuniform, i klasse C med en smal rundgående guldstribe, i klasse B med en roset over striben og i klasse A med øje.

I uddannelsestiden havde kadetterne frit ophold og fri uniform samt fri forplejning (kost og vask), frit lægetilsyn m. v. Kadetterne blev i 1950 forsynet med lærebøger af skolen mod en månedlig bogafgift på 2,25 kr.

Lønnen androg på samme tid for søkadetlærlinge kr. 1,25 om dagen, for aspiranter kr. 2,00 om dagen og for kadetter kr. 86 om måneden i de første 18 måneder og derefter kr. 98 om måneden.

Efter instruksen kunne ingen søkadet indgå ægteskab, og i princippet kunne kadetterne heller ikke søge deres afsked.

Med de nye forsvarslove skulle meget blive anderledes allerede kort efter Officersskolens jubilæum. Selve navnet, Søofficersskolen, blev ændret til Søværnets Officersskole, men det gamle navn blev endnu anvendt ved mange lejligheder, eller man anførte begge betegnelser: Søofficersskolen (Søværnets Officersskole). Lovens ordlyd, at uddannelsen skulle have en varighed på 3 år, blev taget så bogstaveligt, at alle de på skolen gående kadetters og aspiranters uddannelse blev forkortet, idet man søgte at bortskære de dele af pensum, man mente kadetterne bedst kunne undvære. Derfor og fordi man bestræbte sig på at forøge antallet af elever igennem en tilgang af realister, blev der skabt en række nye uddannelsesbestemmelser i de år, udtrykt som skoleplanerne 1951, 1953 og 1955.

Lærlinge- og aspirantordningen faldt i princippet helt bort, og ordet kadet ophørte at betegne en sømilitær grad, og overgik som nævnt i loven til at være synonym for officerselev. Kadetbetegnelsen blev således herefter brugt i alle 3 værn. Kadetterne rekrutteredes fra sergentgruppen, men man fandt det praktisk at samle dem, der ønskede en officersuddannelse, i grupper, der holdt sammen fra juli-indkaldelsen, som sergentelever (SØ) og som sergenter (SØ), i hvilken grad de blev optaget på Søværnets Officersskole for at gennemgå klasserne C, B og A. Inden optagelsen skulle sergenterne dog opfylde lovens krav om et halvt års tjeneste i praksis som befalingsmand, et krav, som har været opretholdt siden, og som i det væsentligste er blevet tilgodeset igennem tjeneste som sergent på grundskolen, Søværnets Eksercerskole, suppleret med vagtassistenttjeneste om bord i kadetskibene.

Søløjtnantskurserne

Det, at skolen drastisk nedskar de under uddannelse værende kadetters tid på skolen og om bord, betød selvfølgelig, at det manglende pensum var særligt iøjnefaldende. Det kunne der rådes bod på ved at supplere uddannelsen med kurser efter udnævnelsen, og således opstod rækken af søløjtnantskurser, som påbegyndtes i 1953.

De første af disse kurser var af 2-3 måneders varighed og omfattede undervisning ved de tekniske institutioner, ved Kystbefæstningen, ved Kystflåden og ved Flyvevåbnet.

Kurserne var en blanding af teori og praksis, og sidstnævnte var for det meste meget populært hos eleverne. Ved Søminevæsenet havde eleverne spræng-

Klasserne underholder ved kadetternes julefest 1954. De nyudnævnte søløjtnanter 2 lytter opmærksomt til søkadet Niels de Bang.

stoflære. De lærte udlægning af tændsnor og anbringelse af detonator som ved mineuskadeliggørelse.

Ved kurset ved Søartilleriet blev eleverne sendt til den nyoprettede artilleri-skydeskole på Griben på Sjællands Odde. Tyskerne havde anbragt et batteri her, og der var endnu et par træbygninger og kanonstillinger tilbage. Ude fra den yderste spids af Odden var der vid skydefrihed, og det gjorde stedet velegnet til skydeskole.

I 1953 regnede Søværnet med at få leveret amerikanske korvetter (Patrol Craft Escort) over våbenhjælpsprogrammet. De var armerede med 76 mm kanoner, så Søartilleriet fik en sådan amerikansk kanon hjem og prøveopstillede den på Sjællands Odde.

Den blev prøveskudt af et af de første SL II-kurser, som fandt kanonen meget mere spændende end de 40 mm maskinkanoner, som ellers var fremtrædende i alle artilleriuddannelser i de år. Materiellet var nyt, og der fandtes ikke danske beskrivelser eller betjeningsreglementer. Ammunitionen indbefattede et tidsbrandrør, som blev indstillet til at detonere granaten på en afstand af 800–1.000 meter fra munden. Kadetterne skød med anvendelse af kik-

kertsigte mod balloner, som blev sendt op fra strandkanten. Spændende var det at se de store sprængskyer åbne sig, for derigennem fik man jo en indikation af, hvor tæt ved målet man skød. Spændende var det også, at allerede det andet skud, der blev løst, skød ballonen ned. Eleverne roste sig selv og den udmærkede kanon, men det var naturligvis aldeles ufortjent, da afstanden var indstillet helt tilfældigt, og nedskydningen altså udelukkende beroede på heldet.

Under kurset ved Søminevæsenets Torpedosektion kom eleverne til Torpedostation Kongsøre, hvor de først havde en masse snavset arbejde med eftersyns- og klargøringsprogrammer for torpedoer, men hvor eleverne derpå fik lejlighed til at komme om bord i en motortorpedobåd og overtage chefens plads, hvorfra de – naturligvis under kyndig vejledning – udførte et par torpedoangrebsøvelser.

Det mest afvekslende for eleverne var dog kurset ved Flyvevåbnet, hvor der i starten var en del teori, men hvor de unge søløjtnanter derefter blev fløjet til Karup. Derfra kom de op i en to-sædet jetmaskine, og som regel nåede de at komme ud over et orlogsskib og således prøve at opleve jetpilotens betingelser over havet.

Efter de første kurser blev der fra lærernes side stillet forslag om, at kursus skulle afsluttes med en prøve, som kunne få konsekvenser for søløjtnanterne ved en senere bedømmelse, hvilket ikke fremmede elevernes indstilling til kurset. Det fortæller noget om det herskende pædagogiske klima i begyndelsen af -50'erne, at dette forslag blev fremsat som eneste udvej. Ingen tænkte tilsyneladende på en mere positiv form for motivation, og forslagets gennemførelse blev kun udsat i nogle år af praktiske grunde.

Til gengæld viste skoleledelsen en udstrakt vilje til at tage eleverne med på råd. Det er en ofte gentaget udtalelse, at samarbejdet i Marinen altid har været godt, og at Søværnets befalingsmænd altid har taget hensyn til deres underordnede og behandlet dem med respekt. I god overensstemmelse hermed udbad Søværnets Officersskole sig både lærernes og elevernes synspunkter om de nyetablerede kurser. De indkomne rapporter blev indgående behandlet og benyttet som grundlag for tilrettelæggelsen af de senere kurser.

Søløjtnantkursus omfattede fortrinsvis militære og tekniske fag, hvilket var naturligt, da disse fag var særligt egnede til at blive givet i kursusform og derfor var blevet udtaget af den oprindelige uddannelsesplan, da denne skulle reduceres. Ved reduktionen bortfaldt tillige i søofficerslinien faget tysk uden kompenserende kursus bagefter. Der skulle imidlertid ikke gå mange år, før dette sprog blev genoptaget, idet det allerede i 1955 kom ind i planen igen.

Officeresskolens aula med Anton Hansens kalkmaleri af slaget i Køge Bugt den 1. juli 1677. Det er malet efter Paul Sindings maleri, som i et par år har været ophængt på den østlige væg på øverste repos.

Sergentgradens løn og uniform

En af de ændringer, som måske bekymrede skoleofficererne mest, var, at kadetterne nu var sergenter og skulle dele vilkår med andre sergenter i Søværnet. I den megen avisomtale af den svigtende tilgang i slutningen af -40'erne havde skolen ikke lagt skjul på, at lønnen for søofficerer ikke var tillokkende nok og burde sættes i vejret, men at lønnen i kadettiden skulle blive hævet, havde man næppe forestillet sig.

I slutningen af 1951 blev det til, at kadetterne som sergenter skulle månedslønnes med det uhørt fyrstelige beløb af 380 kr. pr. måned, stigende til 410 kr. det andet, 525 kr. det tredje år og derefter 590 kr. om måneden. Kom en sergent således først ind til den 2 år og 7 måneder lange kadetuddannelse efter at have været månedslønnet i 1½ år, f. eks. i sejlende tjeneste eller på Forsvarets Gymnasium, nåede han netop op på den maksimale hyre på skolen.

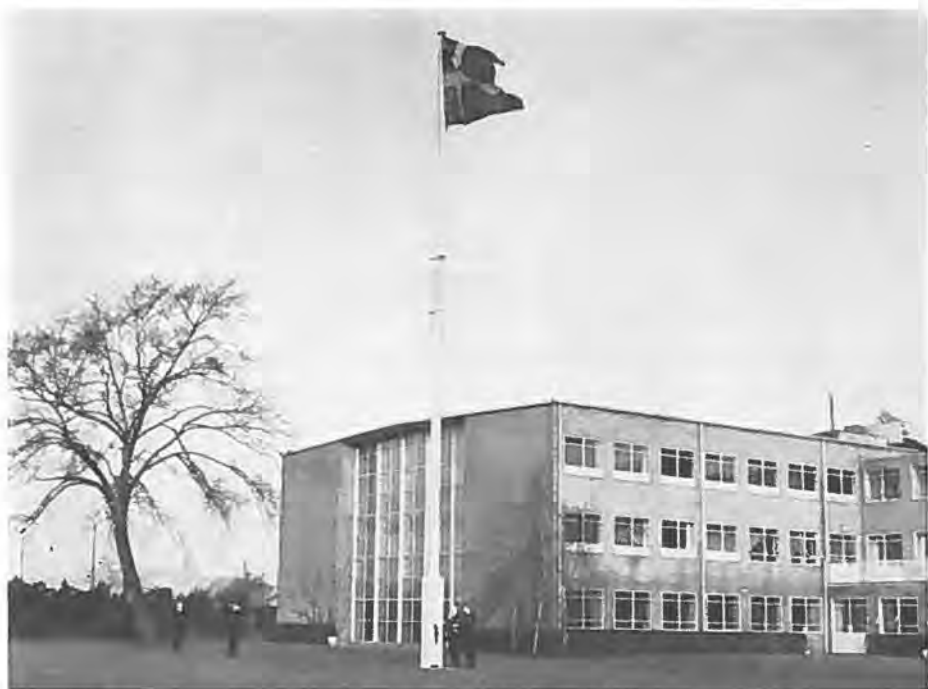
Selv om kadetterne nu skulle betale for kost og logi på skolen (men ikke om bord på kadetskibet), var lønnen foruroligende stor, og man udfoldede fra sko-

lens side store bestræbelser på at beskytte de unge kadetter mod lurende farer. De måtte ikke på grund af den nu etablerede økonomiske overflod »søge livets bekvemmelighed, af al magt pleje deres kød og svælge i den sanselige lyst og nydelse«, som ordene lyder i Mynters lørdagsmorgenbøn for Søofficersskolen. Skolen stillede i forslag at hyren – bortset fra et lommepengebeløb – skulle indsættes på en spærret konto, som først kunne udbetales efter udnævnelsen til officer. Kadetterne ville imidlertid ikke gå ind på den foreslåede ordning, som derfor aldrig blev gennemført.

Da kadetbetegnelsen nu gjaldt alle elever på officerssskoler, overvejede skoleledelsen at forsyne de på skolen på det tidspunkt gående aspiranter med bandoler og kadetdolk. Man ville dermed følge gældende uniformsbestemmelers bogstav.

En aspirant i paradetøj med sribet krave blev udstyret med et bandoler og en dolk og gik mannequin for skolens officerer. Synet må imidlertid have været afskrækkende. I alt fald blev det ved denne ene iklædning, og bluseuniformen skulle i øvrigt snart helt forsvinde fra skolen.

Det hold aspiranter, som avancerede til klasse C i 1951, blev nok udnævnt til sergenter med deraf følgende løn, men kadetuniformerne var syet, inden det reglementariske påbud om sergentuniformen var blevet en realitet. Holdet fortsatte i de næste klasser med den samme uniform. De gjorde ikke forsøg på at få rosetten eller øjet syet på, idet de vel gik ud fra, at så længe de ikke selv gjorde opmærksom på forholdet, ville det kunne accepteres. Altså gik kadetterne fortsat med den smalle guldstribe til et godt stykke ind i klasse A. På det tidspunkt gik de senere tilkomne klasser i uniformer med de dengang brugte meget brede og store gule sergentvinkler, og skolechefen gav klasse A en henstilling om at finde en passende lejlighed til at overgå til at følge uniformsreglementet. At henstillingen var en ordre, var ingen i tvivl om. Den blev givet i den for skolechefen så karakteristiske venlige, men bestemte tone. Et samtidigt glimt i øjet lod kadetterne forstå, at skoleledelsen måske nok havde sympati for kadetternes demonstration af at foretrække tingenes hidtidige tilstand, men at gældende bestemmelser ikke kunne fraviges på en officerssskole. Til det endelige skift blev skoleballet valgt som en passende lejlighed.

Flagtid. Efter et slag på skibsklokken i aulaen blev der varskoet »klar ved flaget«, og flaghejsning eller -nedhaling fandt sted som om bord. Kommandoerne blev givet af vagthavende A-kadet, en kadet fra klasse B anvendte sin bådsmandspibe, og 2 kadetter fra de yngste klasser hejste eller halede ned. Om vinteren, når solopgang fandt sted efter kl. 08.00, gik kadetterne dog til undervisning, og kontorbetjent P. Ryefeldt hejste flaget.

Kostskolen

Søværnets Officerssskole var endnu en kostskole fuldt og helt. Den havde ikke været det i hele sin 250 års levetid, men i 1951 var kostskoleprincippet så grundfæstet, at ingen kunne forestille sig anden løsning – det skulle da lige være en yngre kadet eller to, men de holdt sådanne forestillinger for sig selv. På skolen gik den historie, at den planlægning, som gik forud for skolens bygning på Holmen i 1939, også havde omfattet et projekt, som placerede kostskolen på Anholt. Måske var det øens navn, som fik historien til at leve længe blandt kadetterne, men ingen var i tvivl om, at et sådant projekt havde været alvorligt ment. Livet på en idyllisk, men noget fjernt beliggende ø fandtes dengang ikke at være nogen urimelig optræning til livet om bord. At projektet ikke blev ført ud i livet, hang nok alene sammen med, at det ikke var muligt at mønstre den fornødne, kvalificerede lærerstab på den pågældende ø.

Den bygning på Holmen, som stadig er rammen om officersuddannelsen, er den første, som er blevet bygget til det formål at uddanne kadetter. Selv om der af sparehensyn ikke blev opført en svømmehal, som planlagt, var bygningen særdeles velgennemtænkt og egnet til formålet. Den lange beboelsesfløj rummede mange udmærkede og lyse lukafer, således som det nu var hensigtsmæssigt for kostskolen, men da der i begyndelsen af 1952 kom særligt mange elever, var der alligevel ikke plads nok. Fra den 1. december 1951 blev det bestemt, at søkadetterne af klasse A skulle bo hjemme. To fik dog tilladelse til fortsat at bo på skolen i deres sidste kadettid.

Kort forinden var der givet udgangstilladelse to gange om ugen til maskinkadettklassen, hvoraf hovedparten var kontraktantagne maskinmestre, som igennem Søværnets Officersskole skulle ændre status fra maskinløjtnanter af 2. grad (K) til linieofficerer. Disse maskinkadetter var betydeligt ældre end de øvrige kadetter, nemlig 27 eller 28 år, og mange var naturligvis gifte. Til sammenligning tjener, at yngste søkadettklasses gennemsnitsalder var 20 år.

Ellers var reglerne på den tid, at alle kadetter skulle bo på Søofficersskolen. Landlov blev givet således, at kadetterne – når de ellers ikke havde vagt – kunne holde fri onsdag aften til midnat samt i weekenden fra lørdag eftermiddag til søndag aften kl. 2400.

Lige før jul 1951 blev det bestemt, at klasse A (dvs. også de 2, som stadig boede på skolen) samt gifte søkadetter måtte have udgang til næste morgen kl. 0730 på alle vagtsfri dage. Ud over weekendfrihed fik de øvrige kadetter fri til midnat hver aften. Aspiranterne havde dog fremdeles kun een ugentlig friaften til kl. 2400 – de yngste endda kun til kl. 2300.

Bortset fra dem, der ikke boede på skolen, var al udgang betinget af, at man havde passeret igennem en udgangsparade, hvor hver enkelt blev kontrolleret for at være iført en upåklagelig uniform. Kontrollen blev udført af en søkadet af ældste klasse. Udgangsparaden bortfaldt i begyndelsen af 1952, men det blev pointeret, at vagthavende søkadet fremdeles havde ansvaret for, at ingen kadet fik tilladelse til at gå i land, dvs. blev afskrevet på kontrolbordet, uden at være ordentligt og reglementeret påklædt. Afskrivningen foregik ved at flytte skyderen ud for det pågældende korpsnummer.

Iøvrigt dukkede egentlige landlovsmønstringer op igen i perioder på Officersskolen i den følgende halve snes år, ligesom de fortsat blev udført i kadet-skibet og flådens andre skibe.

Tilgangen og uddannelsesplanerne

I -50'erne – men i øvrigt også senere – var skoleledelsen meget optaget af det spørgsmål, om tilgangen til uddannelsen var tilstrækkelig stor. Søværnet forudså nok en større og hurtigere genopbygning af Flåden end den, som blev ført ud i praksis. Det var ikke ualmindeligt stof i dagspressen, at Søværnet manglede tilgang, og at der derfor var åbnet mulighed for unge officerer fra handelsflåden til at søge ind på skolen. Endvidere blev det gerne oplyst, at værnepligtige, mather og sergenter havde fået chancen til på forsvarets eget gymnasium at tage matematisk-naturvidenskabelig studentereksamen, således at enhver, der havde lyst og tilstrækkelige evner, havde mulighed for at nå frem til Søværnets højeste stillinger, uanset deres økonomiske situation.

Allerede medens de nye forsvarslove endnu var under forberedelse havde Søofficersskolen imidlertid taget initiativ til at åbne adgang for ikke-studenter, hvilket ellers ikke havde været tilfældet siden 1920.

Skolen agtede at antage søkadetaspiranter med realeksamen for at sikre en officersårgang 1955. Det normale studenterhold forudsås nemlig at ville nå at blive udnævnt i 1954, medens det første hold studenter via sergentvejen først kunne påregnes at blive søløjtnanter i 1956.

Søofficersskolens initiativ gav sig udslag i en særlig hvervekampagne, som i sommeren 1951 gav træbarakkerne i Arresødalvejren både en del studenter og samtidig et stort antal realister at huse.

Efter uddannelsesplan 1951, som ordningen blev benævnt, skulle realisterne på Søværnets Officersskole læses op til et niveau, svarende til matematisk studentereksamen, i løbet af ca. et år.

Efter eksercerskole og togt antog skolen den 7. januar 1952 31 søkadetaspiranter, der var studenter, og 52 søkadetaspiranter med realeksamen samt 12 intendanturaspiranter, således at det samlede elevtal på skolen kom op på 136 elever. Det var et sensationelt højt tal for en skole, der som oftest havde et større antal lærere end elever.

Pressen havde hjulpet godt til det gode rekrutteringsresultat. Den priste både Officersskolens initiativ og den nye forsvarsordning, som ansås for en stor demokratisering. Således skrev Jyllandsposten den 17. februar 1952: »Drengen fra fiskerlejet, maskinarbejderens, repræsentantens og direktørens søn får på lige fod chancen for at avancere til de højeste stillinger i Den danske Flåde«.

Med henblik på den uddannelse, som ville blive det endelige resultat af den nye forsvarsordning – dvs. det, der kom til at hedde skoleplan 1953 og senere plan 1955 – fortsatte avisen: »Alle, der melder sig til uddannelsen til søofficer

– uanset om det er matematiske eller nysproglige studenter eller realister – skal gennemgå en forberedende praktisk uddannelse, som de afslutter med rang af sergent, inden de kan optages på Søværnets Officersskole.

Hvis ansøgeren straks ved indkaldelsen har gjort sig klart, at han vil være søofficer, gennemgår han en 2 måneders eksercerskole, hvor han får den rent elementære militære uddannelse og lærer at lyde. Derefter følger et togt på 4 måneder, hvor han stifter bekendtskab med søen og sømandens lod. Måske er denne helt anderledes, end han havde tænkt sig, men ønsker han at fortsætte, kommer han på sergentskole, der varer 6 måneder. Han kan altså blive sergent et år efter ankomst.

Værnepligtige, som først efter deres indkaldelse til Søværnet beslutter sig til at ville uddannes til officer, kan efter at have været korporal, dvs. efter 12 måneders samlet tjeneste, søge optagelse på Sergentskolen.

Endelig kan han begynde med at søge uddannelse som math, hvad man har adgang til efter det fyldte 16. år. Matheleverne antages i januar og i juli; efter et års forløb udnævnes de til mather, og efter 1–2 års tjeneste kan de søge ind på Sergentskolen. Når Sergentskolen er overstået, og sergenten i 2 måneder som befalingsmand på Søværnets Eksercerskole har vist, at han også har lært at byde, går han direkte ind på Søværnets Officersskole, hvis han har civil skibsførereksamen, matematisk studentereksamen eller dertil svarende eksamen.

Hvis han er nysproglig student, skal han først gennemgå et kursus af et halvt års varighed på Forsvarets Gymnasium og for statens regning. For realisterne varer opholdet på Gymnasiet 2 år, medens eleverne med folkeskoleuddannelse eller mellemskoleeksamen skal bruge 3 år, inden de kan optages på Søofficersskolen.[«]

Det, aviserne priste ved officersuddannelsen, var et avanceret udtryk for den udvikling i samfundet, som over en længere periode ændrede hele uddannelsessystemet. Det begyndte vel allerede med folkeskoleloven i 1937 med dens mellemskole- og eksamensfri mellemskole og fortsatte med bestræbelserne på at fastholde den udelte folkeskoleundervisning så længe som muligt. Hertil kom ændringen til de erhvervsfaglige grunduddannelser og de generelle bestræbelser på at gøre de unges uddannelse uafhængig af deres økonomiske forudsætninger, ved mere eller mindre direkte tilskud, f. eks. udtrykt i kollegiebyggeri m. v.

Den første tilgang fra Forsvarets Gymnasium kom i oktober 1954, hvor en søkadet og en intendanturkadet, som begge tidligere havde været mather, der havde realeksamen, blev optaget på Søværnets Officersskole.

Den hastige opbygning af nye planer, som forkortede den reelle tid på Officersskolen, gjorde, at skolen selv var utilfreds med uddannelsen. 1953-planen med dens 2-års ophold på Officersskolen, efterfulgt af 18 ugers kursus, nød på ingen måde skolens bevågenhed, og på et tidspunkt søgte kadetterne selv om at få forlænget deres uddannelse.

For at råde bod på de mest iøjnefaldende mangler blev 1955-skoleplanen så etableret. Formelt var uddannelsen stadig 2-årig, men den forudsatte nu et helt års uddannelse som søløjtnant af 2. grad, således at de nyudnævnte officerer faktisk forblev kadetter indtil deres udnævnelse til søløjtnant af 1. grad. Reelt havde man således fået etableret en 3 års uddannelse ved Søværnets Officersskole.

Signaluddannelsen

De skiftende skoleplaner i -50'erne gav nogen variation i, hvad kadetterne lærte, selv om der stort set blev kompenseret herfor på de efterfølgende kurser. Derudover stillede udviklingen krav om reelle pensumændringer, f. eks. i meddelelsestjeneste.

Den »gamle« uddannelsesplan fra 1947 havde indbefattet det danske signaleringssystem, som efter landets optagelse i Atlantpagten blev erstattet af det engelske. Det var den praktiske tjeneste på kadettogterne, der præsenterede kravet, som på skolen blev honoreret med en væsentlig forøgelse af timetallet i faget meddelelsestjeneste. Udover teoretisk undervisning i det engelske signal-system blev der indført øvelse i signalering i den tid om morgenen, der var afsat til spadseren. En signallampe blev opsat ud for næstkommanderendes kontor på verandagelænderet, og inspektionshavende kadet morsede en meddelelse, som blev modtaget af kadetkorpset, der var spredt ud over græsplænen. Om bord trænede man både i flagsignalering og i morse samt i at anvende det engelske sprog og den engelske procedure ved radiotelefoni imellem skibene. En britisk kaptajnløjtnant, Fleetwood, underviste kadetkorpset. Han var i øvrigt også instruktør på kurser for officerer i Kystflådens skibe.

Det, at man på Officersskolen var så hurtig til at omstille sig til nye uddannelseskrav, medførte, at kadetterne i kadetskibet indtog en særstilling. De havde lært mere om voice-procedure end de fleste andre om bord, undtaget måske signalofficeren. Da kadetskibene allerede kom til at deltage i de første fællesøvelser med NATO-partnerne England og Norge, blev de kadetter, som var udstukket til at tage sig af den taktiske kommunikation fra broen, hurtigt uundværlige. De fik en voldsom træning ved mikrofonen og fik en privileg-

Kadetter m. fl. instrueres i signaltjeneste af en Chief Petty Officer fra Royal Navy.

ret status om bord, hvilket unægteligt var et særsyn, da der var tale om C-kadetter eller aspiranter. Snart blev der imidlertid taget mere alvorligt fat på meddelelsetjenesten, og i 1954 blev skolens lærerstab forøget med en officer og en underofficer fra den britiske marine, Commander V. D. Clift og Chief Petty Officer J. W. Bellingham, som tillige var instruktører for andre skoler og kurser i Søværnet.

Tilknytningen til Atlantpagten

Den 22. maj 1951 blev Søofficersskolen inspiceret af NATO-chefen general Eisenhower, Chefen for Nordregionen, Admiral Brind, Forsvarschefen, Admiral Quistgård, og Chefen for Søværnet, viceadmiral Vedel, med stab. General Eisenhower var tiltrådt som øverstkommanderende for de allierede styrker i Europa, og i anledning af hans besøg samledes skoleofficererne, kadetkorpset samt skolens øvrige militære personel til en parade, hvorunder generalen holdt en kort, orienterende tale om det vesteuropæiske forsvar. Kadetkorpset var som altid ved parader opstillet i vagtskvartererne under anførsel af kvartercheferne.

I forbindelse med paraden skridtede generalen fronten af, og herunder henvendte han sig med åben, amerikansk venlighed til flere af kadetterne. Københavns attraktioner var ham naturligvis ikke ukendte, og til en yngre kadet stillede han venligt smilende spørgsmålet, om han fornylig havde været i »Tivoli-garden?« Den unge elev var ikke just vant til at blive tiltalt af generaler på engelsk, og åbenbart var hans tanker lige i øjeblikket opfyldt af bjørneskindshuer, piber og trommer. Da han aldrig havde spillet noget instrument, svarede han ganske ærligt: »No, Sir, I have not«. Generalen, der sikkert havde glædet sig til en lille, uforpligtende samtale om et sikkert emne, stoppede forbløffet og fortsatte så ned langs fronten.

En anden berømt krigshelt besøgte Danmark i foråret 1951. Feltmarskal Montgomery, som jo havde et særligt tilknytningsforhold til Danmark, holdt et orienterende foredrag på Hærens Officersskole på Frederiksberg Slot, og kadetkorpset var inviteret til at overvære det.

Det var i det hele taget et kendetegn for tiden at søge venskabet og samarbejdet mellem det danske forsvar og vestmagterne styrket. Kadetterne fandt Søværnet særligt kvalificeret til at realisere disse tanker, som syntes at passe så udmærket med marinens udadvendthed og ungdommens udlængsel.

Skoleskibene var, som nævnt, med i de allerførste fælles Atlantpagt-øvelser. Flåden bestod endnu fortrinsvis af skoleskibe og minestrygere, og sidstnævnte havde fuldt op at gøre. Allerede i 1950 havde Chefen for Søofficersskolen og Skoledelingen for Kadetter, kommandør Gustav Paulsen, fået kommandoen over de danske skibe, som indgik i den fælles dansk-norske øvelse »Nordlys« i norske farvande.

Den danske styrke bestod af Skoledelingen for Kadetter, sammensat af fregatten HOLGER DANSKE og de 3 dansk-byggede minestrygere SØLØVEN, SØHESTEN og SØRIDDEREN samt af fregatten NIELS EBBESEN, 2 undervandsbåde og »Tyr«, den tidligere statsbaneisbryder, som var bygget i 1894, og nu tjente som depotskib.

Skibene skulle bl. a. optræde som en angrebsstyrke, der blev sat ind mod den sydnorske kyst. Vejret viste sig dog ikke fra den bedste side i Skagerrak, og »Tyr« var på et vist tidspunkt i vanskeligheder, da isbryderens skrogform ikke just var velegnet til sejlads i hårdt vejr med søen tværs.

Minestrygerne kunne heller ikke operere helt efter planerne, men øvelsen blev gennemført, og en del danske orlogsgaster – og kadetter – var erfaringen om en søsyges forskellige stadier rigere.

Atlantpagtforholdet kunne måske ikke direkte tilskrives årsagen til, at skolen opfordrede den britiske marineattaché til at holde et foredrag »Some Wartime

Destroyer Memories», eller at professor J. E. Mack, University of Wisconsin, en fredag aften talte om »Physical phenomenons observed after an atomic Explosion«. Til gengæld afspejlede interessen for vor alliance sig tilfulde i kommandør F. A. H. Kjølens foredrag for kadetkorpset: »Atlantpagten, dens tilblivelse og organisation«.

En fredag aften hver måned i teorisemestret samledes kadetkorpset til disse foredrag i aulaen. Vagtskvarteret riggede til sent på eftermiddagen: Forrest de røde lædersofaer, som normalt stod langs aulaens øst- og vestvægge. De så måske elegante ud i deres specielle stil, hvor ryg og sæde ganske enkelt dannedes ud i eet af en cirkelbue, men bekvemme var de afgjort ikke. De var forbeholdt skoleofficererne og skolens gæster, som undertiden indbefattede chefen for Søværnet, som f. eks., da udenrigsministeren holdt sit foredrag om »Danmark og verdenspolitikken«.

Bag de røde sofaer var der opstillet stolerækker til kadetkorpset, som måske havde været bedre tjent med nogle mere faststående sofaer, som ikke lavede spektakel, når man rejste sig. På Officersskolen overholdt man nemlig samme tradition, som stadig kendes fra Søe-Lieutenant-Selskabet: Forsamlingen hylkede en foredragsholder efter foredraget, ikke ved at klappe, men ved at rejse sig og indtage retstilling, medens skolechefen takkede på alles vegne.

Holmen-katastrofen

Chefen for Søværnet holdt traditionelt et foredrag hvert efterår, hvori han gjorde status og fortalte korpset om Søværnets planer og fremtidsudsigter.

I 1951 holdt viceadmiral A. H. Vedel sit foredrag fredag den 23. november. Efter at admiralen, skolechefen og skoleofficererne havde forladt skolen, var kadetterne ved at gå til køjs, da råbet om brand lød på lukafgangene. Gangenes østvendte glasendevægge åbenbarede det rødgule skær fra en ildebrand på Quintus under hæftig udvikling. Der blev givet brandalarm på klokken i aulaen. En del kadetter var på vej ned ad trapperne, andre endnu ved at klæde sig på, da den voldsomme mineekspllosion indtraf.

Kadetkorpset slap heller ikke for skader ved den ulykke, som ramte Søværnet, redningskorpset og brandvæsenet. Flere kadetter var – slemt forskåret eller ramt af splinter af træ, glas eller metal – med i den strøm af ambulancer, som førte omkomne og sårede til flere af byens sygehuse. Her var der katastrofestemning: Læger og sygeplejersker mødte op på nærmeste sygehus i deres aftenpåkledning og deltog i behandlingen af de indbragte tilskadekomne. Den

energiske indsats begrænsede utvivlsomt Holmenkatastrofens følger, men alligevel blev mange dræbt og såret, ikke mindst blandt brandvæsenets personel. Den følgende mandag var der kun 2 kadetter tilbage på hospitalerne. Kun 1 søkadet fik varigt mén af alvorlig art, idet han mistede det ene øje.

Fenrikskolens elever fik undervisningslokaler stillet til rådighed på Søværnets Officersskole i den resterende tid af kalenderåret, da Fenrikskolens egen bygning var værre tilredt end Søofficersskolen, hvis flade tag var intakt. Til gengæld måtte Officersskolens store glasfacader fornys i største hast. Den omfattende oprydning blev foretaget af kadetkorpset i weekenden. Det årlige skolebal, som skulle have været afholdt den 8. december, blev selvfølgelig aflyst det år.

Skolens dagligliv

Allerede i 1950 var bestemmelserne for tvungen lektielæsning blev ophævet. Der var således ikke mere fastlagt noget bestemt tidsrum eller sted, hvor lektielæsningen skulle foregå. Med den friere form blev der dog stadig opretholdt et krav om, at der i tiden kl. 1830–2100 skulle herske absolut ro på skolen, »således at højtlydende musik og støjende beskæftigelse ikke var tilladt«. Kadetterne skulle i det mindste have lejlighed til uforstyrret at studere i dette tidsrum.

Skolechefen baserede sin beslutning om ændringen på de udtalelser i skolekommissionens betænkning, som anførte, at uddannelsen til søofficer skulle være en uddannelse til ansvar, hvorfor det burde tilstræbes, at kadetterne under uddannelsen kom til at føle dette ansvar og vise sig modne dertil. Selv om anledningen kom udefra, var det altså skolen og ikke påtvungne bestemmelser, der medførte dette pædagogiske fremskridt.

I en parol i 1952 udtalte kommandøren: »I den forløbne tid har kadetterne vist sig modne og ansvarsbevidste til dette tillidsvotum, der stiller krav til såvel personlig som kollektiv ansvarsfølelse – og forudsætter en sådan indbyrdes disciplin og loyalitet, at kammerater, der ønsker at bestille noget, ikke forstyrres.«

Imidlertid var skoleledelsen næppe helt tryk ved udviklingen, for chefen fortsatte med en påmindelse til de yngste kadetter om at leve op til de erhvervede frie arbejdsforhold. I modsat fald ville dette gode blive taget fra dem.

Det må erindres, at fra begyndelsen af -50'erne og årtiet ud var uddannelsen blevet kortere, end den havde været i mere end 100 år, og det var vel naturligt, at skoleledelsen ofte opfordrede kadetterne til at arbejde ihærdigt og målbevidst for stadigt at opnå den tilstrækkelige sum af viden og kundskaber.

Der viste sig da også flere tilløb til en genindførelse af den tvungne lektielæsning. Et par år efter afskaffelsen indførtes for yngste klasse (klasse S) forsøgsvis en ordning, hvorefter klassens elever fik stillet klasseværelse til rådighed for deres lektielæsning fra kl. 18.30–21.00. Vagtskvarterets tørfri kadet af ældste klasse skulle i dette tidsrum være til stede og sørge for ro og orden samt tillige om muligt assistere de yngre i deres arbejde.

Det var ikke bestemt, at han også skulle sørge for at holde de yngre kadetter vågne. Måske var det heller ikke nødvendigt om aftenen, men ellers var kadetterne i lærerkredse anset for at have gode sovehjerner. Årsagen var den enkle, at der blev stillet krav til kadetterne om høj psykisk og fysisk aktivitet fra tidlig morgen til sen aften; »Man skulle altid være oppe på mærkerne«, for hvis man slappede af, skulle man nok »blive pejlet«, og så »fik man nul i svømning«. Der blev ikke iværksat særlige bestræbelser for at motivere kadetterne til indsatsen i timerne. Kadetterne havde jo selv søgt uddannelsen og dermed anså man dem for naturligt motiverede.

I 1953 faldt en i øvrigt meget dygtig og energisk søkadet i klasse A i søvn på forreste bord. Hovedet var faldet ned på de næsten korslagte arme på den opslåede engelskbog bag ved en mindre stabel bøger.

Den elskværdige, men ellers ret bestemte engelsklærer, translatør P. Prom, lod ved tegn klassen forstå, at den slumrende unge mand ikke måtte forstyrres. Næste lærer var åbenbart blevet underrettet på lærerværelset, for det var først et stykke ind i næste time, at kadetten blev vækket med en venlig opfordring til at gå videre. Resultatet blev, at han begyndte en næsten fejlfri engelskoplæsning et tilfældigt sted i den opslåede D. Arnold Forster's: »Ways of the Navy«. Denne episode gentog sig en 5–6 år senere, men da naturligvis med andre i hovedrollerne.

Når en kadet kunne falde i søvn i en engelsktime hos lektor Prom, var det i øvrigt undtagelsen. Netop hos den af kadetkorpset højt værdsatte engelsklærer var kadetterne normalt »på alerten«. Det må imidlertid erkendes, at skolen ikke havde nogle pædagogiske retningslinier, der rakte udover de rent praktiske regler for afviklingen af undervisningstimerne og de skriftlige opgaver. Lærerne skulle udarbejde en oversigt over pensums fordeling på semestrets lektioner, men hvordan den enkelte time skulle afvikles, og hvorledes stoffet bedst kunne indlæres, havde skolen ikke noget direktiv for. Man kunne følgelig sige, at lærerne havde frihed til at vælge den metode, de ønskede at anvende i indlæringen, men i praksis betød det traditionel katederundervisning i den overvejende del af timerne.

På lærermøderne drøftedes de enkelte kadetters bedømmelser indgående, og

Kadetter kommer ned fra 1. etage.

der var ikke megen tid tilovers til egentlige pædagogiske betragtninger. Det var derimod klart, at skolen, som det også var tilfældet både før og senere, lagde megen vægt på at skaffe højt kvalificerede lærere, som inden for deres egne områder var anerkendte for deres faglige evner.

Heller ikke kadetterne selv synes at interessere sig synderligt for indlæringsmåden, de havde rigelig beskæftigelse i selve læsningen.

Men naturligvis blev der ført talrige samtaler på lærerværelset og blandt skoleofficererne om kadetternes mærkværdige søvnbehov. Kun nogle enkelte

satte dette i forbindelse med skolens pædagogiske vilkår. Ellers blev der gættet på: Sygdom, psykiske belastninger og fysiske ydre påvirkninger. Det sidste førte nogle år senere til den slutning, at luftfugtighedsgraden i bygningen var for ringe. En undersøgelse syntes at bekræfte denne antagelse, og der blev anskaffet et antal vandfordampere, som blev opsat i klasseværelserne i vægstativer.

Desværre var installationerne ikke lydløse, og da den tilsigtede aktivitetsstimulerende virkning syntes at udeblive, ebbede brugen af vandfordampere ud.

Kadetternes evne til at falde i søvn skyldtes næppe mangel på afveksling. Billedbladet optog i 1951 en række udmærkede udendørs billeder af kadetter, som sloges med sne, eller som udførte bajonETFægtning eller boksede iført gymnastiktøj. Optagelserne fandt sted på den snedækkede Marsmark, henholdsvis idrætspladsen i haven, og sceneriet så barkst ud, men var alene arrangeret for en fotograf, som ønskede så meget lys som muligt til optagelserne.

Sandheden var selvfølgelig, at bajonETFægtningen og boksningen foregik i gymnastiksalen praktisk talt hele året, og at kadetterne sjældent sloges med sne på Marsmarken i frikvartererne. Ganske vist skulle kadetterne opholde sig udendørs i frikvartererne, men dette ophold bestod som regel i, at alle fandt hen til udgangen ved den østlige trappe. Her var der for det første læ for alle vestlige og nordlige vinde, og derudover var der i væggen afgangsrister for skolens luftudsugningsanlæg. Den luft var måske dejlig varm, men til gengæld ikke særlig frisk, men frikvarteret skulle jo alligevel benyttes til at ryge en cigaret eller en pibe tobak.

Spadseren i det fri var stadig påbudt om morgenen og om eftermiddagen, som det havde været tilfældet i den gamle Søofficersskole i Gernersgade. Dengang spadserede man i Store Kongensgade, Bredgade osv., hvor der ikke måtte ryges pibe, hvilket var forbudt på gaden ifølge instruks for søkadetter. Det var stadig forbudt nu, men på Holmen var spadseren begrænset til Bradebænken, Marsmarken og vejene deromkring, og de steder, hvor tobaksrygning overhovedet var tilladt, kunne kadetterne, omend med nogen diskretion, også ryge pibe.

Der var spadseren hver morgen fra kl. 0715–0735. Om eftermiddagen efter undervisningens ophør kl. 1500 havde korpset 25 minutter til at komme ud til idræt eller til spadseren, og kl. 1530 skulle der aflægges melding til vagthavende officer om, at skolen var forladt af alle bortset fra vagten. Tilbagekomst kunne normalt tidligst finde sted kl. 1630.

Skulle en klasse til undervisning på Holmen: I artillerihallen, på Fjernkendingsskolen eller andetsteds, foregik det i march under kommando af kammerformændene, som kadetterne tørnede om at være en uge ad gangen. Undtaget

var alene klasser med mindre end 6 mand. Engang i -60'erne fik klasse A dog det privilegium ikke at skulle marchere under kommando på Holmen.

Melding for, at klasserne var mødt i klasseværelserne ved hver times begyndelse, blev opretholdt. Tjensthavende kadet modtog og videregav meldingerne til vagthavende. Som det stadig er tilfældet, indtog klassen retstilling, og melding blev afgivet til læreren, når han kom til klassen. Denne praktiske foranstaltning skønnede ikke mindst de civile lærere på, og de kom vel til at synes stedse bedre om denne ufravigelige regel, efterhånden som andre skoler og læreanstalters elever i deres indstilling over for underviserne blev mindre præget af respekt og mere præget af mangel på præcision.

Selv om kadetterne gennemgående tog undervisningen meget alvorligt, kunne det ikke undgås, at skoleelevens natur gik over optugtelsen engang imellem. Når en lærer havde den uvane at afslutte næsten hver sætning med ordet: »Ikke?« – så undgik det ikke længe kadetternes opmærksomhed. Megen energi blev spildt på at lægge mærke til, hvor mange gange ordet forekom i løbet af en time. Der blev indgået væddemål herom, og eleverne brugte megen energi på at udveksle synspunkter om dette interessante emne.

Et par år senere blev en første skoleofficer, som underviste kadetterne i både tjenstekendskab og sømandskab, meget citeret for en sætning, han ofte benyttede i sin undervisning: »Det er tåge, det er tykning, det er helt klart!« Kadet-

Fægtning var som regel populær blandt kadetterne.

terne var ganske overbeviste om, at det morsomme i udtrykket aldrig var gået op for den pågældende orlogskaptajn. Kadetterne kunne godt være ubarmhertige, men i dette tilfælde var de nok blot overfladiske.

Det var kun den almindelige skoledrengementalitet, der kom til udtryk, når kadetterne besnakkede en lærer til at fortælle anekdoter i stedet for at tage fat på den mere kedsommelige undervisning. Engelsklæreren, P. L. S. Prom, læreren i søret, N. Klerk, der dengang var landsretssagfører, og søkrigslæreren, orlogskaptajn og forfatter K. Jungersen, havde righoldige repertoarer af spændende historier, der ofte var selvoplevede. Den, der nok var skattet højest for at fortælle historier, var auditor G. B. Pürschel, som selv førte an med sin kraftige, rungende latter, når historien havde nået sin pointe. Hans fortællinger var ofte yderst fængslende, og drejede sig gerne om hans tid i politiets tjeneste, oplevelser, som var sikre på at vække interesse hos unge mennesker i kadetalderen – og så slap kadetterne jo for at blive hørt i dagens lektie.

Det indbyrdes kammeratskab var veludviklet både i klasserne og i korpset som helhed. Der var en fællesskabsfølelse, som helt eller delvis udgjorde det, som kaldtes korpsånden, men som var reel nok. Inden for denne fællesskabsfølelse var der en stor afstand imellem yngste og ældste klasse. De ydre tegn herpå var en række hverv og privilegier for de ældre kadetter, f. eks. A-ernes ret og pligt til at uddele notabener, eller som kadetterne som regel sagde: »Noter«.

Noter blev givet for småforseelser, f. eks. for ikke at have foreskreven orden i sit skab, for ikke at have rigget køje i første frikvarter osv. 3 noter var ensbetydende med en gang nægtelse af landlov. Dette disciplinarmiddel var noget, der kunne mærkes dengang, hvor kadetkorpset, udover weekenden, kun havde onsdagen fri og kun på vagtsfri dage.

Ved ikendelse af noter skulle oplysning herom med navn og angivelse af forseelsens art skrives i en særlig notbog. Den »farede« normalt i vagtsbordet, hvor vagthavende kadet jævnlige mønstrede den sammen med skuffernes øvrige indhold.

Natten mellem 25. og 26. marts 1954 bortkom skolens notbog. I en chefsparol for hele kadetkorpset nogle dage senere blev det fastslået, at episoden ikke var »morsom«. Kadetternes mange småpligter kunne man måske ikke straks forstå ved ankomsten til skolen, men i løbet af uddannelsestiden burde kadetterne komme til at indse, at bestemmelserne var et led i det hele, som hed disciplin og punktlighed.

Når kadetterne af ældste klasse af skolen blev bemyndiget til at give noter for »afbrændinger«, var det et naturligt led i uddannelsen – en forberedelse til, at de selv i løbet af kort tid skulle være søofficerer.

Formålet var dels at træne de ældste kadetter, kvartercheferne, op til at have et ansvar, dels at vænne dem til at udøve den tildelte myndighed på en passende måde, og endelig at træne dem i at kunne bedømme, om de givne bestemmelser blev overholdt.

Men desværre havde ingen kadet meldt sig som den skyldige, og den undersøgelse, auditøren havde foretaget, opklarede ikke sagen. Som en selvfølge faldt mistanken på en af de kadetter, der stod umiddelbart foran straf, men da sagen ikke blev opklaret, måtte notbogen for fremtiden opbevares hos den vagthavende officer.

Selv om skolen fortsat holdt fast ved den formelle myndighed, der var givet ved notsystemet, lagde skolechefen ved en senere parol samme år ikke skjul på, at han tillagde det stor vægt, at kadetterne søgte at tilegne sig en personlig autoritet.

Han sagde til korpset: »I min tid var vi 4 årgange kadetter på skolen samtidigt. Helt umiddelbart – ligesom i øvrigt i civile forhold – indtog de ældste kadetter en selvfølgelig præference- og lederstilling i forhold til de yngre, men selv dengang var det personlighed og takt, der var afgørende for, om de yngre kadetter i hjertet respekterede en som den ledende.«

Det viste sig, at anvendelsen af notbogen ebbede ud af sig selv; i de sidste år før 1960 ophørte brugen fuldstændigt, uden at kadetterne i ældste klasse egentlig havde nogen særlig aftale om at forlade systemet. I oktober 1965 blev systemet formelt ophævet, idet bestemmelserne i chefsordrebogen om anvendelse af noter blev annulleret.

Pressens omtale af »Klostertugt«

I et par artikler i Tidsskrift for Søværnen om officersuddannelsen blev der sat spørgsmålstegn ved bl. a. kostskoleordningens betydning, og det medførte en artikel den 22. januar 1956 i dagbladet Socialdemokraten.

Overskriften lød: »Klostertugt skyld i det store frafald på Søofficersskolen?« Artiklen mente, at af hver 100 unge mænd, der passerede de indledende prøver til søofficersuddannelsen, kunne man regne med, at 80 var ude af tjenesten, før de nåede frem til den afsluttende eksamen. En del kunne ikke klare kravene, men en stor del af afgangens var frivillig, og det var spørgsmålet, om ikke denne procentdel var alt for stor. Dels spildte de unge mennesker, der opgav på halvvejen, deres egen tid, dels spildte de statens penge.

Avisen fandt, at skoleordningen var så stram, at hverken Herlufsholm eller

Sorø turde byde deres yngre elever noget lignende. Skolen havde et skema som en spændetroje, et skema, der nøje fastlagde alt, hvad kadetterne skulle foretage sig, og hele systemet baserede sig på, at overtrædelser blev straffet – for bagatelforseelser – ved notabener, som blev tildelt af såvel ældre kadetter som skoleofficerer, og som i et vist antal førte til ikendelse af disciplinarmidler.

Dagen efter fortsatte avisen med »nye eksempler på den urimelige klosterugt på Søværnets Officersskole« og beskæftigede sig især med et stort frafald hos et hold skibsofficerer, som var kommet ind på skolen til supplerende uddannelse. Det var for størstedelens vedkommende netop folk, som Søværnet havde brug for. Men da disse hørte, at de i et og alt skulle underkaste sig disciplinen på skolen med landlov onsdag og lørdag-søndag, men ellers udgangsforbud fra skolens område, betakkede de sig. Blandt de krav, der stilledes til dem, var bl. a. tvungen danseundervisning, hvor de skulle danse med skolens øvrige elever. Det var ikke svært at forestille sig, »at søulke skulle have sig frabedt at skulle danse lancier med hinanden«.

Det angrebspunkt, avisen valgte, synes ikke at afsløre noget stort kendskab til skolen og dens elever. Undervisningen i lancier blev på dette tidspunkt som på mange andre meget værdsat af eleverne, som i undervisningen fandt en behagelig og morsom afveksling fra den ellers så koncentrerede teori. Selv om danseundervisningen ikke blev taget særlig alvorligt, medens den fandt sted, var der næppe mange søofficerer, der ikke bagefter fandt den gavnlig.

Dette punkt blev da også kommenteret i det forsvar for skolen, der et par dage senere kom i samme avis. Først blev skolechefen interviewet. Han understregede, at med hensyn til kostskoleformen havde den danske søofficersskole på ingen måde nogen særstilling, for samtlige NATO-magters søofficersskoler var kostskoler. Det system, norske og svenske søkadetter uddannedes efter, var på næsten alle punkter som det danske, ja, om det så var den forkætrede danseundervisning, så var det fælles for praktisk talt alle landes søofficerskorps.

Personlig var kommandøren ikke i tvivl om, at kostskoleformen var den rette, selv om han vidste, at den for mange elever var den værste anstødssten i uddannelsen. Han var sikker på, at Hærens Officersskole var en dagskole alene af pladshensyn. Skoleskemaet var ikke stramt som en spændetroje, men der måtte herske en vis orden på skolen. Kommandøren sluttede med at erkende, at det for de unge, der kom ind fra helt frie forhold, var en overgang at begynde uddannelsen til søofficer. Der fandtes tilsyneladende mange små og meningsløse ting, men de var led i det store hele, og man kunne ikke slække på principperne uden at skade den bedst mulige søofficersuddannelse.

Samme dag bragte Aftenbladet en artikel med overskrifterne: »Det hårde

Navigationsundervisning for klasse B. Orlogskaptajn K. Kærgård underviser i foråret 1957. Kadetterne er fra venstre S. Broberg, J. Daniel Brusendorff, Groth, Stamp og Ditlevsen.

reglement skaber ægte mandfolk«. – »Disciplin og orden en livs-betingelse for Søofficersskolen«. – »Fornuft bag de strenge bestemmelser på Søværnets Officersskole.«

Artiklen indledtes med følgende: »Når en kadet på Søværnets Officersskole på Holmen besøger skolens bibliotek for at låne et af de ca. 7.000 bind fag- og skønlitteratur, tager han selv bogen og stiller på dens plads et kort med oplysning om bogens titel, forfatter og nummer samt eget navn. Denne tillid svigtes sjældent, og ordningen koster en brøkdel af, hvad en bibliotekar skulle lønnes med. Udlånets omfang bærer imidlertid præg af, at man må hænge i med lektierne for at opnå titlen »søløjtnant«.

På denne baggrund omtaltes alle skolens fag, og skolechefen citeredes for en forudsigelse om, at en ny undervisningsplan (som faktisk kom i 1959) skulle give tiden på skolen en tiltrængt forøgelse på eet år.

Avisen fortsatte med en udtalelse fra en kadet: »Vist er reglementet stramt og vist kan det overraske ubehageligt i begyndelsen«, siger den 26 årige maskinløjtnant E. Vernholm Jensen, »men man må simpelthen forstå, at det er

uomgængeligt nødvendigt at lære den disciplin og orden, som er en forudsætning for, at der kan herske tålelige tilstande om bord i et orlogsskib.

Det er min og mange af mine kammeraters opfattelse, at det ikke er her, men ude i det civile, der er noget galt. Der hersker for megen slaphed og mangel på erkendelse af, at man så vist må yde, før man kan nyde. Det er rigtigt, at nogle springer fra, eller sigtes fra, men så er det, fordi de ikke er gjort af det rigtige stof.

Der er ikke noget urimeligt eller latterligt i reglementet, for hvis bestemmelser der kan gives fornuftsgrunde. Danseundervisningen f. eks., tror jeg, at de allerfleste ville følge, selv om den var frivillig, og det er ikke praktisk muligt at skaffe kvindelige partnere til vor ugentlige time med en dygtig solodanser fra Den kongelige Ballet.»

Kadettens profeti skulle gå i opfyldelse en del år senere, hvor danseundervisningen blev frivillig, og faktisk fik en stor deltagelse. Men da blev den nu også lagt hen til om aftenen, hvor kadetternes koner eller kærestes kunne komme ud på skolen og deltage i dansen, så måske blev det ikke helt så frivilligt for alle kadetterne endda.

Ved kadetballet. Polonaisen nærmer sig sin afslutning. Billedet er fra 1954.

Uden for undervisningssituationen

Udover skoleballet, som skal omtales senere, var der udmærkede sammenkomster i vintersemestrets løb, dels korpsets egne arrangementer med dans, dels foredrags- eller filmsaftener. Undertiden var søkadetterne inviteret ud til et arrangement på Frederiksberg Slot, eller omvendt var korpset værter for Hærens kadetter. Disse arrangementer var som regel forbundet med ret beskedne traktementer – det var jo kammeratskabet og udvekslingen af tanker og ideer, det gjaldt.

Men med det nye værn, Flyvevåbnet, havde landet også fået en ny officersskole, der holdt til ude i Rungsted. Derud blev kadetterne inviteret den 10. april 1953. Oberstløjtnant Westenholtz, der i øvrigt var tidligere søofficer, havde gennem familieband lejlighed til at formå Karen Blixen til at komme til stede. Dette var ikke kadetterne bekendt på forhånd, så eleverne fra 3 officersskoler fik helt uventet en storslået oplevelse, da den fængslende forfatterinde inspireret fortalte om flyvning i Afrika.

Også det efterfølgende traktement: Ristede kastanjer og rødvin i rigelige mængder var unægtelig over det vante niveau, så Flyvevåbnets Officerssskole havde tilført samarbejdet mellem de 3 værns officerssskoler en højt værdsat fornyelse.

Kadetterne så frem til det årlige skolebal med forventning; dog var de yngste, som skulle deltage for første gang, måske en smule afventende, til trods for, at de havde lært lancier og fået instruktion i polonaisen.

Den utrættelige kraft, som hvert år drev alle frem til at yde det, der skulle til, for at det årlige kadetbal kunne blive en virkelig oplevelse for alle deltagere, var skolens danselærer, kongelig solodanser Svend Erik Jensen, der blandt mange andre roller vil kunne huskes som chefen for kadetskolen i Det kongelige Teaters opførelse af Graduation Ball indtil 1967.

Egentlig var betegnelsen danselærer ikke dækkende, dels på grund af det store arbejde med arrangementerne til kadetballet, dels fordi Svend Erik Jensen så det som sin mission i dansetimerne også at lære kadetterne at føre sig – at få en god holdning og at søge at dæmpe eller eliminere mindreværdskomplekser, som måtte findes.

Svend Erik Jensen videreførte en ældgammel tradition. Siden oprettelsen af Det kongelige Teaters balletafdeling, har det altid været en mand derfra, som har besat posten som lærer for kadetterne. Svend Erik Jensens forgængere i nyere tid var Hans Beck, Georg Berthelsen og Emil Mobeck.

Den gamle Søofficerssskole havde af Marineministeriet fået bevilget penge til

Skolebal 1957. Kadet Brunsendorff hilser på kommanderende Hoppe.

at dække udgifterne til skoleballet, hvoraf de største var til middagen, orkestret og blomsterudsmykningen. Men da kadetterne med de nye forsvarsordninger fik sergentløn, bortfaldt skolens dækning af alle baludgifter. I første omgang klarede man sig ved, at skolen bestemte, at der i korpsets lønninger hver måned blev fradraget henholdsvis 5 kr. for månedslønnet og 3 kr. for daglønnet personel. Pengene blev hensat i et fond for afholdelsen af kadetballet, og ville kun blive tilbagebetalt ved eventuel afgang fra tjeneste ved skolen.

Der gik et stort arbejde forud for hvert af de årlige kadetballer. En af de vigtigste personer i dette arbejde var overfenrik D. A. Mendel Hartvig, som i mange år var leder af Søofficersskolens kostforplejning. Han var faktisk så væsentlig for arrangementet, at han, mange år efter at han var afgået fra tjeneste ved skolen, stadig bistod skolen ved det årlige bal.

På selve aftenen var det tilladt kadetterne af vagtkvarteret at afhente deres damer ved værftsbrovagten eller bommens vagt. Alle de vagtsfrie var forlængst taget afsted. Gæster og kadetter opholdt sig efter ankomst i forsamlingsalen, indtil lidt over kl. 1900, hvor man med korpskadetten i spidsen gik fra forhallen ind igennem de østlige svingdøre. Lige inden for dørene præsenterede ka-

Skolebal 1956. Kongelig solodanser Svend Erik Jensen leder diskret polonaisen.

detterne deres damer for chefen og kommandørinden og stillede derpå op til polonaise. Den overværedes fra balkonen på første etage af skolens gæster, der traditionelt omfattede skolecheferne fra Sverige og Norge samt 5 svenske og 5 norske kadetter. De sidstnævnte deltog dog i polonaisen sammen med deres danske damer.

Efter polonaisen spillede orkestret en vals, hvori parrene gled ud direkte fra polonasiens afsluttende formation. Mindre end en halv time senere lød en march, hvortil alle ad underste lukafgang marcherede over til souper i gymnastiksalen. Derefter dansedes der igen, og oftest nåede man at danse lancier 2 gange i løbet af aftenen. Ved midnatstid var der endnu en servering, og ved ballets afslutning kl. 0200 spillede orkestret de 3 nordiske landes nationalmelodier.

H. M. Kongen, Dronningen og Tronfølgeren deltog i kadetballet i 1958

Kadetballet i 1958 fik en særlig festlig karakter, idet H. M. Kong Frederik og Dronning Ingrid og Tronfølgeren, Prinsesse Margrethe, deltog. Søkadet Jens Grønbech havde det ærefulde hverv at være Tronfølgerens balherre.

Forhistorien var, at kadet Grønbech fra sine gymnasieår havde deltaget i den kreds af jævnaldrende, som blev inviteret til dans og selskabelighed på slottet og i forskellige hjem, hvor Tronfølgeren på et tidligt tidspunkt stiftede bekendtskab med repræsentative pligter.

Skolens chef og officerer var næppe vidende herom, og var følgelig ikke så lidt overraskede over at finde Prinsesse Margrethes navn på listerne over de damer, kadetterne ønskede inviteret.

Kong Frederik bestemte, at Tronfølgeren skulle deltage som privatperson, og da kommandør Hoppe inviterede Kongen og Dronningen, blev det bestemt, at også kongeparret skulle modtage invitationen som uofficielle gæster. Dette sidste blev i øvrigt markeret ved, at Majestæterne ankom i en bil med almindelige nummerplader.

Prinsesse Margrethe og kadet Grønbech deltog i polonaisen midt i rækken, og da det var skik, at kadetterne dansede med en ny dame ved næsten hver dans, faldt det ganske naturligt, at Tronfølgeren hele tiden blev budt op af kadetterne.

Ved lancieren gik det som sædvanlig ret voldsomt til – ikke mindst i den kvadrille, hvor kongeparret deltog. Der bøjede eksempelvis herrerne helt ned i knæene i herrerækken i femte tur, og i denne ubekvemme hugsiddende stilling hoppede man kredsen rundt – en variation, som mange ellers fandt kunne undværes ud fra den betragtning, at lancieren i øvrigt bød på rigelig fysisk udfoldelse.

Uden at det i øvrigt havde forbindelse med denne begivenhed, modtog skolen året efter af generalkonsul V. B. Strand en buste af H. M. Kongen udført af billedhuggeren, vicedirektør Hans W. Larsen.

Busten blev afsløret ved en højtidelig på Majestætens fødselsdag den 11. marts 1959. Den blev opstillet på trappesatsen mellem øverste og underste repos, men senere flyttet til den østlige væg i spisesalen.

Også i 1960 modtog kadetkorpset en gave. Tuborgfonden forærede nemlig skolen en fjernsynsmodtager, som blev opstillet i kadetternes forsamlingsal.

-50'ernes kadettogter

I begyndelsen af -50'erne lå mange af Europas byer endnu i ruiner. Vejnet og bilpark var i en miserabel forfatning, og der var i Vesteuropa mange steder en udtalt vareknaphed. Rejselysten var imidlertid kolossal, ikke mindst hos ungdommen, hvilket de store mængder af »tommelfinger-rejsende« langsgik Europas

Kadetbal 1958. Prinsesse Margrethe modtages på Søværnets Officersskole.

Kadetter til champagnefest i den eksklusive franske badeby Arcachon. Årstallet er 1951, og kadetdistinktionen er endnu en smal rundgående snor – for klasse A med øje.

veje vidnede om. Længslen efter at komme ud at se sig om var som sagt stor, men mulighederne ret begrænsede.

Det var derfor ikke mærkeligt, at kadetskibenes udenlandstogter var højt værdsatte. Det er allerede fortalt, at kadetskibene deltog i øvelse NORDLYS så tidligt som i 1950, men det var egentlig ikke NATO-øvelserne, som førte kadetterne uden for Skagen – det var behovet for, at kadetterne i ældste klasse kunne få lejlighed til at sejle skibet i frit farvand. I danske farvande var sejladsen stort set begrænset til de minestrøgne ruter, hvor man sejlede fra bøje til bøje, og hvor trafikken næsten var at ligne med kørsel på landevej. På udenlandstogt derimod kom skibet ud i åbne farvande, hvor de forskellige situationer for skibets pligt til at gå af vejen for andre kunne opstå, og hvor astronomisk navigation kunne og skulle tages i anvendelse.

I 1951 gik chefen for Søværnets Officersskole, kommandør Gustav Paulsen, om bord sammen med kadetkorpset, ligesom han havde gjort det foregående år. Han var både chef for HOLGER DANSKE og for Skoledelingen for Kadetter, som udover fregatten bestod af ministrygeren SØLØVEN og den lille ministryger HJORTØ. De 2 ministrygere forblev i danske farvande, medens HOLGER DANSKE gennem Kielerkanalen gik til Ostende i Belgien og derpå op ad Themsen til Pool of Londen mellem Tower Bridge og London Bridge.

Efter at have været et naturligt samlingspunkt for mange danske i den britiske hovedstad i nogle dage, fortsatte HOLGER DANSKE til badebyen Arcachon på Cote d'Argent, syd for Gironde.

Det havde ellers været planen hjemmefra, at skibet skulle have anløbet Bordeaux, men undervejs til London blev bestemmelsesstedet ændret til det lille, fornemme badested. Det lå inde i en stor strandsø, hvilket man på fregatten kun kunne konstatere på anduvningskort og i nogle lommebøger, som var forsynede med landkort. Søkort til at »sejle i« havde man ikke hjemmefra fået med til Arcachon.

Held, at skibet kom til London – der kunne man hurtigt anskaffe de fornødne søkort.

Efter Arcachon sejlede HOLGER DANSKE via Det irske Hav til Færøerne. Under besøget der kom fregatten til Trangisvaag, hvor den skulle ligge et døgn tid. Lige efter ankomst stillede imidlertid en læge om bord med anmodning om assistance til at føre en kvinde, der stod over for en vanskelig fødsel, til sygehuset i Thorshavn under betryggende forhold. Fregatten sejlede kort efter, og skibets læge havde en anspændt ventetid, indtil fregatten kom til Thorshavn, og patienten kunne indlægges, inden fødslen havde fundet sted. Kadetterne havde stiftet bekendtskab med begrebet stationstjeneste.

Grønlands-togt som ledsageskib for Kongeskibet

Året efter var Søofficersskolens næstkommanderende, kommandørkaptajn K. H. Seehusen, chef. Dennes gang gik togtet til Grønland, idet kadetskibet havde fået til opgave at danne eskorte for Kongeskibet DANNEBROG på dets første togt til Grønland.

I slutningen af juni havde HOLGER DANSKE været i Sønderborg, hvor det års nordiske kadetidrætsstævne blev holdt. Umiddelbart derefter gik turen nordpå, og efter rendezvous med DANNEBROG fortsattes ud forbi Skagen med kurs over mod Fair Isle og videre mod Kap Farvel. Den foretrukne formation bestod i, at kadetskibet fulgte i Kongeskibets kølvand, men ind imellem havde skibene megen frihed til manøvrer.

Kongen var selv om bord i DANNEBROG og gav en dag under sejladsen over Nordatlanten ordren: »Splice the Mainbrace«, dvs. iværksæt udgivelse af punch. I spontan glæde herover spillede fregattens orkester op på dækket, og det meste af den vagtsfrie del af besætningen dansede kort efter rundt – sikkert mere særpræget end kønt at se på fra DANNEBROG.

Det hændte flere gange under sejladsen, at skibenes indbyrdes plads tillod

kadetterne at se, hvordan DANNEBROG klarede Atlanten under mindre gunstige vejrforhold. Set fra HOLGER DANSKEs agterdæks lave øjenhøjde kunne Kongeskibet forsvinde helt i en bølgedal, for det næste øjeblik at synes at springe ud af bølgerne, så kølen kunne ses fra for og nærlig til midtskibs.

Kap Farvel blev passeret i ærbødig afstand. Der var rigeligt med is i nærheden af kysten. Skibene anløb Færingehavn, hvor der i kadetmessen blev holdt »blåt øje« en aften til ankers. Kongen deltog i festen, som havde mange og farverige indslag. Kadetkorpset havde følt sig inspireret til at yde sit ypperste.

På vejen op langs kysten passeredes Polarcirklen, og den 15. juli i Nepisat skulle de, som før havde været nordligere, optræde som Kong Neptun og hans følge, som foretog dåben af dem, som ikke tidligere havde passeret linien.

Det var næppe helt rigtigt, at kongeparret ikke tidligere havde passeret Polarcirklen, men alligevel modtog Kong Frederik i Polar-dåben navnet Takissôk (den høje), og Dronning Ingrid navnet Pínerssungvak (den lille yndige).

Grønlandstogtet 1952. Nær Egedesminde blev en halv snes meter lang hval bragt ind. Grønlænderne skar store stykker matak ud af hvalen, og alle kunne få en bid. Det var dog ikke alle kadetter, som havde lyst til at smage.

DANNEBROG ud for Jakobshavn. Kongeskibet fotograferet 1952 fra kadetskibet.

Derefter fortsatte dåben af alle øvrige i kongeskibet. Kong Neptun og hans muntre følge udgjordes af:

NEPTUNUS, REX OCEANI: *Maskinkaptajn C. J. Christensen,*
 HANS DRONNING: *Søløjtnant Eggert Petersen.*
 KONGELIG ASTRONOM: *Orlogskaptajn H. Worm-Leonhard.*
 KONGELIG DOMMER: *Orlogskaptajn H. J. Jørgensen.*
 KONGELIG YPPERSTEPRÆST: *Kaptajnløjtnant K. Rex-Petersen.*
 KONGELIG MEDICUS: *Overlæge M. Vinten-Johansen.*
 KONGELIG BARTSKJÆRER: *Søløjtnant K. K. Jensen.*
 KONGELIG POLITIMESTER: *Søløjtnant H. G. Jørgensen.*
 KONGELIG POLITIBETJENT: *Overfenrik M. B. Larsen.*

Efter en farverig ceremoni med muntre og fugtige begivenheder overrakte Neptunus Rex en nydelig medalje til både Kong Frederik og Dronning Ingrid. Medaljens forside viste en isbjørn, medens bagsiden havde indgraveringen:

INGENIO ET ARCTICA

Kongen fik, som alle andre, et »dåbsbevis« i form af et polardiplom, som var specielt tegnet til Majestæten og smukt dekoreret med skitser af typiske grønlandske motiver, udført i blide pastelfarver af Søofficersskolens matematiklærere, Lektor K. Rander Buch, som det år deltog i kadettogtet om bord i HOLGER DANSKE.

»Flodhesten« bugseres ud til skibet. Billedet, der er udlånt af viceadmiral S. S. Thstrup, er fra før krigen, fotograferet fra den ligeledes bugserede ledsagebåd under INGOLF's besøg i Godhavn 1936.

Festlighederne fortsatte i øvrigt på kadetskibet, men først efter at alle i DANNEBROG havde været igennem dåben. Kongeskibets næstkommanderende, kaldet »Første-Løjtnant Stamphøj« fik af Kong Neptun en salut, som ret godt karakteriserer samtlige optrin. Det blev ham betydet, at han på grund af sin totale mangel på kendskab til omgang med »flodheste« aldrig kunne forvente ansættelse som dyrepasser i Zoologisk Have. Da han frådsede umådelig med det ferske vand, idømtes han – som en spareforanstaltning – at give en øl pr. mand pr. kvarter til HOLGER DANSKEs »flodhestedomptører«.

Nu kender alle i Marinen de på Grønlands-togterne anvendte flodheste, men ellers er ordets betydning nok svær at gætte. Det drejer sig om den store sejldugpose, som ved en kilde eller et frisk vandløb i land fyldes med tons af fersk vand og derefter bugseres ud til skibet, som så pumper det uundværlige indhold op i sine tanke. Den fyldte »flodhest« flyder meget tungt i det salte havvand, når den af en motorbåd bugseres ud til skibet. Af grunde, som kadetter formodes at kende fra deres tidligere fysikundervisning, forbliver indholdet imidlertid ferskt, selv om sejldug ikke er verdens tætteste materiale.

Det var en udmærket sømandsmæssig og ingenlunde upopulær opgave for kadetterne at hente vand til HOLGER DANSKE og – åbenbart navnligt – til Kongeskibet. Motorbådsturen ind til kysten og tilrigningen af ferskvandsslangen fra et lille vandløb med tilstrækkeligt fald var en afvekslende og malerisk oplevelse, selv om flue- eller myggeplagen fulgte med.

For skibene var det dog som helhed et sinkende forehavende, som det var vanskeligt at passe smart ind i programmet.

Den lange rute førte DANNEBROG og dermed HOLGER DANSKE rundt til en lang række havne og pladser i Vestgrønland fra Umanak til Julianehåb og Igaliko. Hvert sted var der samme aktivitet og begejstring over at få besøg af kongeparret. Alle indbyggere var mødt frem, alle var festklædte og oplagt til en dans eller hvilken anden festivitas, der kunne komme på tale.

Under hele togtet havde kadetskibet en malende gæst om bord. Det var lods F. Landt, som med sit staffeli oftest var at finde på agterdækket af HOLGER DANSKE, hvor han indfangede det ene grønlandske motiv efter det andet, som regel med Kongeskibet som den dekorative forgrund. Hans billeder var meget anderledes end maleren Søren Brunøes, men han var lige så velkommen en gæst om bord, som Søren Brunøe senere skulle blive det i mange af Flådens skibe.

Den lange tid på Grønland forhindrede ikke kadetskibet i umiddelbart efter hjemkomst at sejle gennem Kielerkanalen til Gent i Belgien. Derefter foregik resten af sommertogtet i danske farvande – bl. a. med deltagelse i den store øvelse »MAIN BRACE«.

Togterne årene derefter

HOLGER DANSKE var i 1953 i Portsmouth til den store maritime hyldest ved Dronning Elisabeth II's kroning, »Coronation Naval Review, Spithead«, hvor alverdens orlogsskibe syntes at samles. Derefter gik turen til Middelhavet med anløb af Napoli og Algier.

Det næste år var der større værftsarbejder i gang på HOLGER DANSKE, og det blev søsterskibet NIELS EBBESEN, som blev skoleskib for kadetterne. Kommandørkaptajn G. Wolf var chef, og togtet gik atter til Grønlands vestkyst, omend ikke til så mange havne og pladser som 2 år tidligere.

Grønlands-togtet bød selvsagt ikke på muligheder for kommunikation imellem flere skibe, så kadetterne holdt »voice exercises« ved at bemande flere understationer af fregattens intercomanlæg og sende konstruerede meddelelser til hinanden under anvendelse af den korrekte procedure.

HOLGER DANSKE var atter kadetskib i 1955. Dette år var skibschefen kommandør I. Hoppe, som året efter skulle blive chef for Officerssskolen. Under togtet, der bl. a. gik til Madeira og Lissabon, var fregattens organisation tilrettelagt efter »nyt rullereglement for Flåden«. Divisionsordningen i det

Piratjollerne GRØN og RØD. Imellem piratjollerne ses sejlbåd A. På billedet, som er fra maj 1957, ses i baggrunden fregatten JYLLAND, som i mange år lå mellem duc d'Alberne.

nye reglement blev ikke gennemført for kadetkorpset, som ved alle mønstringerne blev holdt samlet og i øvrigt havde sit eget undervisningsprogram, men tre-skifte-vagtsystemet blev benyttet af alle om bord. Det blev en hård prøve for kadetterne, som udover vagterne havde megen tid belagt med undervisning.

En uge efter togtet gik næstældste klasse (1953–56) om bord i depotskibet ÆGIR for yderligere 1½ måneds togt efterfulgt af 1 måned i minestrygeren TRELLENÆS. I ÆGIR blev kadetterne underbragt i 3 officerslukafer, og bospist i officersmessen. Uddannelsesmæssigt stræbte man efter at kopiere et normalt kadettogt, og det lykkedes også i vid udstrækning, kun begrænset af ÆGIRs primære tjeneste som ubådsdepotskib. Chefen for depotskibet, kommandørkaptajn E. Groth, udtalte da også i sin rapport bagefter, at kadetterne havde et antageligt grundlag at arbejde videre på.

Kadetholdet, som var det sidste efter 1953-planen, havde med dette vintertogt fulden sin uddannelse, og kadetterne blev udnævnt til søløjtnant 2-graden i midten af januar måned 1956. Det var en bemærkelsesværdig afvigelse fra de normale efterårsudnævnelser, men havde dog fundet sted både 3 og 4 år tidligere, hvor der også var tale om tilpasning til nye skoleplaner.

At ÆGIR havde optrådt som kadetskib skulle indtil videre forblive en enkeltstående begivenhed. Kadetterne kom tilbage til HOLGER DANSKE. At denne fregattetype var velegnet til uddannelsesformål, var i hvert fald slået fast.

I disse år sejlede HOLGER DANSKE rundt med de 2 piratjoller RØD og GRØN surret på agterdækket, når fregatten var i danske farvande. Når skibet lå til ankers, blev piratjollerne sat i vandet, ofte sammen med sejlbåd A. og B. Kadetterne kunne således under togtet få lejlighed til både at deltage i konkurrencesejlads og til at udføre almindelig øvelsessejlads, således som de også havde adgang til det i månederne før og efter sommertogterne. Ud over de nævnte sejlbåde samt den store øvelseskutter SVANEN fik korpset disposition over 2 folkebåde, som blev overtaget den 25. maj 1955 og navngivet SPICA og ARCTURUS.

I -50'erne var det på adskillige sommertogter blevet sædvane, at kadetterne udlagde varp hver morgen, når HOLGER DANSKE lå til ankers. Den del af kadetkorpset, som havde dagvagten, firede straks efter kl. 4 en redningsbåd af og gjorde den klar med det varpanker, som normalt var surret fast agter ude på dækket. Med en solid trosse, der var manet ud gennem klydset agter, roede kadetterne redningsbåden ud til den ene side, så langt trossen rakte. Der lod man så ankeret falde, hvorefter der blev roet tilbage, redningsbåden blev hejst, og alle mand samledes på agterdækket for at hale så meget hjem på varpet, som det var muligt. Endelig skulle der rigges af, inden der blev morgenskafning.

Udlægning af varpanker blev så fast en vane, at der syntes at mangle noget de morgener, hvor fregatten var under gang. På nogle togter fandt man så på at forsyne vagten med gasmaske og lade den flytte nogle ballastjern fra for til agter og tilbage igen. En anden øvelse, der kunne afløse varpankeret, bestod i, at kadetterne entrede op i et knudetov anbragt ude i borde ca. midtskibs, hvor sejlbåd A og B var anbragt. Kadetterne fortsatte turen i armgang i en wire hen over skorstenen, inden de ad et andet tov kom ned på den anden side.

Da sommertogtet i 1956 påny gik til Grønland var der ingen klasse A i HOLGER DANSKE – den var udnævnt først på året. Klasse B bestod kun af 7 kadetter, som hele sommeren sejlede i minestrygere af Ø-klassen under kap-tajnløjtnant S. Laubs ledelse. Overgangen til den nye uddannelsesplan (1955-planen) havde således bevirket, at klasse C var ældste søkadetklasse om bord. Af eleverne i denne klasse var nogle kommet fra Forsvarets Gymnasium og havde således været borte fra praktisk tjeneste i Søværnet i 2 eller 3 år.

Det blev derfor ældste maskinkadetklasse, som på tørn gjorde tjeneste som lukafhavende kadet. Det viste sig, at opgaven blev klaret udmærket, men det var et brud på hævdvundne skikke, at der ikke var en ældre søkadet til at give tonen an i kadetmessen.

I 1957 kom klasse A om bord i kadetskibet allerede den 13. april. Komman-

dørkaptajn S. S. Thostrup var chef for fregatten, der indledte sit togt med at krydse Atlanten til Nordfolk, Virginia.

På Hampton Roads deltog kadetskibet i den største internationale flåderevy i USA siden 1907. Der var mere end 50 amerikanske skibe og tillige orlogsskibe fra 25 andre nationer. Flåderevyen blev holdt i anledning af 350 årsdagen for europæernes landgang i Jamestown. Efter godt en måneds togt kom HOLGER DANSKE tilbage gennem Kielerkanalen. På både udturen og hjemturen havde man anløbet Falmouth i Cornwall.

Inden Amerika-turen havde fregatten imidlertid nået at holde luftmålsskydninger i Århus-Bugten, hvorfra det var naturligt at anløbe Kolding i en week-end. Da kadetskibet stod Kolding Fjord ind, blev det, som traditionen bød, hilst velkommen med signalflag på en mast og salut fra 2 gamle salutkanoner, opstillet på fabrikant Burcharths ejendom, Schæfferhuset. Julemærkesanatoriets børn stod opstillet langs strandkanten og viftede med dannebrogssflag. Salutten blev besvaret fra fregatten, hvis dampfløjte også akkompagnerede børnenes hurraåb.

Ganske vist var der tale om et antal skud, som gjorde salutten uofficiel, men det blev den ikke mindre velment af. I øvrigt blev denne skik ikke blot overholdt af kadetskibet, men også af Søværnets andre skibe, når de besøgte Kolding.

I august havde fregatten fiskeriinspektionstjeneste i Nordsøen og benyttede lejligheden til at aflægge besøg i Amsterdam og Leith (Edinburgh). Kadetterne opnåede her at yde en uventet hjælp til Den kongelige danske Livgarde.

Fredag den 16. august overværede en stor del af kadetkorpset Edinburgh Festivals internationale Tattoo.

Netop som det fra Livgarden deltagende æreskompagni begyndte sin del af opvisningen, udbrød der brand i en tilskuertribune. Teltdugen bag tilskuerne fængede hurtigt, og på et tidspunkt var der ved at opstå panik blandt de mange tilskuere, som søgte mod udgangene. Kadetterne befandt sig netop på det sted, og fik hurtigt organiseret en kæde, som hjalp kvinder og børn ned fra den brændende tribune. Ilden var slukket på et kvarter, så Livgarden kunne fortsætte Tattooet, men de danske kadetters resolute optræden nåede at stjæle det meste af billedet i omtalen af Tattooet i Edinburghs aviser den følgende dag.

Kun 3 uger senere var HOLGER DANSKE og kadetkorpset igen forsidestof og tillige medvirkende i radio- og TV-transmissioner. Fregatten overførte 2 af Vitus Beerings kanoner til Horsens. Kanonerne var hentet hjem fra Berring-øen med velvillig hjælp fra den russiske ambassade og efter forhenværende stadsbibliotekar Erling Stengårds årelange bestræbelser. Kadetterne stil-

»Fald på fartøjet«. Redningsbådsøvelse fra HOLGER DANSKE midt i 50'erne.

lede landgangskompani, og kanonerne blev opstillet i Vitus Beering-Parken, som blev indvidet ved samme lejlighed.

Inden det begivenhedsrige sidste kadettogt for HOLGER DANSKE var til ende, nåedes et togt nord om Skagen, gennem Nordsøen og Kanalen til Madeira og tilbage via Gibraltar og Kielerkanalen direkte til farvandet nord for Bornholm. Der havde fregatten øvelser med HUITFELDT og ubåden SÆLEN. Så viste kalenderen også medio oktober, og efter inspektion af Chefen for Søværnet, viceadmiral A. H. Vedel, kom skibet til København. HOLGER DANSKEs tro tjeneste som kadetskib var bragt til en afslutning.

ÆGIR afløser HOLGER DANSKE som kadetskib

I HOLGER DANSKE havde næsten alle kadetter haft hængekøjer. Om morgenen umiddelbart efter udpurring kl. 6 – og for dem, der skulle op på dagvagts allerede kl. 4 – skulle køjerne surres fast og reglementeret. Derefter skulle de langes op gennem luger og bæres op ad lejdere til baddækket. Der skulle de surrede køjer anbringes i finkenettene, de store stålkasser, som var anbragt ude i borde under brovingerne.

Det var egentlig ikke noget særligt tidsrøvende eller besværligt job, og køjerne var vel også ganske behagelige at sove i, når skibet rullede. Alligevel var det god tone om bord at foretrække faste køjer. Blandt værnepligtige var

det oftest de befarne og blandt kadetterne naturligvis de ældste, som valgte de faste køjer.

Det næste år, 1958, skulle kadetterne om bord i ÆGIR. Havde de glædet sig til et skib med udelukkende faste køjer, så tog de fejl. Selv om der var megen plads i ÆGIR, var der også mange dér, som måtte sove i hængekøjer. Kadetterne slap dog for at skulle transportere køjerne langt omkring. Men surres skulle de stadig, inden de blev stuvet af vejen på kadetbanjerne. Kun klasse A prinsede sig. De var underbragt i officersbeboelsen.

På ÆGIR kunne kadetkorpset atter få gymnastik på agterdækket. Det havde ikke kunnet lade sig gøre i de sidste par år i HOLGER DANSKE, efter at trædækket agter var blevet fjernet sammen med de her anbragte 45 cm torpedorør og erstattet af ståldæk.

ÆGIR viste sig i øvrigt fortræffeligt egnet til kadetskib. Kun var det måske på grund af sin anseelige størrelse ikke det mest ideelle for klasse A's uddannelse i manøvrering. Men depotskibet var præsentabelt, rummeligt og velforsynet med fartøjsmateriel og med relativt moderne artilleri- og ildledelsesmateriel.

I 1958, hvor kommandør A. Helms var chef for skoleskibet, gik togtet atter til Amerika. Derefter deltog ÆGIR i 2 uger i Kystflådens øvelsesgruppe. I den anledning gik der måske noget tabt med hensyn til gennemførelse af rutinemæssig uddannelse, men det blev rigeligt opvejet af fordelene ved, at kadetterne fik demonstreret orlogsskibes deltagelse i taktiske øvelser med dertil hørende organisation og signaltjeneste.

Kadetterne var i øvrigt fordelt i den tidligere minestryger SØRIDDEREN og i ikke mindre end 6 Ø-både. Når hele skoledelingen var samlet, kunne der således udmærket indøves formationssejlad. Af de taktiske formationer blev anti-undervandsbådsformationerne omfattet med særlig stor interesse i netop de år.

Med ÆGIR eller SØRIDDEREN havde man altid et velegnet »Main Body«, for hvilket Ø-bådene kunne danne et beskyttende »screen«. Kadetterne fik lejlighed til at øve signaltjenesten både som leder af hele styrken (OTC) og som leder af de konvojerende skibe, »Screen Commander«.

I 1959 var antallet af A-kadetter på 21 og B-kadetter på 22. Der var igen mange minestrygere af Ø-klassen med i skoledelingen, 5 i tallet, men alligevel måtte en del A-kadetter fordeles i Kystflådens større skibe og i THETIS. Selvom dette forløb udmærket uddannelsesmæssigt set, så gav det et noget uensartet bedømmelsesgrundlag.

Klasse B, maskin- og intendanturklasserne var fordelt ligeligt mellem ÆGIR og Ø-bådene med halvdelen af tiden hvert sted.

Skoletogt med ÆGIR 1959. Der var stadig god mulighed for artillerieftersyn. I ÆGIR var der to dobbelte 102 mm pjecer, hvor HOLGER DANSKE havde haft 2 enkelte af kaliber 127 mm.

I ÆGIR anbragte man det år forsøgsvis et antal ekstra kistebænke. Derved behøvede færre kadetter at sove i »bananskallerne«, men formålet var nu ikke at tage prestigemæssige hensyn. Ulempen ved hængekøjerne var, at de nødvendigvis måtte staves af vejen om dagen. Med kistebænke forsynet med hynder havde kadetterne bedre muligheder for at søge hvile uden for øvelsestiden, når køjere ikke var udgivet. Det var endnu god skik at sove til middag.

Atter havde kadetkorpset stor nytte af, at der blev etableret en minestrygerdivision. De 5 Ø-både sejlede ret selvstændigt på dette togt, hvilket især gav sig udslag i mange besejlingsøvelser med daglige anløb af havne og anløbsbroer. Som de andre år, skete der herunder en del mindre uheld, inden kadetterne havde erhvervet den fornødne rutine i manøvrer.

Under en havnemanøvre gik en Ø-båd således på grund et sted i Fejø havn, hvor der var mudrede bundforhold. Det var der ikke noget særligt usædvanligt i, og båden led ingen skade, men den blev trukket af grunden på en ret utraditionel måde. En trosse blev ført i land, og en lastbilchauffør blev overtalt til at levere den fornødne trækraft. Metoden vakte en del opsigt, men viste sig i øvrigt at være effektiv.

Ø-både 1955. Sidste båd i gang med tillægningsmanøvren – bemærk aktiviteten på modtagende båd.

Denne episode blev vist kun overgået af den Ø-båd, som nogle år tidligere kolliderede med en ølvogn i Ærøskøbing. Vognen var placeret så yderligt ved kajen, at den fik et godt skub, da kadetterne manøvrerede til kaj og havde lidt mere fart på end beregnet. Nogen egentlig skade indtraf heller ikke dengang, men en mængde flasker skiftede pludseligt plads, og mange knustes, fordi omtalte nye plads bestod af brosten ved kajkanten. Sagen blev ordnet i mindelighed, måske i begejstring over den forunderlige kendsgerning, at alle de flasker, der gik til, havde været tomme. Det kunne imidlertid ikke undgås, at braget fra flaskerne tiltrak en større tilskuerskare.

Set fra en snæver økonomisk synsvinkel var de ældste kadetters uddannelsespost som fører af Ø-både kostbar, men når alt tages i betragtning, var pengene alligevel givet godt ud. Det kostede naturligvis noget at udbedre bådenes uundgåelige skader, men bådene var ukomplicerede, så udgifterne kunne holdes på et rimeligt niveau. Skulle uddannelsen have undværet de værdifulde erfaringer, som sejladserne med Ø-bådene bibragte kadetterne, ville de unge stå ringere rustet i deres første års officersgerning. Det kunne meget vel have været ensbetydende med flere uheld med det langt mere kostbare skibsmateriel i den operative flåde.

Ud fra et pædagogisk synspunkt var anvendelsen af de små skolebåde fremragende. Kadetterne oplevede i disse både et selvstændigt ansvar for et skib og dets mandskab, dvs. en situation, som lå meget tæt på uddannelsens egentlige mål. Men de krav, der blev stillet til kadetten, kunne sættes lavt i starten for derefter at blive øget, og eleven havde hele tiden adgang til at indhente råd og vejledning fra øvelsesskibets officerer.

Det var karakteristisk, at kadetterne satte meget stor pris på den tid, de tilbragte i Ø-bådene. Denne tjeneste gav i sig selv en spændende udfordring og en enestående motivation. Det viste sig da også, at kadetterne af egen tilskyndelse ydede en meget stor indsats om bord. Kadettogterne med deres gradvis opbyggede uddannelse og den udstrakte anvendelse af ansvarsfulde uddannelsesposter i skolebådene var et meget stort aktiv for officersuddannelsen i de år.

SØVÆRNETS OFFICERSSKOLE

1959 - 1970

Skoleplan 1959 på Officersskolens eget initiativ

For Søværnets Officersskole endte 1950'erne med etableringen af endnu en skoleplan: 1959-planen, som i princippet skulle gælde i de næste 10-11 år. Den skulle i dette tidsrum skabe ro omkring det fundamentale i skolens virke, selv om det ikke betød absolut stop for ændringer i kadetternes vilkår.

Planen blev til på skolens eget initiativ og var et udtryk for skolens utilfredshed med de forudgående planer. Navnlig den tidsmæssige afvikling ønskedes forbedret af skoleledelsen, men også af kadetterne. Det sidste kom måske tydeligst til udtryk så langt tilbage som i 1954 ved kommandør Gustav Paulsens tale til de nyudnævnte officerer det år.

Skolechefen sagde ved den lejlighed bl. a.: »De – mine herrer søløjtnanter har jo – hvor paradoksalt vi ældre søofficerer end kan føle det – selv søgt om længere uddannelse som *kadetter* – og jeg kan godt indrømme, at jeg har støttet Deres andragende – i fuld overensstemmelse med, at det ikke er mit ønske, at skolen efter 1951-forsvarsloven kun er blevet 2 årig for søkadetter, men selv om det ikke lykkedes mig at få forlænget Deres uddannelse, så kan det måske være Dem en trøst, at jeg tilsiger Dem, at jeg stadigt arbejder på en forlængelse af søkadetternes uddannelse – både den praktiske og den teoretiske – og jeg har et begrundet håb om, at jeg selv som skolechef kommer til at opleve den 3-årige skole for søkadetter.«

Det sidste kom ikke helt til at holde stik. Ganske vist havde skolen allerede ved indsendelsen af 1955-planen lovet en skitse til dens afløser, men skoleledelsen fandt det rigtigst at tage spørgsmålet om den nye plan op til behandling fra bunden, specielt med henblik på at ændre uddannelsen før optagelsen på Søværnets Officersskole.

Den nye plan blev til på den måde, at skolen udarbejdede et pro memoria vedrørende søofficersuddannelsen. Dette lagde op til en skitse for det samlede uddannelsesforløb på såvel Sergentskolen som Officersskolen. Skitsen blev behandlet i Søværnets Skoleudvalg, og forelagt for Søværnskommandoen. Sø-

Kommandør Ivar Hoppe,
kadetchef 1956–1962.

værnets Officersskole var stadig underlagt Forsvarsministeriet direkte, så da Søværnskommandoens godkendelse var en kendsgerning, forelagde skolen planen for Forsvarsministeriet.

Herefter arbejdede skolen videre med skitsen i nært samarbejde med specialtjenesteinspektørerne og en del af skolens lærere. Der fremkom et foreløbigt forslag, som igen blev behandlet af Søværnets Skoleudvalg, som var et permanent udvalg nedsat af Søværnskommandoen. Det bestod af repræsentanter for Søværnsstaben, Søværnets Personelkontor, Søværnets Sergentskole og Søværnets Officersskole. Det endelige forslag var først færdigt i slutningen af 1959, hvorfor kun en del af ændringerne var indarbejdet for det hold, der begyndte på Officersskolen i oktober 1959.

Ved kadetternes hjemkomst fra togt den 17. oktober 1959 udtalte den fungerende skolechef ved parolen bl. a., at de nye skoleplaner nok indeholdt et par goder, som kadettene ville skønne på: Den tvungne eftermiddagsundervisning

indskrænkedes til 2 gange om ugen: En dag til idræt og fægtning og en dag til samlet militæruddannelse. De øvrige dage var der frivillig idræt eller selvstudium til normal landlovsparade.

Som det andet punkt skulle ugens timetal nedskæres fra 40 til 34 timer, dvs. at man sluttede på lørdage kl. 11.45, således at kadetter hjemmehørende vest for Store Bælt (som havde rejsetilladelse) kunne nå middagstoget vest på.

1959-planen forudsatte, at ansøgere til søofficersuddannelsen skulle samles i et særligt kompagni i den i øvrigt almindelige værnepligtseksercerskole, der begyndte i Auderød medio juli. Den kompagnifører, som aspiranterne fik, skulle følge dem under den fortsatte uddannelse, som indledtes på Søværnets Sergentskole med en forskole til togt, hvorefter antagelse til sergentelever SØ fandt sted medio oktober.

Sergenteleverne kom så på et togt af ca. 3 måneders varighed. Det havde til formål at give eleverne en indføring i den sømandsmæssige side af uddannelsen, og som det også tidligere havde været tilfældet, lagde man vægt på, at de unge mennesker fik lejlighed til at vise, om de var søstærke. De første måneder af det følgende år tilbragtes derefter på Sergentskolen med et teoretisk/praktisk semester, som afsluttedes med udnævnelsen til sergent SØ ca. 1. maj. Uddannelsen på Sergentskolen var lagt tilrette med henblik på at tjene som forskole for Officersskolen, idet man havde bestræbt sig på at tilrettelægge undervisningen således, at den kunne modtages med lige så stort udbytte af sergentelever med studentereksamen som af elever med folkeskoleuddannelse.

Efter udnævnelsen til sergent blev de, der ikke havde matematisk studentereksamen, optaget på Forsvarets Gymnasium for at vende tilbage 2 eller 3 år senere, afhængig af, om de havde realeksamen eller ej.

Fra maj havde sergenterne et par måneders kursus tilrettelagt af specialtjenesteinspektørerne, inden de kom om bord og deltog i Skoledelingen for Kadetters normale sommertogt.

I oktober optoges sergenterne som søkadetter i klasse C på Søværnets Officersskole, hvor de i de følgende 3 år skulle gennemgå klasse C, B og A. Hvert år havde de et teorisemester på ca. 26 effektive uger og en praktisk uddannelse af ca. 4 måneders længde, hvor man tilstræbte at holde klasse C i øvelseskuttere i halvdelen af tiden, medens de i den anden halvdel blev sendt til Eksercerskolen for at gøre tjeneste som tropslærere. I klasse B bestod den praktiske uddannelse væsentligst af tjeneste som vagtassistent og bestikstyrmand i kadetskibet eller næstkommanderende og regnskabsfører i de mindre enheder i Skoledelingen. Kadetterne i klasse A gjorde tjeneste i Skoledelingen som søkadetvagtchef i øvelsesskibet og som fører af de mindre enheder i delingen.

Også efter den nye 2-års uddannelse skulle der være søløjtnantskurser, nu af en samlet længde på ca. 20 uger.

Med den nye plan blev bedømmelsessystemet ændret. Hovedfag blev afskaffet, og en i mange år omdiskuteret karakter: »Skikket til videre uddannelse« ophørte at være dumpekarakter. Hidtil havde hovedfagsordningen givet anledning til mange debatter om, hvilke fag der burde være hovedfag, og i den forbindelse blev det undertiden fremført, at betydningsfulde hjælpefag i nogen grad blev negligeret af kadetterne. Desuden kunne det tænkes, at hovedfagsordningen med mellemrum havde været årsag til, at en ellers kvalificeret kadet dumpede på grund af eksamensuheld.

Til erstatning for hovedfagsordningen blev indført et system med minimumsgennemsnitskarakterer for 2 eller flere samhørende fag kombineret med mindstegrænser for antal af karakterer under 4,00 (efter 10-skalaen) i øvrige fag. Eksempelvis blev betingelserne for at bestå eksamen i klasse B og dermed fortsætte uddannelsen på togtet:

- At middeltallet af eksamenskarakterer i fysik, matematik og skibbygning var mindst 4,00,
- at middeltallet af eksamenskarakterer i artilleri og søminelære var mindst 4,00,
- at middeltallet af eksamenskarakterer i navigation, almindelig sømandskab og søvejsregler var mindst 4,00,
- at middeltallet af eksamenskarakterer i engelsk, fransk/russisk og tysk var mindst 4,00,
- at der i øvrige fag ikke var mere end 3 eksamenskarakterer under 4,00,
- at middeltallet af samtlige eksamenskarakterer var mindst 4,00,
- at middeltallet af: Årsteorikarakteren ganget med 5 + eksamensteorikarakteren ganget med 5 + skikketkarakteren ganget med 2 var mindst 5,00 samt
- at kravene til den civile styrmands- og skibsførereksamen var opfyldte.

I den forudgående 1955-plan havde man indført bedømmelser på søløjtnant 2-kurserne, som jo reelt var en del af kadetuddannelsen. Disse bedømmelser var med til at bestemme rækkefølgen ved udnævnelse til søløjtnant af 1. grad. Med den nye plan i 1959 var den egentlige kadetuddannelse bragt til afslutning med afgangseksamen fra skolen og dermed den militære rækkefølge fastlagt. Imidlertid blev der fortsat givet bedømmelser på de nu ret korte søløjtnant 2-kurser, men de indgik blot i rækken af bedømmelser fra de unge office-

rrers første tjenestetid og var derfor ikke længere automatisk bestemmende for den senere rækkefølge.

I øvrigt var de væsentligste ændringer i den nye plan i forhold til 1955-planen:

- At sergenteleverne blev sendt på togt, før de gennemgik Sergentskolen,
- at sergenterne kunne optages på Forsvarets Gymnasium den 1. maj i stedet for i november,
- at sergenttoget folgelig lå efter gennemgangen af Forsvarets Gymnasium.
- at læsepresset var reduceret noget,
- at den tvungne eftermiddagsidræt var nedskåret væsentligt,
- at Eksercerskole-uddannelsen var genindført (ganske vist nu i klasse C, hvor denne uddannelse i planerne før 1951-ordningen havde ligget i klasse B), samt
- at det i mange år nærrede ønske om en fuld 3-årig kadetuddannelse nu var opfyldt.

Uddannelsesformålenes formulering

Den nye uddannelsesplan viste sig at tage hensyn til tendenserne i tiden. Det kom bedst til udtryk i de mange formålsparagraffer, som kendetegnede 1959-planerne. Nogle kunne måske virke ret intetsigende – i hvert fald for udenforstående – men mange var fuldt så indholdsrige og vejledende, som de formålsparagraffer, der samtidigt blev formuleret af det i 1958 nedsatte Læseplansudvalg for Folkeskolen, og som blev anført for de enkelte fag i den resulterende betænkning – Den blå Betænkning – i 1960.

Planen for uddannelsen af sergentelever SØ havde følgende formålsparagraf: »At bibringe værnepligtige de kundskaber, færdigheder og egenskaber, der er nødvendige for udnævnelse til sergenter SØ med henblik på videregående uddannelse på Søværnets Officersskole, eventuelt over Forsvarets Gymnasium«. For sergentplanen lød formålsparagraffen: »At bibringe sergenter SØ de kundskaber og færdigheder, der er nødvendige for optagelse og videre uddannelse på Søværnets Officersskole.«

For uddannelsen på Søværnets Officersskole var det i planen nævnt, at formålet skulle være, at søkadetterne ved udnævnelse til søofficerer skulle kunne forrette tjeneste som vagtchef om bord når beredskab ikke var etableret, skulle kunne forrette almindelig subaltern officerstjeneste under mobiliseringsuddannelse, samt være i besiddelse af den for en videre uddannelse som søofficer nødvendige almene, taktiske og tekniske viden.

En vigtig bestanddel af navigationsundervisningen: Kompassets deviation og kompensering. Fra venstre kadetterne Carsten Høgh, M. Louis-Jensen, J. F. E. Rasmussen, K. Borck, navigationslærer og næstkommanderende (1960-1964), kommandørkaptajn H. Johannes Jørgensen og kadet J. Thomsen.

Det var nærmere specificeret ved, at man havde opdelt undervisningen i faggrupper og angivet en formålsparagraf for hver af disse grupper. Faggrupperne var følgende:

Sømandsmæssig faggruppe, som bestod af fagene: Navigation, sømandskab, søvejsregler, manøvrer, fartøjstjeneste, meteorologi og vagttjeneste om bord.

Teknisk-taktisk faggruppe: Artilleri, søminelære, torpedolære, radiolære, sonarlære, skibbygning, maskinlære, havarilære, kampinformationslære, kommunikationslære, søkrigslære, kystbefæstningslære, landkrigslære og luftkrigslære.

Administrativ faggruppe: Tjenestekendskab, strafferet, retslære, folkeret, militær sikkerhed, militær pædagogik og psykologi, foredragsvirksomhed, maskinskrivning og vagttjeneste i land.

Sproggruppen: Engelsk, tysk og fransk/russisk.

Matematisk-naturvidenskabelig faggruppe: Matematik og fysik.

Legemsøvelser m. v.: Gymnastik, håndgemæng, atletik, fægtning, svømning og dans.

Militær uddannelse m. v.: Militær uddannelse, håndvåbenlære og nærfor-svar.

Hver af de 7 faggrupper havde, som nævnt, sin egen formålsparagraf. For den sømandsmæssige faggruppe var den formuleret således: »At kvalificere søkadetterne til vagtchefstjeneste i Søværnets skibe for så vidt angår navigatoriske og sømandsmæssige opgaver. Kravene til styrmands- og skibsførereksamen skal være opfyldte.«

For den teknisk-taktiske faggruppe var formålet: »At kvalificere søkadetterne til subaltern officerstjeneste under mobiliseringsuddannelse, og at give dem grundlaget for at forrette vagtchefstjeneste for så vidt angår opgaver vedrørende våbenindsats, kommunikation og kampinformation m. v. Endvidere at give søkadetterne de grundlæggende principper for søkrigsførelsens strategi og taktik, og for flådestyrkers samarbejde med andre værn. Uddannelsen skal give det fornødne grundlag for videreuddannelse som fagofficer inden for specialtjenesteinspektørernes område og dermed i operative stabe, ligesom den skal kunne danne grundlag for videregående uddannelse som teknisk specialiseret officer.

Ved uddannelsens afslutning skal kravene til den civile styrmands- og skibsførereksamen være opfyldte i fagene radarlære, skibbygning, maskinlære og kommunikationslære (international signalering).«

Maskinofficersuddannelsen var 2-årig med et efterfølgende søløjtnantskursus på 17-18 uger. Den omfattede også 7 faggrupper: Maskinteknisk, administrativ, militær faggruppe (håndvåbenlære, kampinformationslære osv.), civil faggruppe (dansk, geografi/geologi og historie/samfundslære), sproggruppe, matematisk-fysisk faggruppe og legemsøvelser m. v.

Maskinofficersuddannelsen havde sin egen opstilling af formål. Den væsentligste lød: »Formålet med uddannelsen på Søværnets Officersskole er, at maskinkadetten ved udnævnelse til maskinofficer:

- Kan forrette almindelig subaltern maskinofficerstjeneste i Søværnets større skibe og på tjenestesteder i land,
- kan forrette selvstændig maskinofficerstjeneste i Søværnets mindre skibe og
- er i besiddelse af den for en videre uddannelse som maskinofficer nødvendige almene, administrative og tekniske viden.«

Intendanturofficersuddannelsen, der stort set var af samme varighed som maskinofficersuddannelsen, omfattede kun 6 faggrupper, nemlig: Administrativ

Undervisning i søvejsregler 1962.

faggruppe (administration, sekretariatstjeneste og økonomiforvaltning m. v.), materielforvaltningsgruppe (forplejningslære, forsyningstjeneste og logistik), civil faggruppe (bogføring, statistik m. v.), sproggruppe, militær faggruppe og legemsovelser m. v.

Hovedformålsparagraffen for intendanturofficersuddannelsen lød:

»Formålet med uddannelsen på Søværnets Officersskole er, at intendanturkadtten ved udnævnelsen til intendanturofficer:

- Kan forrette selvstændig tjeneste som intendant i/ved Søværnets mindre skibe og tjenestesteder i land,
- kan forrette subaltern intendanturofficerstjeneste i/ved Søværnets større skibe og tjenestesteder i land, og
- er i besiddelse af den for en videre uddannelse som intendanturofficer nødvendige almene, administrative og forvaltningsmæssige viden.«

Ligesom det var tilfældet for søkadetter og maskinkadetter, var der her tilføjet en paragraf gående ud på, at der ved uddannelsens gennemførelse foruden den rene kundskabstilegnelse skulle lægges vægt på karakterdannelsen, herunder særligt på udviklingen af personlighed og initiativ samt ordenssans, opøvelse i ansvarsfølelse og psykologisk forståelse, loyalitetsfølelse mod såvel foran- som efterstående, kammeratskabsfølelse, fysisk træning og selvkontrol.

Den nye undervisningsplan fastslog, at kadetterne var underkastet de for forsaret gældende love og bestemmelser, anordninger og reglementer, herunder Militær Straffelov og Militær Retsplejelov.

Endvidere stod der i planen, at såfremt en kadet viste ringe evner eller mangel på god opførsel, flid eller lyst m. m., indstillede skolen til Forsvarsministeriet, at han skulle afgå fra skolen. Denne bestemmelse måtte naturligvis ses på baggrund af kadetternes absolutte særstilling blandt unge studerende derved, at de oppebar en ikke helt ringe løn samtidigt med, at deres uddannelse var gratis. På den anden side kan man næppe fortænke kadetterne i, at de ikke ligefrem var begejstrede for bestemmelsen. I virkeligheden var der heller ikke synderlig stor forskel på denne og den just afskaffede anvendelse af karakteren »Skikket til videre uddannelse« som dumpekarakter.

Skoleråd og lærermøder

Den nye skoleplan indeholdt også instruks for skolechefen. I den var det fastslået, at skolechefen til sin hjælp ved vurdering af sager angående skoleplan, undervisning og ansættelse og afskedigelse af lærere, afskedigelse af kadetter og lignende lod nedsætte et skoleråd. Dette skoleråd blev indkaldt, når chefen fandt det fornødent, eller hvis lærernes repræsentanter fremsatte ønske derom.

Skolerådet bestod af skolechefen, 2 skoleofficerer og 2 militære lærere, der blev udpeget af chefen, samt 2 civile lærere, der blev valgt for et år ad gangen af de civile lærere. I indstillinger og erklæringer fra skolen om de i Skolerådet forhandlede sager, skulle rådets opfattelse anføres, og de under forhandlingerne fremsatte anskuelser skulle gengives i den udstrækning, det skønnedes nødvendigt, specielt dersom skolens indstilling ikke var i overensstemmelse med rådets flertal.

Det tilføjedes, at der skulle føres en protokol over rådets forhandlinger.

Det fremgår, at de her givne bestemmelser i princippet var i nøje overensstemmelse med § 3 i den gældende Instruks for Skibschefen, som handler om afholdelsen af skibsråd, og som har en århundrede-gammel gyldighed i Det danske Søværn. Der var i bestemmelserne endnu ikke tale om at inddrage kadetterne i beslutninger vedrørende skolens ledelse og uddannelsens afvikling, selv om man i praksis undertiden indhentede kadetternes synspunkter.

Lærerne var ansat af Forsvarsministeriet efter skolens indstilling. De skulle ved teorisemestrets begyndelse indsende en oversigt over pensums fordeling på de ifølge skoleplanen til faget afsatte timetal. Derved sikredes en jævn forde-

ling af stoffet over hele semestret, og at et passende antal lektioner blev afsat til repetition inden eksamens afholdelse.

Blandt mange andre pligter var det pålagt lærerne at give møde ved de af skolen afholdte lærermøder, der normalt fandt sted 2 gange i løbet af hvert teorisemester.

Ved lærermødet skulle lærerne udtale sig om kadetternes standpunkter og øvrige forhold. Hver enkelt kadet blev drøftet i forsamlingen. I øvrigt benyttede skolen ofte lejligheden til at informere lærerkollegiet om tildragelser og forhold, der kunne have betydning for undervisningen.

Der var heri intet, der adskilte den nye skoleplan fra de tidligere. Der videreførtes også den tradition at afholde en samlet lærermiddag i forbindelse med møderne. Middagens sammensætning var efter årelang sædvane gule ærter med flæsk og derefter pandekager eller æbleskiver.

Selv om adskillige af lærerne var militære, fandtes der ikke i det militære sprogbrug en af de ellers yndede forkortelser for lærere. Det gjorde der derimod for skoleofficererne, der, bortset fra chef og næstkommanderende, nød betegnelsen »SKO«. Indtil skoleplan 1959 blev afløst en halv snes år senere, og skoleofficersbegrebet blev fortrængt af udtrykket »faggruppeleder«, brugtes på skolen betegnelserne: »Første SKO, anden SKO, SKO MS osv.«.

Efterhånden fandt disse betegnelser også anvendelse i talesproget, hvilket nok kunne virke noget forvirrende. På forunderlig vis udgjorde de dog den manglende brik i et puslespil. Marinens sprog omfattede i forvejen forkortelser »FOD« (Flag Officer Denmark) og »SOK« (Søværnets operative Kommando). Måske har en skoleofficer eller en kadet fundet på at bruge ordet »SKO« netop af den grund, men det vil næppe nogen sinde kunne bevises.

Forsvarslovene af 1960

Skolens ledelse havde ved flere lejligheder givet udtryk for håbet om, at den i 1959 iværksatte skoleplan måtte skabe ro i arbejdet med at uddanne vordende søofficerer. Forsvarsordningen af 1960 gjorde ikke dette håb til skamme. Ordningen samt den derefter reviderede personellov, der blev vedtaget i 1962, medførte ikke direkte ændringer i officersuddannelsen, selv om lovene ellers var af overordentlig stor betydning for Søværnets virke.

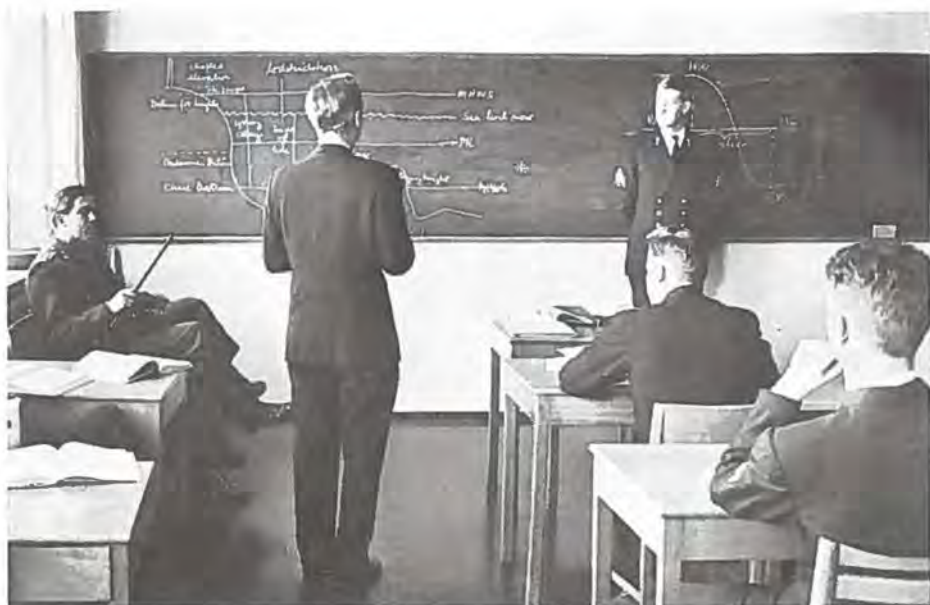
Forslaget til den nye lov blev fremsat i oktober 1959, og forhandlingerne førte i januar 1960 til det i dansk politisk historie dengang enestående forsvarsforlig, hvor de 4 store politiske partier opnåede bred enighed om et forsvar,

hvis økonomiske grundlag var beregnet til ca. 1 milliard kroner, som skulle reguleres automatisk for prisstigninger.

Ifølge loven, som blev vedtaget den 31. marts 1960, skulle Søværnet bestå af Flåden og Kystdefensionen samt de fornødne kommandoorganer, institutioner m. v., herunder skoler. Selv om Søværnets skoler var nævnt særskilt, blev Søværnets Officersskole ikke hermed underlagt Søværnskommandoen, således som det blev tilfældet med Søværnets Reserveofficersskole. I en senere paragraf hed det, at der udover de tidligere nævnte institutioner m. v. skulle oprettholdes de fornødne faglige myndigheder, korps, skoler, institutioner osv. til varetagelse af fællesopgaver for værnene. De skoler, der her var tale om, var forsvarets højere skoler: Forsvarsakademiet, værnenes officers- og specialofficersskoler samt Forsvarets Gymnasium.

Morgenmønstring 1962. Vagthavende kadet oplæser dagens bøn. Bemærk de 2 thailandske kadetter.

Besøg på skolen. Hans kongelige Højhed Kronprins Konstantin af Grækenland overværer en time i tidevandsberegning den 22. januar 1963. Læreren er orlogskaptajn K. Kærgård, og eleven ved tavlen kadet A. Bagge.

I øvrigt indeholdt loven konkrete styrkemål for Søværnet. Det hed, at der i Flåden efter endt udbygning skulle indgå mindst 8 større enheder, 18 motor-torpedo-, motorkanon- eller motorrakethåde, 6 undervandsbåde, 8 minelæggere, 12 minestrygere og 9 bevogtningsfartøjer samt skibe og andet materiel til særlige formål.

Forsvarsforliget forudsatte en amerikansk våbenhjælp, som for Søværnets vedkommende blev udmøntet i en aftale om et fælles finansieret dansk-amerikansk skibbygningsprogram, efter hvilket der i en 5-års periode skulle indgå ikke færre end 25 nye skibe i Den danske Flåde.

Selv om loven samtidig betød en reduktion af antallet af marinedistrikter og marinestationer samt skar Kystdefensionen ned til at omfatte de 2 egentlige forter, var det tydeligt, at Søværnets materieltilgang ville stille store fordringer til personellens uddannelse og antal.

Efter gennemførelsen af 1960-loven blev personelloven taget op til revision. Det medførte ikke store principielle omlægninger i forsvarets personelstruktur, men skabte grundlag for den nye stampersonelordning, konstabelordningen, som afløste den mathordning, der havde eksisteret i Søværnet siden 1937.

Hvervebestræbelserne, operation »STUD SØ«

Hvis ikke der var en begrundelse at finde i de skiftende forsvarsordninger, var det besynderligt, men ikke desto mindre en kendsgerning, at Søværnet førte en særdeles intens hvervekampagne netop i de første par år af hver af de sidste 3 årtier.

I begyndelsen af -50'erne havde Søværnets Officersskole – som vi har set det – været opsat på at appellere til offentligheden i artikler og annoncer for at øge tilgangen, og skolen gav adgang for ansøgere med realeksamen, endnu før Forsvarets Gymnasium var etableret.

I 1960 og de følgende år intensiverede Søværnet sin kampagne om, at unge mennesker ved at søge officersuddannelsen i Søværnet kunne opnå »et frisk liv – en fremtid«. Det var i 1960, at man påbegyndte en serie af orienteringsbesøg ved Søværnet.

I øvrigt fandt man også i begyndelsen af -70'erne, at det var nødvendigt at gøre noget for at øge tilgangen, hvorfor der blev prøvet at åbne for indkaldelse til uddannelsen på et utraditionelt tidspunkt af året, nemlig efter sommerferieperioden. Der blev sendt et personligt brev til ikke mindre end 6.000 studenter med oplysninger om Søværnets officersuddannelse. Disse ekstraordinære bestræbelser dannede supplement til fortsættelsen af den række af besøg ved Søværnet, som blev indledt i 1960, og som fik betegnelsen operation »STUD SØ«.

Dengang udgjorde de en interessant nyskabelse. Formålet med besøgene var at orientere gymnasieungdommen om Søværnets virke og om mulighederne og vilkårene for en livsstilling i Søværnet. Det første fandt sted den 25. april 1960, det næste i april 1961.

Tilslutningen til operation »STUD SØ« var begge år udmærket, men da invitationerne var stilet til alle mandlige elever fra 2. og 3. gymnasieklasse, fik man fra flere gymnasier tilkendegivelser om, at det valgte tidspunkt var mindre hensigtsmæssigt på grund af skolernes eksamen i maj og juni.

I 1962 blev operation »STUD SØ« derfor udskudt til den 20. august.

I slutningen af maj det år skrev Søværnets Officersskole ud til landets gymnasier og inviterede 2 gymnasiaster fra hver skole. Der blev gjort udtrykkelig opmærksom på, at det ikke var tanken, at deltagelsen skulle forbeholdes elever, der på forhånd havde tænkt sig at blive søofficerer eller intendanturofficerer; man ville også være interesseret i at se unge mennesker, der kun ønskede at få et indblik i, hvorledes Søværnet arbejdede. Elever uden for hovedstadsområdet

modtog godtgørelse af togbilletten, og de særligt fjerntboende blev tilbud indkvartering på Officersskolen søndag nat.

Programmet indledtes med, at deltagerne blev modtaget om bord i depotskibet ÆGIR, som udover at være kadetskib også var kommandoskib for Kystflådens øvelsesgruppe. Efter en kort orientering om øvelsesgruppens opgaver og sammensætning blev deltagerne fordelt til sejlads med HUITFELDT og 6 motortorpedobåde.

Under skibenes forlægning nordpå i Sundet var der omvisning om bord og demonstration af materiellet, og torpedobådene udførte evolvering. Kort efter kl. 1100 blev der nord for Hven udført et koordineret torpedoangreb på målskibe fra øvelsesgruppen, som samtidigt blev angrebet af jettfly fra Flyvertaktisk Kommando. Umiddelbart herefter forlagde HUITFELDT og motortorpedobådene til Bradebænken på Holmen.

Efter ankomst til Søværnets Officersskole stillede gymnasieeleverne op til skaffemønstring i aulaen, hvorefter de spiste frokost i kadetternes forsamlings-sal. Alle samledes derefter i gymnastiksalen, hvor der på hver stol var udlagt en pjece om uddannelsen til søofficer og intendanturofficer, aflønningsforhold m. v. Efter at skolechefen havde budt eleverne velkommen, gik kommandørkaptajn E. W. Lennholm, der dengang gjorde tjeneste i Søværnskommandoen, på talerstolen og fortalte om Søværnet, dets mål og midler. Kaptajnløjtnant P. Tørsløv, som var 2. skoleofficer i 1962, og orlogskaptajn P. Klein fra Søværnets Intendantur gav derefter en oversigt over uddannelsen til henholdsvis søofficerer og intendanturofficer.

Efter at filmen »En dag i Søværnet« var vist for deltagerne, var der rundvisning på Holmen og Margrethholm. I hver bus var der en søkadet som fremmedfører, og efter rundturen på Holmen var der holdvis rundvisning på Søværnets Officersskole.

Lidt efter kl. 1600 mønstrede deltagerne og de ledsagende kadetter i aulaen, og Chefen for Søværnet afsluttede dagens program ved en samlet modtagelse. I arrangementerne havde deltaget i alt 71 gymnasiaster, 20 underlægeelever samt en del erhvervs- og pressefolk.

Desværre var deltagerantallet ikke steget i forhold til 1961, men tværtimod faldet til ca. halvdelen. Man havde ellers håbet på succes ved at flytte operationen til lige efter gymnasieskolernes sommerferie. Fejlen lå imidlertid i, at gymnasieskolerne netop på grund af sommerferien ikke havde været i stand til at orientere eleverne, og det rådede man bod på de følgende år ved at udsende indbydelserne umiddelbart efter afslutningen af sommerferien og at afvikle selve operation »STUD SØ« i begyndelsen af september måned.

»Egte rødt«. Kadetter samles omkring billardbordet i forsamlingsalen 1962.

Reserveofficersskolen til Frederikshavn

Den udtalte mangel på officerer efter krigen blev også søgt dækket ved at rekruttere reserveofficerer.

Søværnets Reserveofficersskole havde samme chef som Søværnets Officersskole og havde til huse i den samme bygning på Nyholm. Værnepligtige styrmand og skibsførere fik i slutningen af deres værnepligtstjeneste en ca. 15 ugers teoretisk og praktisk uddannelse på denne skole med det formål at sætte dem i stand til at bestride tjenesten som vagtchef og subaltern officer i mindre skibe.

På Søværnskommandoens foranledning var endvidere i marts 1951 godt 20 værnepligtige med polyteknisk afgangseksamen blevet udtaget til en teoretisk og praktisk uddannelse, der også havde en samlet længde på 15 uger. Efter den blev de udnævnt til kystkadetter af reserven. De gjorde så tjeneste som kadetter og senere som officerer ved forskellige institutioner, men fortrinsvis på Søartilleriet og Søminevæsenet, hvor adskillige tekniske opgaver ventede på dem. Som kystofficerer af reserven havde de den sælsomme forkortelse SL (2) KY TK, men ofte blev de kaldt teknikerofficerer.

Alene i løbet af 1950'erne gennemførte 470 polyteknikere og andre ingeniøruddannede undervisningen på Søværnets Reserveofficersskole, og mere end

380 navigatører blev udnævnt til reserveofficerer. En hel del af de sidstnævnte vendte i øvrigt tilbage til Officersskolens bænke for at blive linieofficerer.

Endelig havde de læger, som dengang aftjente deres værnepligt i Søværnet, deres egen 6 ugers uddannelsesplan. De undervistes også på Reserveofficersskolen, inden de med officersgrad kunne fordeles til de tjenestesteder, hvor de skulle have deres lægetjeneste indtil hjemsendelsen.

Bygningerne på Nyholm var ikke beregnet til det store antal elever. Søværnets Officersskole led meget af pladsmangel i begyndelsen af -60'erne, og skoleledelsen pressede på for at opnå en udvidelse. Et forslag om tilbygning af en østlig fløj med både underbringelses- og undervisningsfaciliteter blev for kostbart og blev derfor aldrig ført ud i livet.

Igenom flere år var det nødvendigt at afvise et antal elever, som havde fremsat ønske om at bo på skolen, og nogle af Reserveofficersskolens elever måtte i perioder undervises i lokaler, som blev lånt af Signalskolen på den anden side af hovedvejen. Det kneb imidlertid også med plads andetsteds i Søværnet. Uddannelsen af sergentelever SØ, IT og MS, altså vordende kadetter, fandt sted på Søværnets Sergentskole på Margretheholm, som også var overbelagt. I månederne januar til marts 1964 blev uddannelsen af det årlige hold sergentelever SØ derfor henlagt til Marinestation Bangsbo lidt uden for Frederikshavn. Her var der en forholdsvis nybygget kaserne, som hørte til Bangsbofort. På fortet var der ikke megen aktivitet på denne tid, og det skulle få år efter blive endeligt nedlagt. Det første udflytningsforsøg blev ikke nogen ubetinget succes, men det skyldtes hovedsageligt, at lokalerne kun blev indrettet interimistisk, og at der ikke blev sendt tilstrækkeligt befalingsmandspersonel med til Frederikshavns-området.

Med udgangen af juli 1965 strøg Marinestation Bangsbo definitivt kommando, og Søværnskommandoen stod nu over for spørgsmålet om, hvad det forholdsvis nye kaserneområde skulle anvendes til. Meget hurtigt opstod der efter nogle avisartikler en lokalpolitisk uro om spørgsmålet, idet man fra civil side selvfølgelig fandt det urimeligt, at de nye og smukt beliggende bygninger skulle stå tomme og ubenyttede. Kasernen var velegnet til undervisnings- eller kollegieformål, og der eksisterede et akut lokalebehov i hele Frederikshavnsområdet. Fra civil side blev der derfor rettet en henvendelse til Undervisningsministeren, som indledte en forhandling med Forsvarsministeriet; men da Søværnet selv havde behov for bygningerne, søgte man at bibeholde kasernen inden for Søværnet.

Spørgsmålet var blot, hvilken aktivitet der skulle flyttes til Bangsbo. Da det som ventet viste sig, at der ved forholdsmæssigt beskedne bygningsforanstalt-

ninger kunne skabes fortræffelige underbringelses- og undervisningsfaciliteter for små 200 elever på stedet, besluttedes det at flytte hele Sergentskolen og til-lige Reserveofficersskolen derop.

Det var et brud med mange års praksis at fjerne reserveofficersuddannelsen fra Søværnets Officersskole, og det ansås for en ulempe, at de 2 kategorier offi-cersaspiranter ikke længere skulle undervises sammen. Til gengæld var det en fordel, at samlingen af sergent- og reserveofficersuddannelsen kunne give større kontinuitet i den samlede uddannelse af værnepligtige til reserveoffice-rer. Søværnets Sergentskole flyttedes til Bangsbo den 1. april 1966, og 3 måne-der senere flyttede reserveofficersuddannelsen med. De 2 skoler blev sammen-lagt i Søværnets Sergent- og Reserveofficersskole.

Samtidigt med, at flytningen fandt sted, indstilledes til Forsvarsministeriet, at »forkursus til Søværnets Officersskole (skibsførerlinien)« samt »kursus for kaptajnløjtnanter af reserven (kaptajnskursus)« blev bibeholdt i Københavns-området. De 2 kurser har siden været henlagt til Søværnets Officersskole.

Søværnets Officerskoles bånd til reserveofficersuddannelsen blev i øvrigt ikke helt hugget over. En del af denne uddannelse måtte fremdeles foregå i København, og reservekadetterne kom fortsat til Officersskolen på Holmen for at blive indlogeret for de pågældende perioder. Selv efter januar 1971, hvor alle beboelsesmuligheder var ophørt at eksistere, dannede Søværnets Officers-skole dog rammen for selve udnævnelseshøjtideligheden for de navigatører fra Frederikshavn, som efter vel overstået eksamen skulle blive reserveofficerer.

Udvekslingen af danske og amerikanske kadetter

Fra begyndelsen af 1960'erne fandt der om sommeren en udveksling sted imel-lem danske og amerikanske kadetter. Det hele begyndte med et forslag fra den amerikanske Chief of Naval Operations gennem attachéen i København i april 1962. Søværnets Officersskole fandt udvekslingstanken rigtig og udpe-gede 2 kadetter af klasse B. De 2 var søkadet Finn Andersen og søkadet K. E. Pedersen, som i juni 1962 fløj til Nice for at opholde sig en måned om bord i den amerikanske destroyer STICKELL tilhørende den 6. flåde. De indgik i undervisningen på lige fod med amerikanske kadetter, gik søkadetvagtcchef på broen, havde maskintjeneste og blev introduceret til opgaverne i skibets kamp-informationsrum, inden de fløj hjem fra Napoli.

Omtrent samtidigt opholdt de 2 amerikanske kadetter H. Schall og C. P. O'Leary sig en måned i Skoledelingen for Kadetter i Danmark, hvor de på

Kommandør
Knud Valdemar Dam,
kadetchef 1962–1967.

grund af sprogvanskelighederne havde mere glæde af at deltage i praktisk sømandskab end i mere teoretisk undervisning sammen med danske kadetter. De fandt tjenesten i skolebådene af Ø-klassen og øvelseskutterne mest udbytterig, og da deres tid om bord udløb med et nordisk kadetidrætsstævne i Horten i Norge, og de selv kunne bestemme hjemrejseformen, foretrak de at sejle med øvelseskutterne tilbage til Korsør, inden de rejste videre hjem til Middelhavsflåden.

Udvekslingen havde været en succes og blev gentaget næste år. Denne gang deltog korpskadetten og nr. 2 fra klasse A, søkadet Poul Schriver og søkadet Knud Borch – altså kadetter fra samme klasse som deltagerne af klasse B det foregående år. Historien gik, at den første rapport havde anbefalet, at kadetterne af ældste klasse skulle udtages til turen til Middelhavet. Sandheden var imidlertid den, at skolen stadig principielt fandt deltagelse fra klasse B mest hensigtsmæssig, men at placeringen af den ret store ældste klasse kadetter i

Den gamle øvelseskutter SVANEN.

Skoledelingen 1963 havde været ret vanskelig. Selv om kadetterne på tøm sejlde 4 uger i Flådens skibe uden for Skoledelingen, var det af hensyn til fordelingen praktisk, at de 2 kadetter, der skulle være 4 uger i Middelhavsflåden, også var fra klasse A. Et par år efter blev det igen normalt kadetter fra klasse B, som deltog i udvekslingen med amerikanske kadetter. Forinden skulle man et år sende kadetter af begge klasser af sted. Det var i 1965, hvor 2 A-kadetter deltog i udvekslingen med den amerikanske 6. flåde, men hvor 2 kadetter af klasse B samtidigt gjorde tjeneste i en måned om bord i engelske orlogsskibe.

-60'ernes kadettogter

De hæderkronede, gamle SVANEN og THYRA var udrangeret allerede i -50'erne. Begge var tidligere toldkrydsere købt i henholdsvis 1912 og 1904. SVANEN var afgjort den af kutterne, kadetterne havde sejlet mest med, og det blev også den, som sidst deltog i Skoledelingen for Kadetter. Det var i 1956, og derefter kom et par år, hvor kadetterne kun havde de mindre sejlfartøjer til disposition om sommeren.

De nye øvelseskuttere, SVANEN og THYRA, blev bygget på Molich's værft i Hundested. Begge var desværre stærkt forsinkede på byggeværftet. Til gengæld fik Søværnet et par større sejlfartøjer, som var af gennemført høj kvalitet. De vakte beundring rundt omkring, og byggeværftet havde sin del af

Kadetmiddag i ÆGIR 1961. Kadetterne inviteres efter tur til chefens bord efter en udmærket tradition, efter hvilken kadetterne får lejlighed til at stifte bekendtskab med udførelsen af repræsentative pligter.

æren for de mange præmier, som kutterne skulle tage hjem fra kapsejladser i de kommende år.

SVANEN hejste kommando i september 1960, og kadetterne havde således kun et 1½ måneds togt det år under ledelse af kaptajnløjtnant Aa. A. Jans. En del af ventetiden var dog blevet udnyttet ved, at de kadetter, som var udstukket til at sejle med SVANEN, i stedet deltog i en sejladsskole, placeret i Hundested med 2 folkebåde ACTURUS og SPICA samt en 7 m sejlbåd som materiel.

Det næste og de følgende år var både SVANEN og THYRA med i Skoledelingen, og de fleste kadetter opnåede på torn 2-3 uger om bord, hvor ældste klassens kadetter opøvedes til at gøre tjeneste som førere, og der for alle klasser var uddannelse i sømandskab, farvandskendskab, navigation og signalering.

I årene 1960 til 1962 var ÆGIR skoleskib med 4 Ø-både i Skoledelingen. Det første af årene, hvor kommandørkaptajn Jørgen Petersen var delingschef, deltog ÆGIR sammen med orlogsskibe fra 12 andre lande i en flådeparade ud for Lagos. Udover disse marineskibe mødte kadetterne her alle de store kendte sejlskibe i et storslået arrangement til ære for Henrik Søfareren i anled-

Et usædvanligt billede: Skoleskibet skyder salut ved kaj. Flotillenadmiral Kähler aflægger genvisit om bord i ÆGIR ved Tirpitz-molen i Kiel. Tidligere har skibschefen, kommandørkaptajn S. S. Thostrup, programmæssigt aflagt visit i land ledsaget af kadet Jørgen Rasmussen. Også ceremoniel hører til det, kadetterne skal lære.

ning af 500 året for hans død. Der var efterfølgende flådebesøg i Lissabon for alle de deltagende skibe.

I disse år var der i kadetkorpset optaget 2 thailændere. Der havde ikke været thailandske kadetter til uddannelse i Danmark siden 2. verdenskrig, men med kadet Pracha Sontidech og kadet Sere Settachai blev de gamle bånd mellem de 2 landes mariner knyttet igen. De vanskelige navne blev ingen hindring for kammeratskabet i korpset. Det var i god overensstemmelse med thailandsk skik at anvende fornavne, så de 2 udlændinge blev snart kendt som Peter og Søren.

Det gav skolen og kadetskibet nogle indledende problemer med hensyn til sikkerhedsgodkendelse. Ganske vist var Thailand medlem af SEATO, således at danske og NATO-klassificerede oplysninger i undervisningsstoffet skulle kunne meddeles de 2 kadetter uden synderlig betænkelighed, men der skulle naturligvis indhentes en officiel tilladelse til det, og det var ganske tidskrævende, fordi samtlige involverede NATO-landes godkendelse skulle fremskaffes.

I 1963 var ÆGIR ikke til rådighed, og Skoledelingen kom til at bestå af lutter nye skibe: Inspektionsskibet HVIDBJØRNEN, som var indgået i Flådens tal året før, og 2 bevogtningsfartøjer, som var indgået henholdsvis i 1961 og 1962. Chefen for Skoledelingen var kommandørkaptajn F. Heisterberg-Andersen, som førte delingen ud på flere udenlandstogter. Det var bemærkelsesværdigt, at skolebådsdivisionen, som bestod af de kun 170 t store DAPHNE og DRYADEN med orlogskaptajn S. Gøbel som divisionschef, fulgte med til Casablanca på Nordafrikas kyst.

HVIDBJØRNEN viste sig udmærket egnet som kadetskib med rummelige beboelsesforhold, moderne navigationsmidler og velindrettet stor bro og operationsrum. Også bevogtningsfartøjerne blev bedømt som udmærket egnede. Af hensyn til navigationsundervisningen og måske tillige størrelsen fandt man dog, at de næppe burde ledsage øvelsesskibet på længere udenlandstogter.

Togtet til Grækenland

Året efter var der tale om et sådant togt. ÆGIR var nu atter kadetskib med kommandørkaptajn O. Felding som skibschef og chef for Skoledelingen. Dertil kom så 2 af de 350 tons minestrygere: AARØSUND og EGERNSUND. Det var nyt, at SUND-klassen blev anvendt til øvelsesskibe for kadetter, men erfaringerne blev gode. Minestrygerne var gode søskibe, og pladsforholdene om bord bevirkede, at kadetterne blev sat godt og selvstændigt i arbejde på de forskellige poster. Skibene var tillige udmærkede til at lære kadetterne at udføre bjergemærsmåner og lignende, hvilket divisionschefen, orlogskaptajn A. Mølgård, ganske pudsigt udtrykte i sin rapport således: »Minestrygerne havde fortrinlige manøvreegenskaber, som var i overensstemmelse med teorien.«

At brokonstruktionen med adskilt flagdæk gav kadetterne indtryk af et langt større skib, end minestrygeren i virkeligheden var, kunne måske betragtes som en fordel. Da den anden minestrygerchef var den signaluddannede kaptajnløjtnant E. Thye Petersen, blev de fortræffelige forhold for flagsignalering imidlertid nok så vigtige og i hvert fald godt udnyttede.

Indtil primo august indgik der i Skoledelingen for Kadetter også 2 af de små minestrygere af Ø-klassen, som i de seneste år var blevet omklassificeret til skolebåde. Det var sidste år kadetterne havde glæde og gavn af disse udmærkede både, som det følgende år – altså i 1965 – udgik af Flådens tal. De 3 blev udrangeret med salg og ophugning for øje, og de resterende 6 blev overdraget Marinehjemmeværnet.

HVIDBJØRNEN som kadetskib. Skibet ankommer til Casablanca den 12. august 1963.

Cocktailparty. Kadetterne lærer bl. a. noget om repræsentative pligter ved deltagelse i gæstebud i fremmede havne. I forgrunden chefen for HVIDBJØRNEN, kommandørkaptajn F. Heisterberg-Andersen, generalkonsul Aage Mørk og viceborgmesteren i Casablanca, M. Benjelloun.

Paraderingsrulle i ÆGIR 1964. Sådan hilste kadetskibet DANNEBROG ved kongeskibets passage ud for Brindisi. Den smukke honnør kaldtes også jubelrulle eller begejstringsrulle.

I midten af august 1964 drog ÆGIR over Nordsøen til Rosyth for at aflevere en ladning torpedoen til den britiske marine og derfra til Nantes efter et rendezvous i Biskayen med de 2 minestrygere.

Da man efter at være kommet i søen igen observerede lopper om bord i ÆGIR, blev de meget omfattende – og i øvrigt også resultatrige – renselses-

Kadetkorpset i Athens gader. Honnørkommandoen fra skoledelingen er på vej til sin plads uden for kirken.

foranstaltninger så store, at depotskibets ferskvandsbeholdning blev opbrugt. Skibet var nødsaget til uden for programmet at gå ind til Gibraltar for en ekstra vandfyldning. Ministrygerne forblev ude til søs, men da delingen efter et påfølgende ophold i Palermo kom til Valetta på Malta, var det ministryger-nes tur til at ligge inde, medens ÆGIR i 2 perioder gik af havn for at holde luftmålsskydninger.

Derfra sejlede Skoledelingen til Brindisi i Italien, hvor skibene forøjede umiddelbart agten for Kongeskibet DANNEBROG. 2 dage senere gik Skole- delingen af havn, og ÆGIR gav reglementeret honnør for Kongeflaget, da DANNEBROG et par timer senere med kongefamilien om bord passerede. ÆGIR dannede herfra eskorte til Piræus.

Under opholdet i den græske hovedstads havneby deltog kadetkorpset i en række festligheder arrangeret af det græske hof, og ÆGIR blev inspiceret af Hans Majestæt Kong Konstantin og Hendes Kongelige Højhed Prinsesse Anne Marie. Derefter kom Hans Majestæt Kong Frederik om bord og holdt i hvert af de 3 skoleskibe en tale til besætningen.

På dagen for Kong Konstantins og Prinsesse Anne Maries bryllup, den 18. september, deltog et honnørkompagni fra Skoledelingen for Kadetter i parade-

Gæsternes ankomst. Kadetterne oplevede hele det farverige opbud ved Prinsesse Anne Maries bryllup i september 1964 fra en udsøgt plads.

Hans Majestæt Kongen og Prinsesse Anne Marie en route til kirken. Kong Konstantin og Prinsesse Anne Marie blev viet den 18. september 1964.

ringen foran Domkirken sammen med adskillige græske detachement. Varmen var selvfølgelig uvant og generende for de danske kadetter, som stod opstillet i 6-7 timer. Det hjalp dog meget på humøret, at danskerne forbavsende nok kunne holde ud, medens mange af deltagerne i de græske militære kommandoer rundt om besvimele og faldt om. Det hjalp også, at honnørkompagniets fører, orlogskaptajn O. Arboe, kommanderede rørstilling, så ofte det var muligt ind imellem de brogede optrin, som festlighederne gav anledning til. Optrin var der mange af, og kadetkorpset overværede det hele fra orkesterplads.

Under det begivenhedsrige ophold var der i rigt mål stillet personvogne og busser til rådighed for de danske skibe, og kadetkorpset deltog i mange udflugter og aflagde besøg på den græske kadetskole, hvor der også blev holdt et fælles kadetbal.

Som et udmærket eksempel på, hvor langt dansk velstand var nået i forhold til tidligere og i forhold til mange andre lande, blev der koordineret med togtet holdt en koneudflugt til Grækenland. En del kadetter havde sammen med nogle officerer og andre befalingsmænd inviteret deres koner eller kærester en uge til Athen i en chartermaskine fra Sterling Airways.

På hjemturen anløb skibene Gibraltar – denne gang planmæssigt – inden Skoledelingen afsluttede det 1½ måned lange Grækenlands-togt. I Gibraltar var det fremdeles meget varmt, og et par maskinkadetter faldt om eftermiddagen i søvn på stranden på østsiden af klippen. Da de vågnede og følte sig besværet af varmen, op søgte de en mand på stranden, der lejede vandcykler ud, og snart var de ude på det lidt mere svale Middelhav. Kort efter opkom der imidlertid en brise, som drev vandcyklerne nord over. Kadetterne blev opmærksomme på det, men opdagede også, at det ikke var muligt at drive en let vandcykel op imod vinden ved at bruge pedalerne, så det gik stadig langsomt nord over ud for Ingenmandsland. Da der på stranden blev kørt 2 spanske panservogne op, hvorfra soldater ivrigt gjorde tegn til de danske søfolk på havet, blev kadetterne klar over situationens alvor og sprang i vandet. De gav sig til at svømme syd på, medens de bugserede det upålidelige fartøjsmateriel. Efter en lang svømmetur ankom de til den britiske side, hvor der havde samlet sig en stor menneskemængde på stranden, som hyldede de udmattede, uheldige helte.

ÆGIRs sidste togter

Som man havde gjort det mange gange tidligere, skrev Søværnets Officersskole i foråret 1965 til Forsvarsministeriet om tilladelse til at lade en lærer ved skolen sejle med kadetskibet et par uger. Det år fik skolen ikke det sædvanlige svar, men en generel bemyndigelse til fremtidigt at give de civile lærere lejlighed til at deltage i sommertogterne efter de allerede afstukne retningslinier. 2 lærere deltog det år, matematiklæreren W. Håkonsson og engelsklæreren Poul Larsen, men i de følgende år skulle både 3 og 4 lærere nå at være om bord i løbet af samme kadettogt.

Skoleskibet havde allerede, inden de 2 lærere kom om bord, været i Dartmouth og besøgt den engelske kadetskole. Derefter gik turen til den italienske skole i Livorno, og på hjemvejen blev den franske søofficersskole ved Brest besøgt.

Flådebesøg i Gdynia august 1966. De polske borgere var begejstrede over at gense danskere i deres by.

Bevogtningsfartøjerne var igen med i Skoledelingen. 2 fartøjer med kaptajn-løjtnant Brusendorff som divisionschef gav kadetterne anledning til påny at arbejde med moderne materiel. Med bevogtningsfartøjernes ret høje fart kunne kadetterne nå mange besejlingsøvelser og havneanløb, men man savnede til gengæld de noget større minestrygeres egnethed til at følge med øvelsesskibet til udlandet og til at gennemføre den sømandsmæssige øvelse, Light Jack Stay, hvor forsyninger eller personel overføres fra skib til skib under disses parallelle sejlads i en afstand af 10–20 meter imellem skibene. Bevogtningsfartøjerne var godt nok med i Dartmouth, men de kom hverken til Brest eller Livorno.

Delingschefen, kommandørkaptajn V. P. Heise, indberettede efter togtet i 1965, at kadetterne havde fået tilladelse til at gå i land i civil påklædning helt efter de samme regler, som var gældende for sergentgruppen. For kadetterne var det en usædvanlig liberalisering, men det kunne efter togtet konstateres, at ordningen havde virket ganske hensigtsmæssigt.

ÆGIR havde sit sidste togt for kadetter i 1966. Både det gamle materiel i ÆGIR og det nyere, men mere komplicerede materiel i bevogtningsfartøjerne gav nogle vedligeholdelsesmæssige problemer det år. Det gav delingschefen, kommandørkaptajn K. Raabye, anledning til i sin afsluttende rapport at anbefale, at de enheder, der indgik i Skoledelingen, skulle have afsluttet rutinemæs-

sigt eftersyn m. v. inden Skoledelingens kommandohejsning, for derved at reducere risikoen for liggedage på grund af eftersyn og reparationer.

Delingschefen foreslog i øvrigt også en omlægning af hele kadetuddannelsen, og skitserede en ny opbygning med et længere sergentelev- (lærlinge-) togt af ca. 6 måneders varighed, efterfulgt af en længere periode med intensiv teoriundervisning og anden uddannelse i land, inden eleverne afsluttede deres uddannelse med op imod 1 års søtræning. Det samme grundprincip blev anvendt 4 år senere ved etableringen af den praktiske uddannelse, der skulle følge skoleplan 1970.

Minelægger som skoleskib

I begyndelsen af 1967 var kommandørkaptajn O. Kisum chef for Minelæggerskaden og kunne som sådan i februar gennemgå minelæggeren MØEN, der var oplagt i Flådestation Frederikshavn. Den skulle ifølge udrustningsplanen være kadet- og konstabelevskib fra maj til oktober. Få uger forinden havde Søværnskommandoen indstillet til kongelig resolution, at kommandørkaptajn Kisum blev chef for Skoledelingen på togt i sommeren 1967. På grundlag af gennemgangen af skibet blev der i de følgende måneder udført en del eftersynsarbejder, som havde forbindelse med minelæggerens generalrapport fra 1964, men også nye forslag, som gennemgangen havde givet anledning til. Eksempelvis blev der interimistisk indrettet en kadetmesse på minedækket, og der blev foretaget en mindre ombygning i sergentbeboelsen, som skulle tjene til kadetternes underbringelse.

Togtet i 1967 viste, at MØEN med fordel kunne anvendes som kadetskib, såfremt der blev etableret en passende beboelse om bord. I vinteren 1967-68 blev der så fremstillet en »container«, som blev opstillet på minedækket i bagbords side til beboelse for kadetkorpset. På den anden side af den lange, smalle gang midtskibs, som i disse Vietnam-krigens år snart skulle blive kendt om bord som Ho-Chi-Minh-stien, blev der indrettet en tilsvarende »container« indeholdende kadetmesse med pantry og senere en lille skolestue. Ideen med »containerne« var naturligvis, at disse hurtigt kunne fjernes, såfremt en beredskabssituation måtte kræve, at minedækket blev taget i anvendelse efter sin oprindelige bestemmelse.

I de følgende år var Officerssskolens chef eller næstkommanderende med som delingschef samtidigt med, at øvelsesskibet havde sin egen chef. Skibschefen var i 1968 orlogskaptajn M. Telling, og da skibet kom til Edinburghs hav-

neby Leith, blev det altså ikke ham, der skulle aflægge de officielle visitter hos borgmester og andre øvrighedspersoner, men kommandør J. Elving som Chef for Skoledelingen.

Det år var matematiklæreren, lektor O. Brændstrup, med på denne del af togtet, og sammen med orlogspræsten, H. Rørskou, havde han overværet, at der af forbindelsesofficeren var blevet stillet en militær personvogn til rådighed for cheferne. Lektoren opnåede herunder et tilsagn om ind imellem at måtte låne vognen.

Da kommandør Elving i sin tjenestefrakke med sabel skulle af sted på de programmæssige, officielle besøg, var der ingen vogn på kajen. Lektor Brændstrup og pastor Rørskou havde derimod en vogn med chauffør holdende oppe i Edinburgh, hvor den ventede på dem, medens de nød en spadseretur i kvarteret ved Princess Street.

Den nyudnævnte orlogskaptajn A. V. Jensen, der som teknikkofficer om bord ikke havde noget ansvar for det ceremonielle, var den, som sørgede for løsningen. Han prajede en af de karakteristiske, men ikke særlig fornemt udseende skotske hyrevogne. Da delingschefen kort efter drog af i en skramlende taxa, var det eneste standsmæssige, at han havde haft en orlogskaptajn til at åbne taxadøren for sig – chaufføren gjorde det ikke.

Officersmessens medlemmer greb naturligvis lejligheden til at drille de 2 ikke-militære messemedlemmer, som ved tilbagekomsten med tjenestebilen nærmest fik det indtryk, at de skulle stilles for en militær standret og kunne forvente øjeblikkelig hjemsendelse i vanære. Det hele opløstes heldigvis senere i en forsoningsfest i officersmessen.

Finland med i kadetstævnet

Under forberedelserne til næste togt undersøgte Søværnets Officersskole mulighederne for, at Skoledelingen kunne anløbe Ålandsøerne. Det viste sig imidlertid formålsløst at ansøge herom. Rusland havde i forbindelse med Pariserkonventionen af 1856 indgået en overenskomst med Storbritannien og Frankrig om ikke at befæste Ålandsøerne. Da Folkeforbundsrådet i 1921 tilkendte det nu selvstændige Finland øgruppen, blev det yderligere fastslået, at den finske regering kun kunne tilstå ét krigsskib fra enhver anden magt adgang til at løbe ind i øhavet ved Ålandsøerne.

Skoledelingen for Kadetter 1969 kom alligevel til Finland. De årlige nordiske kadetstævner, som siden det første i Lysekiel i 1948 havde været afholdt

skiftevis i Sverige, Danmark og Norge, fik finnerne med fra 1967. To år senere fandt stævnet for første gang vej til Finland og blev afholdt i Åbo.

Udover de sædvanlige sportsgrene stiftede de danske deltagere bekendtskab med de finske badstuer, og delingschefen, kommandørkaptajn N. Heisterberg, som efter togtet skulle tiltræde tjeneste som næstkommanderende på Officers-skolen, deltog i en svømmekonkurrence for »old boys«, som var indlagt i programmet. De danske officerer bemærkede, at resultaterne ikke skulle indgå i pointsammentællingen og tog dette som en kærkommen lejlighed til en mere spøgefuldt optræden. Til konkurrencen mødte de op smukt dekorerede med store »tatoveringer« malet på overkroppen. En sammentælling af leveår gav i øvrigt et imponerende tal for Danmark og Finland, men det var desværre ikke det, der skulle konkurreres på.

For kadetternes sportslige kappestrid gjaldt gennem årene, at danskerne gennemgående havde gode præstationer i sejlsport, pistolskydning og håndbold. Der var også tradition for, at der blev spillet en fodboldskamp imellem skibenes besætninger, og her vandt Danmark ofte. I de forskellige atletikgrene varierede resultaterne fra år til år, og i roning og i svømning var de danske resultater kun sjældent værd at omtale.

Oftest var der tale om svenske sejre. En del af forklaringen herpå var, at det samlede antal svenske elever, inklusive kystkadetter, altid var meget højere end de danske, norske og finske kadettal. Endvidere havde svenskerne i deres udannelsesprogram plads til idrætstræning, som de udnyttede med svensk sans for effektivitet. De norske resultater var ligeledes udmærkede de fleste år, og der blev tilløb til tradition for, at landene skulle have deres vinderdiscipliner. Eksemplet med de danske sejre i pistolskydning svarede til, at de svenske kadetter, udover de væsentligste atletikkonkurrencer, ofte vandt i svømmekonkurrencerne, og nordmændene som regel roningen.

Kendte navne blandt kadetterne

Skibschefen, der både i 1969 og det efterfølgende år var orlogskaptajn Aa. A. Jans, havde blandt de 18 elever af ældste klasse en kadet fra kongehuset om bord. Det var Prins Christian, hvis far, Arveprins Knud, i 1968 kunne fejre 50 årsdagen for sin egen ankomst som søkadetlærling om bord i HERLUF TROLLE. Nu året efter dette 50 års jubilæum fejrede Arveprinsen sin søns udnævnelse til officer i Søværnet. I samme kadethold kunne også genfindes et andet kendt søofficersnavn: Muusfeldt, og årene før var der Borg og Thostrup,

Minelægger af FALSTER-klassen som kadetskib. Først var det MØEN, der var skoleskib fra 1967–1971, hvorefter hvervet overgik til FYEN, som er vist på dette billede.

og i årene derefter Wesche, Wille-Jørgensen, de Lichtenberg, Heisterberg-Andersen og Lange. Længere tilbage i tiden kunne man også genfinde søofficersnavne blandt kadetterne, f. eks. var der ved jubilæumsfestlighederne helt tilbage i 1951 en søkadet aspirant S. Vedel, som ganske vist ikke var søn, men nevø af den daværende viceadmiral.

Disse kadetter havde utvivlsomt en særlig spore til at uddanne sig til søofficerer, men de fik ikke nogen blid behandling hos lærere og skoleofficerer, som i reglen anstrengte sig for ikke at gøre forskel på eleverne – og måske netop derfor kom til at optræde strengere over for de »kendte navne« blandt kadetterne, end retfærdigheden krævede.

Det er næppe ualmindeligt, at generation følger generation i samme erhverv eller embede. Der ligger vel en naturlig tilskyndelse hertil hos unge mennesker, som gennem deres opvækst bliver fortrolige med forældrenes arbejde på godt og ondt. Men at tiltænke søofficersuddannelsen nogen ensidig tilgang fra en særlig samfundsgruppe, ville være en misforståelse. Den fra politisk side tilstræbte demokratisering af officersuddannelsen, som bl. a. kom til udtryk ved etableringen af Forsvarets Gymnasium, kunne måske tyde på, at en sådan misforståelse havde fundet vej til politiske kredse, men officersaspiranterne kom i

virkeligheden fra et meget bredt udsnit af befolkningen, alene begrænset af de krævede forkundskaber og bestemt ikke specifikt fra velhaverkredse.

Dette forhold blev da også fremdraget ved den senere omtalte klimaundersøgelse, hvor det konstateredes, at uddannelsessystemet tilsikrede enhver værnepligtig eller menig mulighed for at nå de højeste grader uanset navn, herkomst eller økonomiske forhold, når »blot« den pågældende var i besiddelse af de fornødne karaktermæssige, intelligensmæssige og fysiske anlæg.

Samfundstendenserne

De holdninger og den viden, som ungdommen, og dermed også kadetterne, tog med sig fra undervisningsårene i den danske folkeskole, ændrede sig gennem tiden efter 2. verdenskrig, fordi folkeskolen ændrede sig. Den mest fremtrædende forandring var i grunden den, der kom til udtryk i bestræbelserne på at få indført en enhedsskole. Den i skoleloven af 1937 indførte eksamensfri mellem-skole opnåede aldrig sin tiltænkte anerkendelse i bl. a. erhvervslivet, og efter den nye skolelov af 1958 med senere ændringer blev dette forhold søgt rettet op, bl. a. i forbindelse med gradvis indførelse af enhedsskolen, hvor det første skridt bestod i en udbredt videreførelse af den udelte skole i 5. og 6. klasse.

Men der var en lang række andre ændringer i folkeskolen, som sikkert har haft langt større betydning for de unge, som fortsatte via gymnasiet til officersuddannelsen.

I 1958 nedsatte Undervisningsministeren folkeskolens læseplansudvalg, der skulle udarbejde en vejledning for undervisningen i folkeskolen efter den nyligt vedtagne skolelov. Resultatet af udvalgets arbejde blev de undervisningsvejledninger, der blev kendt som »den blå betænkning«. Betænkningen angav formål og indhold m. m. af de enkelte fag, men fremkom også med en lang række anvisninger og tanker, som havde betydelig indflydelse på undervisningen. Eksempelvis var der punkter om lærernes metodefrihed, om afgivelsen af standpunktsbedømmelser, forsøgsarbejder i skolen, skolebogsmaterialet osv.

Efter at udvalgets betænkning forelå, fandt Undervisningsministeren det ønskeligt at bevare læseplansudvalget som et rådgivende og forslagsstillende udvalg i pædagogiske spørgsmål, og med dette og en række andre udvalg blev reformarbejdet i folkeskolen videreført.

Til udviklingsarbejdet for folkeskolen hørte der også anvendelsen af gruppearbejder, og ændringen i lærerens stilling fra en mere autoritær leder henimod

rollen som formidler og tilrettelægger, hvorved der blev stillet krav til motivation af eleverne og disses evne til selvaktivering.

Uddannelsen af lærerne var utvivlsomt et vigtigt indgangsargument til udviklingsbilledet. For denne uddannelse kom der en ny lov i juni 1966, som bl. a. sigtede mod at fremme de lærerstuderendes personlige udvikling igennem arbejdet med stoffet og ved at have medansvar for egen uddannelse. I læreruddannelsens indhold indgik pædagogik og psykologi med stor vægt.

Ændringen i gymnasieskolen var måske ikke så udtalt som i folkeskolen, bortset fra den differentiering i opbygningen, som kom til udtryk i mulighederne for valg imellem 3 grene i både den sproglige og matematiske linie efter gennemgangen af første gymnasieklasse. Men i loven fra 1958 blev formålet for gymnasiet – næsten uændret – fastlagt til en fortsat almindelig undervisning, som tillige skulle give det nødvendige grundlag for videregående studier.

Netop det forhold, at der var tale om en fortsættelse af folkeskolens undervisning, viste sig at blive karakteristisk for gymnasiet på det pædagogiske område, fordi en naturlig tilpasning efterhånden fandt sted, dels styret, men også spredt på de enkelte gymnasier, hvor eleverne påvirkede f. eks. omgangsformerne.

På universiteterne skete der tilsyneladende ingen udvikling svarende til folkeskolens – i hvert fald syntes den svær at få øje på for studenterne.

Ondsdag den 20. marts 1968 skrev Ejvind Larsen i Information en artikel med overskriften: »Er danske studenter for sløve til at gøre oprør mod systemet?« Han oplyste, at Akademikernes Samarbejdsudvalg på et heldagsmøde dagen efter skulle diskutere kampen mod det professorale enevælde, som ude i verden satte studenterne i oprør.

I de dage hørte man ellers mest om studenterdemonstrationer i Warszawa, men tidligere havde der været uroligheder på universiteterne i Tyskland, Frankrig, Italien og USA. Ejvind Larsen stillede spørgsmålet, om en bevidst aggressiv, ja, måske revolutionær studenteraktivitet var forestående herhjemme?

Det var, som om denne artikel gav startsignalet. Medens man dagen efter på Akademikernes Samarbejdsudvalgs konference i Rødovre Centret kraftigt afviste betimeligheden af en aktionspræget studenterpolitik, tog en sådan sin begyndelse på Frue Plads foran Københavns Universitet. Der var 5.000 demonstrerende studenter med psykologistuderende i spidsen. Universitetets rektor, professor Mogens Fog, sagde til dem fra et vindue i bygningen: »Samarbejde og indflydelse i alle ting, der vedrører tilrettelæggelsen af undervisningen

er vigtig for studenterne, men kan også være det for grupper af lærere, som ikke hidtil har haft noget at sige!« Rektor udtrykte også sin forventning om, at det snart skulle times alle grupper at få indflydelse ved fornuftige forhandlinger igennem studienævnene.

Studerne krævede medbestemmelse – og som det fremgår, havde de rektor ved Københavns Universitet med sig. Studenterne havde mange forslag om ændringer i uddannelsen, og de blev benyttet i agitationen, som fandt mange udtryk. Eksempelvis oplyste formanden for studenterrådet ved Københavns Universitet, Chr. S. Nissen, at man i studenternes eget blad tænkte på at anmelde de forskellige professors forelæsninger og undervisningsstandard.

På professorside var der flere tilhængere af tanken om at forbedre universitetsundervisningen, navnlig gennem indførelse af nye tekniske hjælpemidler og gennem pædagogisk skoling af universitetslærere. Der var imidlertid også bitre modstandere heraf, som fandt, at pædagogisk skoling af lærere og anvendelse af pædagogiske serviceorganer kunne være på sin plads på gymnasier og folkeskole, men ikke hørte hjemme på et universitet, hvor studenterne selv måtte sørge for at søge deres ønskede viden, således at universitetets lærere kunne koncentrere sig om at skaffe den bedst mulige faglige ekspertise at stille til rådighed.

Det kom til mange uroligheder og mange ophidsede diskussioner, før sindene faldt til ro igen, efter at studenterne havde fået noget af den medindflydelse, de ønskede.

På de fleste højere læreanstalter og på Søværnets Officersskole gik det anderledes. Allerede mere end et år, før det såkaldte studenteroprør brød løs, udtalte chefen for Søværnets Officersskole, kommandør K. Dam, til kadetkorpset, at det var hans håb, at skolen måtte få en rolig udvikling på det uddannelsesmæssige område, en evolution og ikke en revolution, idet det var hans overbevisning, at en revolution inden for uddannelsessektoren var af det onde.

Kadetforeningens oprettelse

Kadetterne havde langt tilbage i korpsets historie kunnet gøre deres indflydelse gældende ved blot at henvende sig til skolens ledelse, og efter at Kadetforeningen var blevet skabt i 1966, blev det naturligt, at kadetternes ønsker og forslag blev formidlet gennem denne forening, som også tog sig af praktiske arrangementer, som f. eks. etableringen af den økonomiske baggrund for korpsets sammenkomster. Et lille bevis på Kadetforeningens medindflydelse, som måske

Kadetternes nye øvelseskutter THYRA.

ikke var særlig betydningsfuld, men pudsigt nok blev leveret kun 8 dage, før de 5.000 studenter demonstrerede i Studiegården, bestod i fastlæggelsen af mødetidspunktet om morgenen. Skoleledelsen afholdt den 13. januar 1968 møde med Kadetforeningens bestyrelse, som argumenterede for et 10 minutters senere mødetidspunkt end hidtil praktiseret. Dagen efter mødet udsendte skolens næstkommanderende, kommandørkaptajn B. Hjort Jensen, ordre om at udsætte mødetidspunktet på hverdage til kl. 07.45, og at stille morgenparaden kl. 07.50, som ønsket af kadetterne.

Et andet og måske bedre eksempel indtraf et par år senere, da en maskinkadetklasse påviste, at den stedfindende franskundervisning var værdiløs for en maskinofficer, da det afsatte antal timer var for lille til, at man kunne få lært så meget af sproget, at det kunne være til nogen nytte. Det medførte en målsætningsdebat mellem kadetterne og skoleledelsen, hvor det snart stod klart, at enten måtte fagets timetal fordobles, eller helt bortfalde. Det sidste blev tilfældet, og timerne blev givet til et andet fag, som havde et udtalt behov for ekstra timer.

Forudsætningerne for en ny skoleplan

Kadetteforeningens oprettelse var kun et ydre bevis på den udvikling, som længe havde været i gang henimod en større elevselvstændighed. Samtidigt, og undertiden før de tilsvarende tendenser viste sig i samfundets andre skoler, kom tankerne ind i Officeresskolens verden både fra officers- og kadetside.

Det gav sig vel bedst udtryk i ønsket om, at kadetterne skulle udvikle sig til modne og ansvarsbevidste officerer, hvorfor det var naturligt, at de som kadetter måtte tage størst muligt ansvar, ikke mindst for deres egen uddannelse.

Dette synspunkt faldt godt i tråd med de tanker om moderne former for lederskab, som fremkom både i erhvervslivet, f. eks. gennem Industrirådets rationaliseringskurser, og i Søværnet.

Så tidligt som i februar 1962 startede Søværnet som det første af værnene sin kursusvirksomhed, for igennem leder- og samarbejds træning at give officerer og andre befalingsmænd øget forståelse for hele klimaproblemet. Stedet, der blev valgt hertil, var det nedlagte Lynæsfort, og navnet blev »Søværnets Kursusinstitution«. Allerede fra 1962 indgik et kursus deroppe i kadetuddannelsen.

Det var naturligvis kun en begyndelse, og kurserne var kun af een uges varighed. Men ude i forsvaret som helhed kom der i -60'erne en større debat i gang om lederskab og ikke mindst om kommunikationsbehovet mellem ledere og mandskab. Den begivenhed, som satte debatten i gang, virkede i mange kredse meget negativ i første omgang og fremkaldte megen kritik i forsvaret, men den gav anledning til de undersøgelser og de deraf følgende nyordninger inden for forsvaret, hvis udeblivelse kunne have bragt forsvaret helt ud af trit med den ungdom, hvorfra dets værnepligtige blev udskrevet, og dets befalingsmænd og menige stampersonel rekrutteret. En forsvarsminister havde en samtale med en ungdomspolitikker, og heri forekom ordet »halvsadister«. Udtalelsen drejede sig hverken om officerer eller om Søværnet, men i diskussionen i offentligheden kom spørgsmålet snart til at dreje sig om tonen og klimaet i forsvaret generelt.

Efter en hed debat nedsatte Forsvarsministeriet i december 1964 et udvalg til undersøgelse af befalingsmandsuddannelsen og de med arbejdsklimaet i forsvaret forbundne problemer.

I udvalgets kommissorium blev det fastslået, at det havde til opgave at gennemgå den ved forsvarets befalingsmandsskoler stedfindende undervisningsvirksomhed. På grundlag heraf og med udgangspunkt i befalingsmandsgruppernes arbejdsområder skulle udvalget overveje og fremsætte forslag om så-

danne ændringer vedrørende undervisningens formål, indhold, omfang og form og vedrørende de til grund for elevernes optagelse på skolerne liggende udvælgelsesprincipper, som udvalget måtte finde hensigtsmæssige for tilgangen og uddannelsen af kvalificerede befalingsmænd. Herunder burde udvalget undersøge, om det ville være hensigtsmæssigt at foretage ændringer i anvendelsen af og arbejdsområderne for de forskellige befalingsmandsgrupper.

Endvidere var det udvalgets opgave at overveje foranstaltninger, som kunne virke fremmende for et tilfredsstillende arbejdsklima for det militære personel.

Udvalget, som nedsatte en række underudvalg, blev da også til daglig kaldt »Klimaudvalget« eller »Højby-Udvalget« efter dets formand, undervisningsdirektør Sigurd Højby, Direktoratet for Gymnasieskolerne.

Sideløbende undersøgte i Personeludvalget af 14. januar 1964 personelforholdene for det faste befalingsmandskorps. Udvalget var oprindeligt oprettet af hensyn til utilfredsstillende advancementsvilkår i linieofficersgruppen i Hæren, men udvalget og dets opgaver blev udvidet til også at omfatte Søværnet. Det gav udtryk for nogle bæredygtige synspunkter, hvorefter der skulle opretholdes 2 kategorier officerer, nemlig: Søofficerer (A-officerer), rekrutteret fra gymnasiet og tiltænkt fremtidige arbejdsområder, som skulle indsnævres til stillinger af mere ledende art, og værnsofficerer (B-officerer), der skulle rekrutteres gennem kvalificerende nyttetjeneste og med realeksamen og uddannes med henblik på at varetage ledende stillinger på specialiserede områder. Klimaudvalget kaldte de 2 officerskategorier X- henholdsvis Y-officerer, men de endelige betegnelser blev, som bekendt: Officerer af A-linien og B-linien.

Klimaudvalgets første delbetænkning kom i 1966 og omhandlede militær pædagogik og ledelsesformer. Samme år blev Søværnets Skole- og Uddannelsesråd oprettet. Det holdt konstituerende møde den 16. juni 1966 med chefen for Søværnsstaben, kontreadmiral O. Brinck-Lund, som formand. Vel vidende, at arbejdet i 14. Januar-Udvalget og Klimaudvalget kunne vælte rådets resultater, såfremt man ikke koordinerede arbejdet undervejs, gik rådet i gang med den opgave at udarbejde forslag til rationalisering af Søværnets uddannelsesvirksomhed, herunder at arbejde med Søværnets uddannelsespolitik, udforme bestemmelser for uddannelsen i Søværnet og foretage revision af uddannelsesplanerne.

Sidstnævnte opgave blev for søofficersgruppens vedkommende gjort til genstand for behandling i en undergruppe med chefen for Søværnets Officersskole som formand, medens specialofficersuddannelsen behandledes i en anden undergruppe. Søværnets Skole- og Uddannelsesråds (SSU) oprettelse hang sammen med det såkaldte »lille forsvarsforlig« i juni 1966. Efter det skulle der

Kommandør Jens Elving,
kadetchef 1967-1971.

fortsat regnes med automatisk regulering af forsvarets driftsbudgetter, men der skulle samtidigt foretages en gradvis begrænsning af sekundære aktiviteter med personelreduktion til følge og med en gradvis mulighed for at afsætte flere midler til investeringer til erstatning for bortfaldet af den amerikanske våbenhjælp, som havde været forudsat i forsvarsforliget i 1960. Tilpasningen til det nye forlig betød for resten også, at ÆGIR blev udrangeret, og at Søværnet lod skolefartøjerne af Ø-klassen udgå, således som det tidligere er beskrevet.

Søværnets Officerssskole blev sammen med Søværnets Specialofficersskole underlagt Søværnskommandoen direkte i 1966, og det blev således Søværnskommandoen, der 3 år senere pålagde Officerssskolen at udforme de nye uddannelsesplaner.

I mellemtiden var det blevet besluttet at nedlægge Forsvarets Gymnasium. Beslutningen blev truffet af Forsvarsministeriet i marts 1967, efter at det var konstateret, at de officerer, der havde gennemgået Forsvarets Gymnasium i de

seneste 10 år for Søværnets vedkommende udgjorde ca. 30 pct. af det samlede antal uddannede officerer, at procenttallet var faldende, og at man med den kommende personelstruktur forudså, at der ville blive brug for færre studenter i tilgangen til A-linien.

I 1969 kom så den nye forsvarsordning og en ny personellov. Værnepligtstiden blev nedsat til 12 måneder, og forsvarets organisation blev mere centraliseret, hvilket bl. a. kom til udtryk ved nedlæggelsen af Søværnskommandoen og oprettelsen af Marinestaben fra januar 1970 som Chefen for Søværnets stab. Søværnets Officersskole var fortsat underlagt Chefen for Søværnet.

De pædagogiske retningslinier

I 1969 udsendtes Søværnskommandoens direktiv for befalingsmandsuddannelsen på Søværnets hovedskoler og skoler og kurser med efteruddannelse. Arbejdet med direktivet havde fundet sted i Søværnets Skole- og Uddannelsesråd, og direktivet fastslog som pædagogisk princip, at den enkelte elev skulle – inden for de for skolen givne rammer og med det af skoleledelsen fastlagte uddannelsesmål for øje – arbejde så aktivt og selvstændigt som muligt, men desuden dyrke samarbejde med øvrige elever og udnytte læreren som konsulent.

Direktivet blev udsendt som en Søværnskommando-Bestemmelse nr. 509, og ved det første lærermøde på Søværnets Officersskole efter direktivets fremkomst, blev det gennemarbejdet af lærerkollegiet – først som gruppearbejde og dernæst i en plenumdrøftelse. Formålet hermed var dobbelt; For det første at klarlægge, i hvor høj grad de pædagogiske principper kunne føres ud i livet med det samme og for det andet at gøre lærerne mere indgående bekendt med bestemmelsernes indhold.

Direktivets ideer blev altså søgt ført ud i livet lige fra dets fremkomst, men det blev også medtaget i arbejdet med de nye uddannelsesplaner som en del af det grundlag, der tillige omfattede Søværnets Skole- og Uddannelsesråds betænkninger, den nye personelstruktur og Klimaudvalgets arbejder.

SØVÆRNETS OFFICERSSKOLE

1970 - 1976

Uddannelsesplan 1970

Planen for uddannelse af officerer af A-linien i Søværnet blev taget i anvendelse for det hold sergenter, som mødte på Søværnets Officersskole i efteråret 1970, selv om planens egentlige godkendelse først forelå senere. Ved udarbejdelsen blev der lagt megen vægt på at beskrive de forventelige officerskarrierer for derigennem at få nøje fastlagt, hvilke kvalifikationer kadetterne skulle være i besiddelse af for at kunne udføre den dem tiltænkte tjeneste efter afsluttet uddannelse. Dette var der ikke noget principielt nyt i. Ved de tidligere planers tilblivelse havde der også været udført et målsætningsarbejde, som i hvert fald var kommet til udtryk i formålsangivelser for uddannelsen.

Det, man nu gjorde, var at opbygge et hieraki af målbeskrivelser. I toppen: Den generelle for hver af de 3 retninger, taktisk, teknisk og administrativ retning. Derfra blev der uddifferentieret mål for hver af skolens nu 10 faggrupper, og derfra igen for hvert af fagene. Med vekslende held blev målene søgt udformet som den ønskede terminaladfærd, således at eksamenskravene kunne udledes direkte fra målbeskrivelserne. Pensum i de enkelte fag kunne ligeledes findes ved at betragte målbeskrivelsernes krav og derfra at trække den viden og kunnen, som kadetterne måtte have erhvervet inden optagelsen på Officersskolen.

Beskrivelserne af formål og mål skulle være styrende for både lærernes og kadetternes bestræbelser, og ud fra den betragtning, at flere veje kan føre til samme mål, skulle der herved være åbnet mulighed for, at kadetterne kunne arbejde mere selvstændigt og effektivt. Eksempelvis skulle det blive lettere for eleverne at vægte deres indsats i de enkelte fag ud fra egne forudsætninger, og det blev bestemt, at kadetterne kunne søge skolechefen om tilladelse til at indstille sig til eksamen tidligere end fastlagt i det normale uddannelsesforløb.

En kadet, der f. eks. var opvokset i engelsktalende lande, kunne således på et tidligt tidspunkt opnå afsluttende eksamen i sproget engelsk, og derefter be-

Skoleskibets bro. Når kadetterne skulle navigere, kunne minelæggerens store, velindrettede bro godt virke lidt overbefolket.

nytte den ellers til dette fag afsatte tid til studie på områder, hvor hans behov måtte være større. I overensstemmelse med målretningen imod den færdiguddannede officers kvalifikationer fortsattes de bestræbelser, som var begyndt i 1959-planen, og som gik ud på at bortskære den såkaldte »dippedut-lære«, dvs. udenadslære om mindre nødvendige detaljer – f. eks. i materielbetonede fag, navne på paler og trykstænger, som ikke nødvendigvis gav forståelsen af det pågældende materiels funktioner og anvendelsesmåder.

De 10 faggrupper, som uddannelsen blev opdelt i, udgjorde samtidigt en organisatorisk nyskabelse på Søværnets Officersskole. Faggrupperne var: Operationer, våben, teknik, naturvidenskab og matematik, administration, krigskunst, samfundskundskab, sprog, lederskab og fysisk færdighed. Faggruppelederne indgik i skoleledelsen og var over for skolechefen ansvarlige for uddannelsen i deres faggrupper. En af Søværnets Skole- og Uddannelsesråd opstillet forudsætning om ansættelse af civile faggruppeledere blev desværre ikke opfyldt, og nogle af de militære måtte således have flere faggrupper under sig.

Uddannelsens indhold blev, som nævnt, direkte udledt som differencen mellem de enkelte fags mål og de forudsætninger, kadetterne mødte med. Da resultatet af denne proces, pensum, blev opgjort, nåede man til et samlet antal lektioner, som svarede ret nøje til et 4 års studium. Da Personelloven af 1969

imidlertid kun tillod en uddannelsestid på 3½ år, blev en del skåret fra og henlagt til den obligatoriske efteruddannelse.

Alligevel fik den nye plan en mere studiepræget karakter end den tidligere. Følgende sammenligning af lektionstal fra 1970 giver et indtryk af ændringen. I opgørelsen er lektionerne i 1959-planen fordelt på de nye faggrupper efter, hvor de mest naturligt hører hjemme.

**TEORISEMESTRENES LEKTIONSTAL
(EKSKLUSIVE PREMIERLØJTNANT-KURSUS)
TAKTISK RETNING**

<i>Faggruppe</i>	1959	1970
Operationer	762	970
Våben	370	365
Teknik	156	150
Administration	247	170
Krigskunst	195	270
Samfundskundskab	158	330
Naturvidenskab og matematik	338	225
Sprog	442	320
Lederskab	52	190
Fysisk færdighed	312	220
I alt	3032	3210

Af teoriundervisningen var ca. 1/3 arrangeret som fællesundervisning for både taktisk, teknisk og administrativ retning, hvorved en tilsigtet besparelse blev opnået.

Uddannelsesplanen var udført som en rammeplan, der fastlagde målene, uddannelsens forløb og pædagogikken. Planen var som sådan gjort til genstand for Chefen for Søværnets og Forsvarsministeriets godkendelse, som forelå i 1971, men pensumopgørelsen var optaget i fagplaner, og den praktiske uddannelse i særlige bestemmelser herfor, som i princippet alene behøvede Chefen for Søværnets Officersskole og Chefen for Søværnets godkendelse. Der opnåedes derved en smidiggørelse af rettelser og ajourføringer, som ikke havde principiel karakter.

Den praktiske uddannelse blev lagt om. I stedet for de tidligere skoleplaners årlige 4 måneders perioder om bord blev kadetterne nu udkommanderet til søs i kun 6 uger hvert af de første år men til gengæld i 9 måneder det sidste år.

Det lange togt, som 9 måneders-togtet snart blev kaldt, var tilrettelagt således, at kadetterne af taktisk retning først kom om bord i kadetskibet for her at blive gjort bekendt med de krav, som ville blive stillet ved den afsluttende prøve. Derefter kom kadetterne om bord i inspektionsskibe på Grønland eller ved Færøerne, hvor de fik en gradvis oplæring på broen under mindre komplicerede forhold, dvs. med normalt ringe skibstrafik og forholdsvis lette navigationsforhold. Derefter fulgte en periode i operative enheder, bl. a. under deltagelse i flådens årlige nationale øvelser DANEX. Endelig gik turen tilbage til Skoledelingen for Kadetter, hvor der var fastlagt en intensiv uddannelse for de sidste måneder af togtet, hvor kadetterne kom ud for at skulle tage stilling til alle de relevante problemer på broen for derefter at aflægge bevis på, at de havde opnået de krævede kvalifikationer som vagtchefer.

Den intensive vagtchefstræning i skoleskibet fik dets chef i 1973 og 1974, kommandørkaptajn J. Ruth, til at udtale, at tiden for de lange udenlandstogter nu måtte være forbi. Han tilføjede, at det også syntes mere formålstjenligt, at kadetterne fik et grundigt kendskab til de farvande, hvor de trods alt fortrinsvis skulle færdes i deres fremtidige gerning. Udviklingen havde ændret billedet fuldstændigt. De udenlandstogter, som 20 år tidligere var så indlysende rigtige, var nu til hinder for en effektiv udnyttelse af tiden i kadetskibet. Det samme blev tilfældet for deltagelse i almindelig øvelsesaktivitet. Hvor kadetskibet tidligere med fordel havde indgået i Kystflådeøvelser eller NATO-øvelser, skulle sådan aktivitet nu helst foregå uden for perioder med egentlig vagtchefuddannelse.

For teknisk retning blev hovedparten af den 9 måneders periode med praktisk uddannelse anvendt på værksteder m. v. i land, og kun de sidste par måneder om bord i Skoledelingen for Kadetter for oplæring i kontrolrumsvagt og vagtchefstjeneste i havn.

Tilsvarende skulle administrativ retning kun have de sidste 4 måneder om bord, medens første halvdel af praktikperioden blev afsat til forvaltningsuddannelse ved myndigheder i land, f. eks. flådestationer, samt afslutning af første del af det erhvervsøkonomiske specialstudie ved Handelshøjskolen i København.

Eksamener og karaktergivning

I forbindelse med uddannelsesplanen indstillede Søværnets Officersskole i 1970, at karaktersystemet helt skulle overgå til en simpel konstatering af, om kadetten havde bestået eller ikke bestået, eventuelt dog med angivelse af sær-

karakter for beståelse med særligt fremragende præstationer. Forslaget faldt udmærket i tråd med den stærke debat i og uden for pædagogiske kredse om karaktergivningens værdi og konsekvenser. Det passede tillige godt til en uddannelse med et udbygget system af målangivelser.

Igennem en del år havde mange pædagoger sat spørgsmålstegn ved værdien af karaktergivning og påvist de mange uretfærdigheder, der opstod på grund af skøn og individuelle fortolkninger hos lærere og censorer, samt de uheldige konsekvenser, sammenlægningen og udarbejdelsen af gennemsnit for vidt forskellige præstationer kunne have. Studerende gik undertiden så vidt, at de krævede eksaminationer afholdt som gruppearbejder eller til, at bedømmelse skulle foretages af eksaminandens medstuderende, som måtte formodes at have det bedste grundlag for bedømmelsen.

Også officerer i Søværnet, som havde uddannelsesansvar, tog stilling til spørgsmålet. Cheferne for Skoledelingen for Kadetter i 1967, 1968 og 1969 ønskede således bedømmelsessystemet ændret for sømandsskabsfagene, henholdsvis alle fag. Orlogskaptajn M. Telling, der var chef for skoleskibet MØEN i 1968, udtrykte ønsket således: »For så vidt man ikke kan gå ind for fuldstændig bortfald af bedømmelser om bord – bortset fra en udtalelse vedrørende »bestået« eller »ikke bestået« – foreslås en væsentlig begrænsning af antallet, dækkende de områder, inden for hvilke der kan skabes et fuldgældigt grundlag for bedømmelseskommisionens enkelte medlemmer.«

Klimaudvalget havde ret indgående beskæftiget sig med emnet eksamener og prøver, og baseret herpå fremtrådte altså Søværnets Officersskoles nye forslag til uddannelsesplan med et stærkt begrænset antal eksaminationer, med større skriftlige eksamensopgaver, med adgang til udstrakt anvendelse af hjælpemidler ved skriftlige og med forberedelsestid ved mundtlige eksamener.

Forslaget om bortfald af andre karakterer end bestået/ikke bestået kunne imidlertid ikke opnå Chefen for Søværnets tilslutning, ikke mindst fordi der herved ikke kunne bestemmes en militær rækkefølge ved udnævnelsen til officer. En sådan ændring ville heller næppe kunne gennemføres i Søværnet uden en tilsvarende ordning i de andre værn.

Hvor fagplanen for et fag eller en faggruppe krævede, at et bestemt emne var indlært, for at den fortsatte undervisning kunne gennemføres inden for den tildelte tidsramme, eller hvor et fag som støttefag for et andet skulle være indlært, fordi det dannede det nødvendige grundlag for den videre uddannelse i et andet fag, foreskrev uddannelsesplanen de såkaldte kvalificerende prøver. Disse prøver krævede ingen karaktergivning udover bestået/ikke bestået, men da de var nødvendig kontrol af, at nødvendige emner var indlært, for at den

videre uddannelse kunne fortsætte, kunne resultatet af prøverne være afgørende for, om kadetterne kunne forblive i uddannelsen. I princippet lå der heri en videreførelse af den oprindelige bedømmelse »skikket til videre uddannelse«, men det var karakteristisk, at bedømmelseskriteriet nu bestod i at vurdere, om et nøjere fastlagt delmål i uddannelsen var opnået. Ganske hensigtsmæssigt måtte de kvalificerende prøver i det væsentligste være henlagt til den første del af uddannelsesforløbet.

Bedømmelsen bestået/ikke bestået blev oprindelig tiltænkt som gældende for den vagtchefsprøve, hvorved skoleskibscheferne skulle tage endelig stilling til, om kadetterne fandtes egnede til at gå selvstændig vagt på broen under de målbeskrevne forhold. Det blev imidlertid nødvendigt at give en bedømmelse for den praktiske uddannelse, så vagtchefsuddannelsen kom alligevel til at indgå i karaktersystemet.

Officersskolens bestemmelser tillod principielt, at kadetterne kunne aflægge eksamener på et tidligere tidspunkt, end det i planen anførte, og kadetterne havde derfor i vagtchefsuddannelsen et attraktivt mål at arbejde henimod. Det gjaldt ikke mindst, fordi en kadet efter at have kvalificeret sig som vagtchef, kunne gå selvstændig vagt på broen, såfremt han opnåede den respektive skibschefs tilladelse. Kadetterne havde således en god motivation for at kvalificere sig tidligt, ikke mindst fordi de ved at gå selvstændig vagt kunne opnå en ønskelig rutine på området.

Erfaringerne fra de første år med disse bestemmelser for den praktiske uddannelse om bord bekræftede den positive indflydelse på kadetternes vilje til at arbejde henimod kvalifikationen, og viste endvidere, at kadetterne på et tidligt tidspunkt opnåede et højt ansvars- og modenhedsniveau.

I skoleplan 1970 var der på sin vis en skærpelse af kravene, idet alle eksamensfag skulle bestås. En for ringe præstation i et fag kunne altså ikke ophæves af en rigelig god karakter i et andet.

I hele uddannelsesforløbet blev der afgivet normale militære bedømmelser for kadetterne. Det blev fra begyndelsen fastlagt, at disse bedømmelser skulle afgives på bedømmelsesskema for officerer i den sidste del af uddannelsen, som lå tæt på officerskvalifikationerne, dvs. under den lange praktikperiode og i 3. dels-studiet. Det blev imidlertid senere bestemt, at kadetterne skulle udnævnes til sekondløjtnanter i reserven efter 2. dels-studiets 2. teorisemester, og den oprindelige bestemmelse om at benytte officersskemaer ved bedømmelserne blev således meget heldigt sammenfaldende med de faktiske udnævnelser.

I gymnasieskolen var der forlængst indført en 13-skala, og efter at rektorkollegiet havde afgivet sin betænkning om 13-skalaens indførelse ved universite-

Kommandohejsning i skoledelingen. Kadetkorpset afmarcherer til Tamburkorpsets spil til Bradebænken fredag den 11. juni 1971 under kommando af kadet J. Olesen. Kadetter af B-linien deltager for første gang.

terne og de højere læreanstalter, blev denne skala også taget i anvendelse på Søværnets Officersskole. De nærmere retningslinier blev givet af Forsvarskommandoen i en bestemmelse i november 1972, og det blev fastsat, at de for de højere uddannelser gældende særlige forhold også skulle tages i betragtning for både A-linien og B-linien på officersskolerne.

Kadettens hustruer overværer afgangseksamen

I reglerne for eksamensafholdelse var der både i den tidligere og i den nye uddannelsesplan fastlagt offentlig adgang bortset fra fag med klassificerede emner. I 1971, hvor ældste intendanturklasse (klasse 3 AZ) bestod af kadetterne Dalsgård, Anholm, Ovesen og de Lichtenberg, modtog skolen en forespørgsel fra en hustru til en af kadetterne i klassen om muligheden for at overvære eksaminationen i fransk. Skolen bekræftede adgangen hertil og arrangerede indpassagetilladelse gennem Holmens vagter for damerne. For Officersskolen var det en lidt usædvanlig begivenhed, men kadetterne havde fået nys om, at hustruerne ville komme til stede, så den store overraskelse på eksamensdagen udeblev.

Kommandør P. P. Holm,
kadetchef fra 1971.

Udmærkelse

I 1971 skete det også, at 2 kadetter fra taktisk retning samtidigt opnåede udmærkelse ved afgangseksamen, en begivenhed, som ikke var indtruffet siden 1913. Gerners Medalje blev altså uddelt til 2: Premierløjtnant J. Olesen og premierløjtnant L. Wille-Jørgensen. I øvrigt var der siden 1948, hvor den senere chef for Forsvarets Forskningstjeneste, V. M. Güntelberg, fik Gerners Medalje, kun 3 modtagere af denne udmærkelse: Jørn Hansen i 1962, Søren Lund i 1966 og K. H. Winther i 1968. Året efter Olesen og Wille-Jørgensen skulle medaljen imidlertid atter uddeles. Det blev til premierløjtnant V. Haagen Olsen i 1972.

Tildelingen af Kongens Æressabel til de søofficerer, som udmærkede sig ved afsluttende kadettogt, var endnu sjældnere. I perioden 1951–1976 modtog kun 2 denne hæder: Søløjtnant Viggo Hansen i 1965 og søløjtnant Søren Lund, som i 1966 altså modtog både Gerners Medalje og Kongens Æressabel.

B-liniens flyttedag. Sidste rest af kostskolen forsvinder

Den personelgruppe, som omkring 2. verdenskrig hed »kvartermestergruppen«, satte energisk ind på at opnå en forbedret status og at få denne anerkendt. Den blev til fenriksgruppen, til specialofficersgruppen og med Personelloven af 18. juni 1969 til officerer af B-linien med grader fra sekondløjtnant til orlogskaptajn. Til denne udvikling var uddannelsen selvsagt betydningsfuld både som middel og som mål.

Loven af 1969 fastslog, at optagelsesbetingelserne til officersrskolernes B-linie skulle omfatte realeksamen, og at kadetternes uddannelse skulle vare ca. 2 år. Loven sagde også, at uddannelsen til officer af A- og B-linien skulle finde sted på officersrskolerne, som kunne oprettes særskilt for hvert værn.

Søværnets Specialofficersrskole, som havde til huse i tilbygningen til Østre Takkeladshus umiddelbart øst for Officersrskolen, med hvilken den havde fælles chef, blev nedlagt med udgangen af 1969, eller rettere: De 2 skoler blev sammenlagt til Søværnets Officersrskole. Af praktiske grunde afsluttedes den igangværende undervisning i de hidtidige lokaler, og i sommeren 1970, medens kadettogtet fandt sted, blev Officersrskolens beboelsesfløj ombygget for at kunne huse det øgede antal elever.

I nederste etage blev spisesalen udvidet, og på første etage, dvs. underste lukafgang, blev lukaerne sløjfet til fordel for klasseværelser. Vaskefaciliteterne og trådskabene på gangen til gymnastik- og fægtetøj blev fjernet, og i stedet blev der opsat vægpancer og lagt gulvtæpper. Med borde og bekvemme stole blev gangen derpå omdannet til opholdslokale i frikvarterene.

Øverste lukafgang blev delt op. Den vestlige halvdel fik lokale til internt TV og et såkaldt pædagogisk værksted, hvor lærere og elever kunne duplikere og fremstille undervisningsmateriel, samt et bibliotek. I den østlige fløj blev der indrettet kontorer og rum til skolens off-set duplikator, fotokopieringsapparat m. v. Det tidligere bibliotek i underste etage ud imod havnen blev sammen med det gamle forsøgslokale på øverste etage til skolens 2 foredrags- og filmslokaler. Den gamle officersmesse blev anvendt som møde- og gruppelokale.

Med denne ombygning fuldførtes den udvikling, som blev påbegyndt med tilladelsen til et par gifte maskinkadetter til at bo hjemme. Endnu i 1961 skulle kadetterne bo på skolen det første år. Det vil sige, at det hold kadetter, der blev udnævnt til søløjtnant 1. graden i 1962, var det sidste, for hvem kostskolen var obligatorisk.

Siden skulle kadetterne søge om tilladelse til at bo på Søværnets Officersrskole, og endnu i 1969–1970 var der kadetter, som betalte 133 kr. om mæne-

den for at have et enkelt lukaf. Med ombygningen i 1970 var overnatning ikke længere mulig for kadetterne.

Kostforplejningen blev også nedlagt, og kadetterne var herefter henvist til selv at have frokostpakke med hjemmefra. Der blev dog snart etableret en ordning, hvorefter der ved en samlet bestilling kunne fås smørrebrød fra cafeteriaet på Holmen. Officersskolens mangeårige tro medarbejder, overkontorbetjent Ryefeldt, var nøglen til løsningen af dette problem, som han havde været det ved løsningen af utallige andre praktiske spørgsmål igennem de sidste årtier.

De hidtidige klassebetegnelser kunne naturligvis ikke længere opretholdes, efter at benævnelserne, A- og B-kadetter nu benyttedes for de 2 linier på skolen. Fra teorisemestrets begyndelse i oktober 1970 kunne man derfor i officersuddannelsen møde nye navne for klasserne, som efter et par mindre revisioner kom til at se således ud:

Klasse 1 Ax:

Førstedels-studiet, A-linien, taktisk retning.

2 Ay2:

Andendels-studiet, A-linien, teknisk retning, 2. teorisemester.

3 Az:

Tredjedels-studiet, A-linien, administrativ retning.

2 Bx:

Andendels-studiet, B-linien, dæksretning.

1 By(M):

Førstedels-studiet, B-linien, teknikretning, maskingren.

2 By(E):

Andendels-studiet, B-linien, teknikretning, elektronikgren.

1 Bz:

Førstedels-studiet, B-linien, forvaltningsretning.

Uddannelsen til officer af B-linien

Planen for uddannelse af officerer af B-linien blev udarbejdet på Søværnets Officersskole. Til grundlag for arbejdet lå et meget udførligt udkast fra Søværnets Skole- og Uddannelsesudvalgs underarbejdsgruppe. Skolens næstkommanderende, kommandørkaptajn N. Heisterberg, havde i forbindelse med sin

Kongeinspektion. Hans Majestæt Kong Frederik inspicerer kadetskibet MØEN i anledning af sit 50 års søofficersjubilæum. Majestæten ses sammen med viceadmiral S. S. Thstrup og kommandør P. P. Holm på agterdækket den 20. september 1971. Det blev Kongens sidste inspektion om bord. Kadetkorpset dannede æreskommando uden for Christiansborg Slotskirke ved Kongens begravelse den 24. januar 1972.

tidligere tjeneste været formand for denne arbejdsgruppe, så skolen havde alle forudsætninger for at skrive den endelige plan.

Ved tilrettelæggelsen af uddannelsesforløbet blev der af praktiske og økonomiske grunde lagt vægt på, at kadetterne i de 2 år på Søværnets Officersskole fortrinsvis skulle undervises i fællesfag. Den specialuddannelse, som tjenestegrenen måtte kræve, blev i vid udstrækning henlagt til det efterfølgende obligatoriske sekondløjtnantskursus.

Af planens indhold fremgik, at der var tale om en regulær officersuddannelse, hvor kadetterne kunne opnå kvalifikationer, som der i deres senere virke ville stå respekt om. I optagelseskravene indgik realeksamen med matematik og engelsk eller udvidet teknisk forberedelseksamen med engelsk, styrmandseksamen, maskinmestereksamen eller tilsvarende eller højere uddannelse.

Ligesom det var tilfældet på Frederiksberg Slot, hvor Hærens officerer af både A- og B-linien uddannedes, kom der allerede i de første hold på Søværnets Officersskole B-kadetter med studentereksamen. Det var karakteristisk for de første hold, at kadetterne havde en lang praktisk tjeneste i Søværnet bag

Kongeinspektionen 20. september 1971. Kongen i samtale med viceadmiralen, medens chefen for skoledelingen og for MØEN, kommandørkaptajn H. E. Hansen, overvåger bevogtningsfartøjets manøvrer.

sig, og følgelig var gennemsnitsalderen ret høj – dvs. omkring 25 år ved optagelsen.

Erfaringer – ikke mindst fra tidligere sejlende tjeneste – kom kadetterne til gode, da der i de 2 år på Søværnets Officersskole kun kunne indlægges en 6 ugers periode med praktisk uddannelse hver sommer. Det stillede store krav, navnlig til dæksretningen, som efter planen opnåede den civile styrmands-eksamen, og som til den praktiske træning kun havde de korte sommerperioder med brotjeneste i skoleskibene.

Hertil kom dog på det efterfølgende sekondløjtnantkursus en senere 2 måneders tid om bord, hvorunder vagtchefsprøven skulle aflægges. Ved denne prøve skulle eleverne godtgøre, at de havde opnået en sådan færdighed i navigation og sømandskab, at de kunne forrette tjeneste som vagtchef under ukomplicerede forhold, når krigsvagt ikke var etableret.

For teknikretningens maskingren opnåedes i løbet af sekondløjtnantkurset den civile maskinmestereksamen.

Da det første hold kadetter af B-linien mødte på Søværnets Officersskole den 4. januar 1971, blev det budt velkommen ved nytårsparol. Chefen for Søværnets Officersskole sagde bl. a. til dem: »Det er mit ønske og håb, at de 2 liniers kadetter – uanset at de møder her på skolen med forskellige forudsætninger og uanset, at de 2 uddannelser har forskelligt sigte – må evne at skabe et sådant fællesskab her på skolen, at de senere i livet under deres fortsatte tjeneste i Søværnet kan arbejde snævert sammen om at skabe et effektivt søværn.«

Som kommandør Elving havde udtrykt ønske om, gled B-kadetterne meget hurtigt ind som en del af korpset. Ganske vist var der tilfælde, hvor en opdeling var hensigtsmæssig – eksempelvis ved den praktiske uddannelse, hvor uddannelsespladserne blev bedst udnyttet ved, at A-kadetklasserne var i Skoledelingen for Kadetter, medens B-kadetterne holdt sommerferie og omvendt – men for kadetterne selv var der ikke nogen fornemmelse af skillelinie mellem klasserne. I idræt som i samværet uden for uddannelsessituationen blev kadetterne af de 2 linier hurtigt kammerater, og der var da også i uddannelsen et fællesskab om mange problemer og mange forhold, hvor de 2 linier kunne hjælpe eller supplere hinanden. Utvivlsomt hjulpet af et dybtfølt ønske derom fra begge sider opstod der i hvert fald snart den fælles korpssånd, som kadetkorpset altid har haft et stort behov for.

Da den nye uddannelsesplan havde taget form, blev der iværksat en efteruddannelse af officerer af B-linien, som havde gennemgået den tidligere uddannelse. Efteruddannelserne, der var af 6 ugers varighed og ikke havde nogen af-

sluttende eksamen, afvikledes som kursus ved Søværnets Officersskole og indeholdt elementer, der på de generelle områder kunne udligne noget af forskellen på de 2 uddannelser. Men en række yngre officerer af B-linien gennemgik en egentlig omskoling. I første omgang gik 12 officerer på Københavns Navigationsskole, hvor de i øvrigt klarede sig bemærkelsesværdigt godt. Ikke alene opnåede de styrmandseksamen på kun 12 måneder, men en stor del af dem opnåede topkarakterer.

Kadetforeningen

Kadetforeningen, som blev oprettet allerede i 1966, er tidligere blevet omtalt. B-kadetterne gled naturligt ind i arbejdet i foreningen og beseglede dermed fællesskabet med A-kadetterne.

De nødvendige vedtægtsændringer blev godkendt på en generalforsamling i februar 1971, og ved samme lejlighed blev den første B-kadet valgt til repræsentant til Idrætsudvalget. Det var kadet Georg Petersen. Mindre end 2 år efter var en kadet af B-linien formand for foreningen. Det var kadet Helmer Søgård, der modtog hvervet, som medførte meget ekstraarbejde, men også indebar mange fornøjelige stunder – bl. a. under tilrettelæggelsen og afviklingen af kadetballet i marts 1973, hvor den norske skolechef fortalte fru Søgård, at danskerne forstod at feste meget, meget bedre end nordmænd og svenskere.

Kadetforeningen havde fra sin start netop været tiltænkt rollen som samlingsmærke for bestræbelserne på at fremme korpsånden, såvel i fest som ved løsningen af fælles problemer. Formålet var: At formidle kommunikationen mellem skolens ledelse og korpset for så vidt angik forhold, der medvirkede til at virkeliggøre skolens mål, gennem selskabelige sammenkomster og oplysende arrangementer at udbygge sammenholdet mellem skolens kadetter og fremme forståelsen for skolens virke og traditioner, samt at fremme kontakten til andre kadetforeninger.

Skolens ledelse havde sin indflydelse på foreningens udvikling igennem den paragraf, som krævede skolens forhåndsgodkendelse ved eventuelle vedtægtsændringer.

Netop efter at B-linien var gået med ind i Kadetforeningens arbejde, fik foreningen et alvorligt spørgsmål at behandle. Der blev fastlagt en kadetløn, som var blottet for tillæg af enhver art, og som navnlig for de mange gifte B-kadetter betød en mærkbar indtægtsnedgang. I dette tilfælde kunne Kadetforeningen ikke få gennemført nogen ændring, således som den havde haft held til det i mange andre forbindelser.

Arhus Bugt 22. august 1972. Dronning Margrethe og Prins Henrik modtager kadetskibets paradering.

Et mere typisk eksempel på Kadetforeningens virke var måske, at 8 kadetter fra forskellige klasser, 4 fra hver linie, den 8. april 1975 mødte til kaminpassiar med Forsvarsministeren og Forsvarschefen. Mødet fandt sted i kadetternes forsamlingssal, hvor der også kom 8 kadetter fra Hærens og 8 kadetter fra Flyvevåbnets Officersskole til stede.

Uddannelsesplanernes praktiske udførelse

I årene 1970–1973 arbejdede Søværnets Officersskole målbevidst på at føre planerne ud i praksis uanfægtet af den uro, der indtil forsvarsforliget i 1973 var en realitet, skulle stå om forsvaret som helhed. Denne uro virkede utvivlsomt meget negativt på tilgangen til uddannelsen, men altså ikke på selve skolens liv.

Regeringen havde fremsat forslag til en ny lov om forsvaret i 1971, og i de politiske drøftelser indgik både Søværnets materielle sammensætning, personelstyrkens størrelse og værnepligtstidens længde. Der blev i denne periode gennemført nye nedskæringer af forsvarsbudgettet, og Søværnets fremtid forekom usikker. Ved forsvarsforliget og den følgende forsvarslov i 1973 blev denne si-

tuation ført over i en stabil udvikling, hvor indgangsargumenterne bl. a. var en langsigtet materielplan, en værnepligtstid på 9 måneder og et personelloft, hvor kadetter medregnedes i de samlede officerstal. Det gjorde ikke administrationen lettere i en periode, hvor der var behov for at øge tilgangen til officersuddannelsen væsentligt.

Ellers indvirkede heller ikke forsvarsforliget på Officersskolens virke. Dette var i årene efter 1970 først præget af afviklingen af de »gamle« kadetter, som blev undervist efter de hidtidige uddannelsesplaner, og af en klasse af kadetter, som under de tidligere forudsætninger for maskinofficersuddannelsen havde læst på Københavns Maskinmesterskole og nu fik deres egen særlige plan, som var en tilnærmelse til den nye plan for uddannelse til teknisk officer af A-linien og samtidigt opfyldte 1969-lovens ord.

Endelig var skolen optaget af de mange tilpasninger, som de nye planers gennemførelse krævede, ikke mindst med hensyn til den praktiske uddannelse og den obligatoriske efteruddannelse. Det første sekondløjtnantskursus fandt sted i den første del af 1973, og rækken af premierløjtnantskursus blev indledt i sommeren 1974.

Kursusplanernes gennemførelse stillede meget store krav til Søværnets specialtjenesteinspektører og deres skoler. Der var imidlertid også undervisning, der kun kunne gennemføres ved et udstrakt samarbejde med civile institutioner og firmaer. På dette område lignede kurserne de praktiske uddannelsesperioder i selve kadettiden.

Det her nævnte lå udover det allerede etablerede samarbejde med Københavns Navigationsskole, Frederikshavns og Københavns maskinmesterskoler, som stillede maskin- og elektrolaboratorier til rådighed for kadetternes uddannelse, og samarbejdet med Handelshøjskolen i København, hvor A-kadetter af administrativ retning skulle gennemføre den højere fagprøve i regnskabslære og første del af H.D.

Der var tale om studiebesøg på skibsværfter og i civile firmaer, og specielt for kadetterne af B-liniens sanitetstjenestegren var der på sekondløjtnantskursus afsat et længere uddannelsesophold på sygehus med deltagelse i arbejdet på skadestue og i de forskellige afdelinger såvel som i aften- eller nattevagter efter tøm.

Pres på adgangskravene

I de nye uddannelsesplaner var adgangskravene – som de altid må blive det – fastlagt som kompromiser. På den ene side var der et udtalt ønske om at sikre

optagelse af alle ansøgere, som overhovedet kunne tænkes at have en fair chance for at gennemføre studierne. Der kunne jo være en ny Tordenskjold iblandt dem.

På den anden side kunne kvalifikationskravene ved afgangseksamen kun nås i et normalt uddannelsesforløb, såfremt ansøgerne ved optagelsen opfyldte de forudsætninger, der gjorde det muligt at gennemføre uddannelsen i det af loven fastsatte tidsrum. Gik man under disse forudsætninger, risikeredes et stort frafald undervejs, og det ville være dårlig økonomi med tid og ressourcer for både skolen og den enkelte elev, som faldt fra.

I praksis blev adgangskravene fastlagt med uddannelsesplanen. Eksempelvis undersøgte skolen på et tidligt tidspunkt, om ikke den kunne fravige kravet til taktisk eller teknisk linie om matematisk-fysisk studentereksamen og anerkende den matematisk-biologiske eksamen. Det viste sig imidlertid, at en sådan lempelse i kravene nødvendigvis måtte kompenseres ved at forøge undervisningen i matematik og fysik i et stort antal timer. De kunne ikke indpasses i skoleplanerne, og lempelsen måtte opgives.

Ved antagelsen til uddannelse til officer af A-linien i Søværnet hændte det i 1974, at folk med H.F.-eksamen søgte om optagelse. De kunne ikke optages umiddelbart, men såfremt deres H.F.-eksamen var med tilvalg i matematik og fysik, blev de henvist til at udbygge deres eksamen med et halvt års gymnasialt suppleringskursus. Efter bestået kursus ville de være ligestillet med en student såvel ved antagelsen som under uddannelsen og i den senere karriere.

I optagelseskravene indgik, at aspiranterne skulle være erklæret ubetinget tjenstdygtige på session og i øvrigt have tilfredsstillende helbredstilstand og fysik. Da disse krav blev fastsat, var det utænkeligt, at kvinder kom på session. Dermed var kvindelige ansøgere formelt udelukket fra uddannelserne.

Det skulle imidlertid blive anderledes, idet Forsvarsministeriet bestemte, at kvindeligt stampersonel indtil videre kunne uddannes til officerer af A- og B-linien i begrænset omfang med henblik på anvendelse i stillinger, bl. a. i stabe og ved skoler i Søværnet. Ministeriet nævnte, at optagelsen burde ske efter de for tilsvarende mandligt personel fastsatte optagelses- og uddannelsesbestemmelser, idet forslag til eventuelle tilpasninger skulle forelægges Ministeriet.

Det kom derfor ikke overraskende, da det i 1975 blev kendt, at en kvindelig kadet kunne forventes at uddanne sig til officer af B-linien på Søværnets Officersskole fra januar 1976.

For A-liniens vedkommende lå der i sommeren 1975 en ansøgning fra en søofficers datter om uddannelse til officer af den administrative retning. I svaret til den pågældende blev det oplyst, at næste administrative klasse på Sø-

værnets Officerssskole kunne forventes oprettet i november 1977, hvorfor den indledende uddannelse måtte påbegyndes sommeren 1976. Det blev videre meddelt, at kvinder skulle følge de for mandlige ansøgere fastsatte optagelses- og uddannelsesbestemmelser, idet der dog skulle foretages sådanne ændringer, at bl. a. sejladsperioder blev undgået. Forsvarskommandoen ville til sin tid – antageligt i juni 1976 – give endelig besked, formentlig ved at indkalde ansøgeren til antagelsesprøve m. v.

Traditioner, som lever videre i Søværnets officersuddannelse

De mange og store forandringer i kadetternes forhold: Stigningen i løn, kostskolens bortfald og de nye uddannelsesplaner osv. kunne umiddelbart forventes at medføre tilsvarende ændringer i kadetternes sammenhold og indbyrdes optræden. Sandt nok skete der også en del på området. Den følelsesmæssige afstand imellem de ældste klassers søkadetter og de øvrige i korpset blev mindre, samtidigt med at en række af ældste klassers pligter og privilegier lidt efter lidt faldt bort.

Det drejede sig om ophævelse af bestemmelser som f. eks., at ældste klasse havde pligt og ret til at irettesætte de øvrige kadetter ved frokost- og middagsbordet fra deres tilsynsplads som kvarterchefer for bordenden. Det gjaldt de små fortrin som lempeligere krav til spadseren og mere udstrakt adgang til landlov. Men det gjaldt også de selvskabte privilegier, såsom eneret på kaminhjørnet i forsamlingsalen, hvor de bedste lænestole var opstillet, eller fortrinsret til billardbordet i frikvarterene.

Den indbyrdes ligestilling, som kadetterne opnåede gennem årene, betød overraskende lidt for det forhold, at de ældre kadetter naturligt vejledte de yngre både i deres militære optræden og med hensyn til undervisningen. Den traditionelle korpssånd fortsatte stort set uforstyrret og gav kadetterne en fornemmelse af at have et ståsted og en tryk baggrund for den krævende uddannelse om bord og i land. Det ydre kendetegn var den indbyrdes hjælpsomhed og overleveringen fra hold til hold af en mængde af kadetternes vaner og særeheder.

Efter at kadetterne selv havde overtaget betalingen og det meste af tilrettelæggelsen af arrangementerne i forbindelse med det årlige kadetbal, kunne man måske have ventet en omlægning, men en sådan fandt ikke sted. Kadetterne ønskede det traditionelle arrangement bibeholdt. Det skulle stadigvæk være skolechefen, som sendte invitationer ud til kadetternes damer, og som bød hvert

Sovjets flådechef på Søværnets Officersskole. Efter russisk flådebesøg i København og skoledelingen for kadetters besøg i Leningrad i 1973 fortsattes åbningen mellem øst og vest. Admiral S. G. Gorshkov besøgte i 1974 København og besøgte herunder Officersskolen på Holmen.

enkelt par velkommen ved de østre svingdøre i aulaen – orkestret skulle fortsat være et af de bedste i landet, først Teddy Pedersens og derefter Ivan Leths – de hvide glacehandsker blev anvendt, og kadetterne bar fremdeles bandoler, indtil skolechefen i løbet af aftenen gav sin tilladelse til, at det kunne aflægges.

Også de mindre arrangementer, som rødvinparty, blå øje i skoleskibet og foredragsaftenerne, blev bibeholdt næsten uændrede helt op i -70'erne. Sidstnævnte blev dog flyttet fra fredag til torsdag, efter at der i 1968 var blevet indført frihed hver anden lørdag og i 1970 hver lørdag.

Kadetternes egne arrangementer omfattede tillige juleafslutningen, som meget passende bestod af både højtidelighed og fest. Af de festlige indslag blev den oprindelige julemiddag ganske vist med tiden ændret til en frokost, men ellers blev den afholdt næsten som et blå øje, hvor kadetterne underholdt hinanden og skoleofficererne med sketches, sange og taler, og der var tradition for frisprog. Sandt at sige benyttede alle kadetterne sig af lejligheden til små hip til hinanden, og navnligt ældste klasse beflittede sig på med smuk ironi at give en karakteristik af skolens chef, næstkommanderende og officerer.

I begyndelsen af -50'erne blev kadetternes artigheder afleveret kamoufleret i

forbindelse med overrækkelsen af et par julegaver, og i begyndelsen af -70'erne var dette blevet til, at en kadet fra ældste klasse overrakte en »KÆP« som pris til en af skolens officerer. »KÆPPEN« var en omhyggeligt indpakket flaske, og bogstaverne stod for: »Korpsets æres-person«. I overrækkelsestalen blev der naturligvis lejlighed til at nævne skolens officerer en for en som mulige kandidater til prisen og til at opregne alle de pudsige egenskaber, som for kadetterne var særligt iøjnefaldende hos hver enkelt officer. Sange har altid hørt med til kadetternes fester, og i nogle af årene har det været sange, specielt skrevet til lejligheden, som har indeholdt de mere eller mindre skjulte »sandheder«.

Den højtidelige del af juleafslutningen har hvert år været andagten den sidste dag inden ferien. Den bliver holdt i aulaen, og alt personel ved skolen er indbudt til at deltage. Vagthavende kadet har til opgave at lyde med skibsklokken i aulaen i overensstemmelse med sædvanlig orlogsskik både før og efter andagten, og i afslutningen udtaler skolechefen et »Gud bevare Dronningen«, som bliver gentaget af forsamlingen.

En anden form for parol, enkeltmandsparolen, har før som nu bestået i, at kadetterne af en klasse får ordre til at opholde sig på første repos og enkeltvis kommer ind til skolechefen. På chefens kontor bliver kadetten meddelt sit standpunkt – tidligere som fagkarakterer og »skikket-karakterer« og i dag i form af bedømmelser efter det almindelige militære bedømmelsesskema. Men nu som før kaldes det at skulle stille til cigar hos chefen.

Når en kadet i dag bliver kaldt ind i eksamenslokalet, indtager han stadig retstilling lige inden for døren og oplyser sit navn derfra, inden han træder hen til eksamensbordet med det traditionelle grønne klæde. De lærere eller censorer, der er officerer, møder naturligvis i tjenesteuniform.

Nu som tidligere tilstræbes det tidligt i uddannelsen at give officersaspiranterne lejlighed til at få »søben«. Derved menes at stifte bekendtskab med og at vænne sig til at tage hensyn til de omskiftelige vilkår, som havet byder de søfærende. Bliver de unge mennesker søsyge eller havgale, som det hedder om bord, er det kun en fordel, at de prøver det så tidligt som muligt i deres uddannelse. De fleste overvinder søsygen eller lærer at leve med den, og skulle der blandt aspiranterne være nogen, som ikke kan det, er det også bedst, at de kommer til den erkendelse så tidligt som muligt.

Selv om der nu foregår praktisk uddannelse af kadetter om bord næsten hele året, hejses der stadig kommando i Skoledelingen for Kadetter hvert år i forsommeren ved indledningen til den periode, hvor praktisk talt hele korpset efter tur er om bord i skoleskibene. På kommandohejsningsdagen marcherer kadetterne fremdeles fra skolen og til skoleskibet. Først afholdes en parade for

Besøg i Leningrad. Den 19.-24. oktober 1975 besøgte en delegation fra Søværnets Officersskole den førende sovjetrussiske søofficersskole, Frunze-akademiet. Man så oprettelsesdokumentet af 14. januar 1701, hvorefter den russiske skole med nogle uger placerer sig foran Søværnets Officersskole som den ældste søkadetskole på den vestlige halvkugle og formentlig i verden. Fra venstre: Frunzeakademiets chef, kontreadmiral W. W. Platonov, bag hvem man skimter kommandørkaptajn E. Harder, kadet N. Bagge, kadet S. W. Jetsow, tolken, docent ved Moskva universitet A. F. Rodionow og kommandør P. P. Holm.

skolechefen, hvorefter kadetterne med korpsets fane marcherer fra skolen og til kajen uden for skoleskibet. Her afholdes en parade, og en kommandohejsning finder sted, inden kadetkorpsets fane føres om bord, og kadetterne selv går om bord i de skibe, de er udstykket til.

I skibene stifter kadetterne bekendtskab med messelivet og alle de skrevne og uskrevne love, som stadigt gælder blandt officerer, som om bord i vore skibe skal arbejde på nært hold af hinanden, og samtidigt opretholde en tjenstlig relation og indbyrdes respekt. Nogle af de mest værdifulde traditioner ligger måske i optræningen til vagttjenesten om bord, f. eks. i den regel, der tilsiger, at ingen vagt bliver overleveret uden sikkerhed for kontinuiteten. Det er stadig holdt i hævd i oplæringen, at hvis en vagt skifter midt i en større kæde af begivenheder, så har den afgående vagt forberedt alt det, der skal foretages og bibeholder ansvaret og udførelsen, indtil den vagt, der tørner til, har fuld magt over situationen.

I det daglige er den store afstand mellem ældste og yngste kadetter på skolen

forsvundet. Men kadetterne har stadig ikke glemt deres høflige og respektfulde hilsen over for officerer og lærere, som kommer ind ad hoveddøren. Sidder en kadet ved vagtsbordet, rejser han sig og afleverer fra retstillingen det gammelkendte, næsten umærkelige buk som hilsen.

Den militære tradition, som imidlertid gør mest indtryk på civile lærere, som ansættes på skolen, er kadetternes hilsen ved lærerens ankomst til klasseværelset, hvor en af klassens elever på tørt stadig står parat uden for døren. Når læreren kommer henimod klasseværelset, kommanderer han »klassen ret« for derefter at melde til læreren, hvordan klassen er mødt.

Chefen for Søværnet, viceadmiral S. S. Thostrup, har i forbindelse med en beskrivelse af Søværnets samlede udvikling sagt: »Tradition opbygges væsentligst på grund af en række indre faktorer, såsom loyalitet, pligtfølelse, flid, disciplin m. v., men den har jo også mange ydre tegn mest af ceremoniel og anstandsmæssig karakter.

Ofte bliver tradition fejlagtigt identificeret kun med disse, og det kan føre til skadelige angreb på traditionsbegrebet, såfremt forældede ydre former fastholdes. De ydre tegn bør selvsagt plejes, men må tilpasses udviklingen, og de kræver, at besætningen motiveres. Der kan nævnes mange eksempler på nyttige, ydre ceremonielle tegn: Flagføring, fartøjstjeneste, respekt for reglementer, skibets og besætningens udseende m. fl., som supplerer de indre, og som sammen med disse danner grundlag for en holdning, en vilje til handling.«

Den måske mest betydningsfulde tradition i kadetkorpset er den følelse af indbyrdes samhørighed og opfattelse af korpset som en vigtig bestanddel af Søværnet, som sammen med den almindelige stræben efter uddannelsesmålenes opnåelse udgør korpsånden.

Det er muligt, at den uhåndgribelige indstilling til søofficersgerningen som et kald, som tidligere generationer har næret, hos mange er blevet afløst af en mere praktisk betonet, men værdifuld tro på officerens løbebane som en interessant, afvekslende og betydningsfuld livsstilling.

Det bør imidlertid samtidigt fremhæves, at de unge officerer både af A- og B-linien, som i de senere år er udgået fra Søværnets Officersskole, har formået at skabe respekt omkring den gamle skoles nye uddannelsessystemer. Ligesom det tidligere har været tilfældet, kommer de unge officerer i dag ud til tjeneste i Søværnet uden på nogen måde at være rutinerede, men de møder med en åben indstilling og er i besiddelse af en grundig viden, ikke alene om deres eget arbejde, men om vidtspændende samfundsmæssige såvel som militære emner. Den officersgeneration, som skal være med til at bære Søværnet og Danmark ind i fremtiden, er veludrustet til sin vanskelige opgave.

EPILOG

Det har været forfatterens hensigt i dette skrift i form og indhold at videreføre kommandørkaptajn R. Steen Steensens bog »Søofficersskolen gennem 250 år«, som udkom i 1951.

Under arbejdet har der fra mange sider været ydet betydningsfuld hjælp, og der er modtaget mange beretninger, udklip og billeder, som dels har været anvendt direkte, dels udgjort et meget værdifuldt baggrundsmateriale. Der skal her bringes en dybt følt tak til overassistent Inge Andersen, MST, cand. mag. H. C. Bjerg, kommandørkaptajn E. Harder, assistent I. Junker, SOS, og tegner E. A. Olsen, SMK, men også til alle de mange andre, som har assisteret på den ene eller anden måde.

Der er kommet henvendelser fra Tyskland og fra Norge, fra officerer, kadetter, lærere og andre med tilknytning til Marinen. Al den interesse, som er blevet vist, og uden hvilken bogen næppe var blevet udgivet, vidner om agtelse og respekt for vort søværn og dets hæderkronede officersskole på Holmen. Det har i sig selv været en betagende oplevelse at erfare, hvor grundfæstet denne agtelse og respekt er i vide kredse.

Det lover godt for Søværnets Officersskoles fremtid.

Skolen har lagt mange år bag sig, men den har stedse fulgt med tiden og måske i perioder været i forhånd i den udvikling, som måtte komme. Dette skyldes måske netop, at kloge, fremsynede mænd med agtelse og respekt for skolen har formet dens karakter. Måtte også fremtiden skabe sådanne støtter for Søværnets Officersskole, som har tro på værdien af en målrettet og effektiv uddannelse af Søværnets unge officerer – værdien for Søværnet og værdien for vort land.

Finn Alsing

APPENDIX

Kadetcheferne

1949–1956

GUSTAV PAULSEN

Fotografi side 15

Født 22. juli 1895 i Vester-Hassing i Vendssyssel, søn af kontorchef Wilhelm Albrecht Paulsen.

1912 Kadet. 15. september 1916 Sekondløjtnant, 1. oktober 1917 premierløjtnant. 1920–21 Chef for undervandsbåd, 8. juli 1923 Kaptajnløjtnant. 1925–26 Chef for torpedobåd, 1. november 1932 Orlogskaptajn. 1934 cand. polyt. (skibbygningsing.). 1935 Chef for værktstedsskibet HENRIK GERNER, 1936–37 vag- og skibsinspektør i Fyr- og Vagervæsenet. 1. oktober 1937–30. april 1939 i koffardifart, bl. a. som fører af Ø.K.'s motorskib PANAMA. 1. maj 1939 Kommandørkaptajn. 8. maj 1939–22. maj 1940 Chef for torpedobåden DRAGEN og 1. Torpedobådsgruppe. 1940–43 Chef for Undervandsbådsdivisionen. 1944–

5. maj 1945 Chef for Søværnets Dykker-skole, 15. maj–10. oktober 1945 stabschef ved Kystflåden (juli–september formand for kommissionen i England til indkøb af korvetten THETIS og fregatterne HOLGER DANSKE og NIELS EBBESEN). 15. oktober 1945–3. oktober 1949 Marine- og luftattaché ved ambassaden i Stockholm, fra juli 1946 tillige ved ambassaden i Oslo. 1. maj 1946 Kommandør. 1. november 1949–31. oktober 1956 Chef for Søofficersskolen (fra 1. august 1951 benævnt Søværnets Officersskole), fra 1. august 1951 tillige chef for Søværnets Fenrikskole og Søværnets Reserveofficersskole, 1950 og 1951 chef for fregatten HOLGER DANSKE og Skoledelingen for Kadetter. 31. oktober 1956 Afsked. Død 12. juli 1958.

1956–1962

IVAR HOPPE

Fotografi side 63

Født 15. juni 1903 i København, søn af amtmand, kammerherre Johan Christopher Hoppe.

1920 Kadet. 1. september 1924 Søløjtnant II, 1. september 1925 søløjtnant I, 1924–26 fyrinspektionsskibe, 1926–27 un-

dervandsbåde, 1928–30 fiskeriinspektionsskibe. 17. maj–12. oktober 1929 Kongeskibet DANNEBROG, 1930–32 stabskursus (Officersskolen), torpedobåde, fiskeriinspektionsskibe, 1933–34 Søværnets Kaserne, torpedobåde. 1. juli 1934 Kaptajnløjtnant.

Oktober 1934–marts 1935 Artillerikursus, 1935–38 Søartilleriet, Kystdefensionen, torpedobåde 1. oktober 1939 Orlogskaptajn. 1939–43 Chef for minelæggere og minestrygere, 1944–47 Søværnets Personelkontor, 22. oktober 1946–12. april 1947 som leder, 1947–50 Søminevæsenet, chef for Minesektionen. 16. december 1949 Kommandørkaptajn. 1. april 1950–28. april 1954 Chef for Mineskibsddivisionen (fra 1. april 1951 benævnt Mineskibsafdelingen), 19. september 1952–15. januar 1953 chef for fregatten NIELS EBBESEN, januar–februar 1954 chef for Kystflådens Øvelsesafdeling. 7. maj–17. september 1954 Chef for kongeskibet DANNEBROG, 16. marts 1955–15. februar

1956 chef for fregatten HOLGER DAN-SKE (16. marts–5. juli skoleskib for sergent-elever til Færøerne under Klaksvig-urolighederne, 5. juli–22. oktober kadetskib og derefter atter til Færøerne). 1. oktober 1955 Kommandør. 1. november 1956–2. november 1962 Chef for Søværnets Officersskole, Søværnets Fenrikskole og Søværnets Reserofficersskole, formand for Søværnets Skoleudvalg, 1959 chef for Skoledelingen for Kadetter og Depotskibet ÆGIR, 10. november 1962–30. juni 1965 chef for Flådestation Korsør, til 15. maj 1964 tillige for Store Bælts Marinedistrikt. 30. juni 1965 Afsked.

1962–1967

KNUD VALDEMAR DAM

Fotografi side 80

Født 9. maj 1907 i Aarhus, søn af proprietær Christian Ingvard Dam.

1927 Kadet. 1. september 1930 Søløjtnant II, 1. september 1931 Søløjtnant I. 1930–31 Torpedobåde, januar–november 1932 flyveskole, 1932–34 Flyvevæsenet. September 1934–maj 1935 ISLANDS FALK, maj 1935–april 1937 Flyvevæsenet, deltog 1936 i luftopmålingsekspedition i Vestgrønland. 1. maj 1939 Kaptajnløjtnant, 1937–40 torpedobåde, 1941–43 ISLANDS FALK og chef for minestrygningsfartøjer, 29. august 1943 såret i Korsør. 1. september 1945 Orlogskaptajn. 1945–49 Marinestaben, adjutant hos Forsvarsministeren, 1. oktober 1949–1. april 1951 og 15. januar–1. december 1952 fyrinspektør og fører af ARGUS, 1951–53 chef for HUITFELDT og WILLEMOES, 1. november 1951 kommandør-

kaptajn. 15. april 1953–10. marts 1954 Chef for Torpedobådsafdelingen. 1954–62 Søværnsstaben, chef for Personelafdelingen. 1. juni 1958 Kommandør. 18. juni–13. oktober 1962 Chef for Skoledelingen for Kadetter og chef for skoleskibet ÆGIR. 2. november 1962–1. september 1967 Chef for Søværnets Officersskole, Søværnets Specialofficersskole og (indtil 1965) Søværnets Reserveofficersskole. 21. november 1962–1. maj 1966 Formand for Søværnets Skoleudvalg. 1. september 1967–31. maj 1969 H.M. Kongens Jagtkaptajn, 25. juli–29. august 1968 chef for Kongedelingen (bestående af DANNEBROG, VÆDDEREN og FYLLA) i anledning af Majestæternes rejse til Grønland. 31. maj 1969 Afsked, (1969–72 kommandør i reserven).

1967-1971

JENS ELVING

Fotografi side 101

Født 19. juni 1917 i København, søn af handelsgartner Ole Lars Elving.

1936 Kadet, 1. september 1939 søløjtnant II, 1. september 1940 søløjtnant I. 1939-43 Torpedobåde, minestrygere, minelæggere og fiskeriinspektionsskibe. November 1943-marts 1944 i Sverige, marts 1944 lieutenant RNR i England, kursus Royal Naval College, Greenwich, 28. juni 1944-7. august 1945 britiske minestrygere, 7. august-27. oktober 1945 chef for minestryger ME 307 efter overførsel til det danske Søværn. 11. juli 1945 Kaptajnløjtnant med tjenstealder fra 1. februar 1945. 1945-49 Søofficersskolen, mineskib, fregatter, chef for minestrygeren SØLØVEN. 1949-52 Chef for minelæggeren LINDORMEN, 20. november 1950 orlogskaptajn. 1952-58 Forsvarsstaben, fra 1955 chef for FST Transport- og Forsyningsafdelingen. 1. juni

1955 Kommandørkaptajn. 19. april-10. juni 1958 Chef for Kystflådens Øvelsesafdeling. 1958-59 Chef for fregatterne HOLGER DANSKE og NIELS EBBESEN. 1959-62 Chef for 1. Minelæggerskadre og i perioder chef for Kystflådens Øvelsesafdeling samt stabschef for Kystflådens Øvelsesgruppe. 2. april 1959-2. januar 1961 Chef for Mineskibsafdelingen. 1. maj 1962 Kommandør. 1962-66 Søværnsstaben, chef for Materielafdelingen. Februar-juli 1966 NATO Defence College, Paris. 1. september 1966-1. september 1967 Chef for Søværnets Navigationsvæsen. 1. september 1967-20. august 1971 Chef for Søværnets Officersskole og (til 31. december 1969) Søværnets Specialofficersskole. Fra 1. september 1971 Dansk National Militær Repræsentant ved SHAPE.

Fra 1971

PREBEN PETER HOLM

Fotografi side 110

Født 5. juni 1915 på Frederiksberg, søn af kunstmaler Ludvig Holm.

1935 Kadet, 1. september 1939 søløjtnant II, 1. april 1940 søløjtnant I, 1939-43 torpedobåde og minestrygere. 1943-44 Den danske Brigade i Sverige. 1944 Svensk jager KARLSKRONA. 1945 Modstandsbevægelsens byleder i Korsør, efter 5. maj tillige NK ved Marinedistrikt Sjælland Vest. 11. juli 1945 Kaptajnløjtnant med tjenstealder fra 1. april 1944. 1945-46 Søofficersskolen. 1946-47 Flyvevæsenet, 1947-49 HEJMDAL (opmåling Grønland), Chef for Marinstation Sønderborg og næstkommanderende ved Kvarter- og underkvartermesterskolerne. 1949-50 Kongeskibet DAN-

NEBROG, Marinstaben, operationssektionen. 20. november 1950 Orlogskaptajn. 1950-56 Søværnsstaben, Materielafdelingen (før 1. august 1951 benævnt Marinestaben). 1952-55 Adjudant hos Hans Majestæt Kongen. 1. februar 1955 Kommandørkaptajn. 25. januar-5. oktober 1956 Chef for THETIS. 1956-58 Søværnsstaben, Materielafdelingen, 18. august 1958-1. august 1962 chef for Materielafdelingen. 1959 NATO Defence College. 1. marts 1962 Kommandør. 1962-67 Chef for Flådestation Frederikshavn, fra 1. april 1966 tillige chef for Kattegats Marinedistrikt. 15. juli 1967-15. august 1971 SHAPE. Fra 20. august 1971 chef for Søværnets Officersskole.

Næstkommanderende ved Søværnets Officersskole 1951-1976

1951-1953	Kommandørkaptajn <i>K. H. Seehusen.</i>
1953-1956	Kommandørkaptajn <i>J. F. T. Lolle.</i>
1956-1960	Kommandørkaptajn <i>H. Norgård.</i>
1960-1964	Kommandørkaptajn <i>H. Johs. Jørgensen.</i>
1964-1966	Kommandørkaptajn <i>O. Felding.</i>
1966-1969	Kommandørkaptajn <i>B. Hjorth Jensen.</i>
1969-1972	Kommandørkaptajn <i>N. Heisterberg.</i>
1972	Kommandørkaptajn <i>E. Harder.</i>

Bandoler med dolk, reglementeret for søkadetter 1822.

Kadetskibene

Ar m. m.	Kadetskib	Skibschef	Anmærkning
1951 17.6-15.9	Fregatten »Holger Danske« Ministrygeren »Søløven« og mine- strygeren »Hjortø« i danske farvande	Kommandør G. Paulsen Orlogskaptajn A. M. Petersen	Kadetstævne i Karls- krona. Ostende-London- Arcachon-Færøerne
1952 12.5-1.10	Fregatten »Holger Danske« Ministrygerne »Fænø« og »Lyø« samt på skift »Bågø« og »Strynø« i danske farvande	Kommandørkaptajn K. H. Sechusen	Grønlandstogt som eskorteskib for konge- skibet »Dannebrog«. Togt til Gent Kadetstævne i Sønder- borg
1953 8.5-10.10	Fregatten »Holger Danske« Ministrygerne »Sorte Sara«, »Askø« og »Hjortø« i danske farvande	Kommandørkaptajn H. Rømeling Søløjtnant J. Christiansen	Kadetstævne i Tøns- berg. Togt til Spithead (Coronation Review), Algier, Napoli
1954 1.7-23.10	Fregatten »Niels Ebbesen« Ministrygerne »Askø«, »Bågø«, »Fænø« og »Lyø« i danske farvande	Kommandørkaptajn G. Wolf Orlogskaptajn H. J. Jørgensen	Togt til Grønland, Edinburgh og Amster- dam. Nordisk kadetstævne i Näsbypark
1955 5.7-22.10	Fregatten »Holger Danske« Ministrygerne »Sorte Sara«, »Bågø«, »Fænø« og »Manø«	Kommandørkaptajn (fra-1.10 kommandør) I. Hoppe Kaptajnløjtnant S. Laub	Rouen, Cork, Rockall. Madeira, Lissabon. 11 kadetter på 9 ugers vintertogt 31.10-13.1 1956 i depotskibet »Ægir« og ministryge- ren »Trellenæs« Kadetstævne i Odense

År m. m.	Kadetskib	Skibschef	Anmærkning
1956 30.6–22.10	Fregatten »Holger Danske« Ministrygerne »Enø«, »Båge«, »Fænø« og »Manø« i danske farvande og til Sande- fjord	Kommandør E. J. Saabye Kaptajnløjtnant S. Laub	Kadetstævne i Sande- fjord. Togt til Grønland. Enkelte kadetter i 6 andre skibe
1957 13.4–1.7 og 2.7–23.10	Fregatten »Holger Danske« Ministrygerne »Båge«, »Enø«, »Fænø«, »Hjortø« og »Lyø« i danske farvande og til Uddevalla	Kommandørkaptajn S. S. Thstrup Kaptajnløjtnant Aa. Jans	Togt til USA med 7 kadetter. Fra 2.7 egentligt kadettogt: Edinburg, Amsterdam, Madeira. Kadet- stævne i Uddevalla. Enkelte kadetter i 2 andre skibe
1958 3.7–24.10	Depotskibet »Ægir« Patuljebåden »Søridderen« og mine- strygerne »Askø«, »Båge«, »Enø«, »Hjortø«, »Lyø« og »Manø« i danske far- vande og til Ystad (kun indtil 5.9.58)	Kommandør A. Helms Orlogskaptajn N. F. S. Stegmann Kaptajnløjtnant Aa. Jans	Nordisk kadetstævne i Rønne. Togt til Am- sterdam, Færøerne, Halifax og Bordeaux. Enkelte kadetter i »Esbern Snare« og »Bellona« samt klasse A i »Holger Dan- ske« 16.4–2.7
1959 2.7–17.10	Depotskibet »Ægir« Ministrygerne »Askø«, »Båge«, »Lyø«, »Manø« og »Enø« (senere dog »Hjortø«) i danske farvande og til Porsgrunn og Halmstad	Kommandør I. Hoppe Kaptajnløjtnant M. Telling	Kadetstævne i Pors- grunn. Togt til Wey- mouth og Trondheim. Togt til Ponta Delgada, Azorerne og Dover. Enkelte kadetter i perioder i andre skibe

År m. m.	Kadetskib	Skibschef	Anmærkning
1960 17.6–15.10	Depotskibet »Ægir« Ministrygerne »Askø«, »Båge«, »Enø« og »Manø« i danske farvande, til Halmstad og Varberg	Kommandørkaptajn Jørgen Petersen Kaptajnløjtnant M. Telling	Kadetstævne i Halmstad. Togt til Arcachon og Lissabon. Togt til Brest og Belfast
1.9–15.10	Øvelseskutteren »Svanen«	Kaptajnløjtnant Aa. Jans	
1961 16.6–16.10	Depotskibet »Ægir« Ministrygerne »Askø«, »Enø«, »Lyø« og »Manø« i danske farvande og Kiel Øvelseskutterne »Svanen« og »Thyra« i danske farvande og Kiel	Kommandør S. S. Thostrup Kaptajnløjtnant P. Tørslev Kaptajnløjtnant W. Grentzmann	Besøg i Kiel (Kieler Woche). Kadetstævne i Ålborg. Karlshamn, Kalmar. Horten, Bergen og Tønsberg
1962 18.6–13.10	Depotskibet »Ægir« Skolebådene »Enø«, »Hjortø«, »Askø« og »Manø« samt øvelseskutterne »Svanen« og »Thyra« i danske farvande og Horten	Kommandør K. Dam Kaptajnløjtnant P. Tørslev Kaptajnløjtnant W. Grentzmann	Togt til Horten (nordisk kadetstævne) og Reykjavik. Deltagelse i Søværnets operative Kommandos øvelsesgruppe, herunder togt til Stockholm
1963 21.6–19.10	Inspektionsskibet »Hvidbjørnen« Bevogtningsfartøjerne »Daphne« og »Dryaden« i danske farvande og til Dieppe og Plymouth, Kalmar Skolebådene »Hjortø« og »Askø« og øvelseskutterne »Svanen« og »Thyra« i danske farvande, Kiel, Kalmar og Oslo	Kommandørkaptajn F. Heisterberg-Andersen Orlogskaptajn S. Gøbel Kaptajnløjtnant W. Grentzmann	Nordisk kadetstævne i Kalmar. Togt til Dublin og Casablanca samt til Arcachon og Amsterdam

År m. m.	Kadetskib	Skibschef	Anmærkning
1964			
8.6–7.10	Depotskibet »Ægir«	Kommandørkaptajn O. Felding	Rosyth, Nantes, Gibraltar, Palermo, Valetta,
8.6–5.8	Ministrygerne »Aarø-sund« og »Egersund« Skolebådene »Lø« og »Båge«/»Enø« (efter 10.7) samt øvelseskutterne »Svanen« og »Thyra« i danske farvande	Orlogskaptajn A. Møllgaard Orlogskaptajn S. Olesen	Brindisi, Piræus. Kadetstævne i Fredericia
8.6–20.8			
8.6– 6.8			
1965			
11.6–2.10	Depotskibet »Ægir« Bevogtningsfartøjerne »Havmanden« og »Nymfen« Øvelseskutterne »Svanen« og »Thyra« i danske farvande samt til Dartmouth og Bergen	Kommandørkaptajn V. P. Heise Kaptajnløjtnant J. Daniel Brusendorff Orlogskaptajn S. Olesen	Dartmouth, Bergen (kadetstævne), Ostende, Gibraltar, Livorno og Brest. Bevogtningsfartøjer dog Amsterdam i stedet for Gibraltar og Livorno
1966			
8.6–1.10	Depotskibet »Ægir« Bevogtningsfartøjerne »Nymfen« og »Ran« Øvelseskutterne »Svanen« og »Thyra«	Kommandørkaptajn K. V. Raabye Orlogskaptajn O. Højerslev Kaptajnløjtnant N. Holmelund	Harstal, Stavanger, Västervik, Åbo, Gdynia. Kadetstævne i Härmö-sand. Indtil 12.8 deltog »Thyra« dog i Transatlantisk Kapsejls
1967			
17.5–15.9	Minelæggeren »Møen« Korvetten »Triton« Bevogtningsfartøjerne »Dryaden« og »Havmanden« Øvelseskutterne »Svanen« og »Thyra«	Kommandørkaptajn O. Kisum Orlogskaptajn M. Telling Orlogskaptajn F. Volke, kaptajnløjtnant S. M. Ditlevsen Kaptajnløjtnant N. Holmelund, søløjtnant A. Bagge	Togt til Færøerne og til Bordeaux. Kadetstævne i Frederikshavn

År m. m.	Kadetskib	Skibschef	Anmærkning
1968 12.6-4.10	Minelæggeren »Møen« Bevogtningsfartøjerne »Najaden« og »Havfruen« Øvelseskutterne »Svanen« og »Thyra«	Orlogskaptajn M. Telling Kaptajnløjtnanterne P. Kofoed og T. Holst-Christensen Kaptajnløjtnant N. Holmelund, søløjtnant I. Winkel Smith	Chef for Skoledelingen: Kommandør J. Elving. Togt til Kiel, Edin- burgh, Visby og Hel- singfors. Kadetstævne i Trondheim
1969 11.6-3.10	Minelæggeren »Møen« Bevogtningsfartøjerne »Neptun« og »Havmanden« Øvelseskutterne »Svanen« og »Thyra«	Orlogskaptajn Aa. A. Jans Orlogskaptajn J. H. Beck, kaptajnløjtnant T. Holst-Christensen Søløjtnant Bosø, kaptajnløjtnant I. Winkel Smith	Chef for Skoledelingen: Kommandørkaptajn N. Heisterberg. Kadetstævne i Turku i Finland. Togt til Norr- köping, Gent og Dublin
1970 11.6-2.10	Minelæggeren »Møen« Bevogtningsfartøjerne »Ran« og »Rota« Øvelseskutterne »Svanen« og »Thyra«	Orlogskaptajn Aa. A. Jans Orlogskaptajnerne A. Jespersen og P. Bretting Kaptajnløjtnanterne H. J. Garde og I. Winkel Smith	Chef for Skoledelingen: Kommandør J. Elving. Nordisk kadetstævne i Ystad. Togt til Sande- fjord, Marvika, Am- sterdam, Arcachon og Cherbourg
1971 11.6-1.10	Minelæggeren »Møen« Bevogtningsfartøjerne »Daphne« og »Dryaden« Øvelseskutterne »Svanen« og »Thyra«	Kommandørkaptajn H. E. Hansen Orlogskaptajn A. Jespersen, kaptajnløjtnant G. Hansen Orlogskaptajn W. Grentzmann, kaptajnløjtnant A. Bagge	Nordisk kadetstævne i Randers. Togt til Dundee, Tøns- berg, Visby, Flensborg. 20.9.71 Kongeinspek- tion i anledning af H.M. Kongens 50 års søofficersjubilæum

År m. m.	Kadetskib	Skibschef	Anmærkning
1972 9.6-16.10	Minelæggeren »Fyen« Bevogtningsfartøjerne »Havmanden« og »Havfruen« Øvelseskutterne »Svanen« og »Thyra«	Kommandørkaptajn H. E. Hansen Kaptajnløjtnanterne S. Voxtorp og P. Boso Kaptajnløjtnanterne S. Albrechtsen og P. L. Jørgensen	Nordisk kadetstævne i Kristianssand S. Togt til Stavanger, Wilhelmshaven, Arcachon
1973 12.6-6.10	Minelæggeren »Fyen« Bevogtningsfartøjerne »Havmanden« og »Dryaden« Øvelseskutterne »Thyra« og »Svanen«	Orlogskaptajn J. A. Ruth Kaptajnløjtnanterne P. Schriver og B. Carlsen Kaptajnløjtnanterne K. P. Hansen og P. L. Jørgensen	Kadetstævne i Kotka, Finland. Togt til Arendal, Lenin- grad og Rotterdam
1974 10.6-11.10	Minelæggeren »Fyen« Minestrygerne »Egern- sund« og »Vilsund« Øvelseskutterne »Thyra« og »Svanen«	Kommandørkaptajn J. A. Ruth Premierløjtnanterne H. Toft og B. E. Petersen Kaptajnløjtnanterne K. P. Hansen og P. L. Nielsen	Uddevalla. Brest. Gdynia. Nordisk kadetstævne i Karlskrona
1975 2.6-17.10	Minelæggeren »Fyen« Minestrygerne »Vil- sund« og »Egernsund« Øvelseskutterne »Thyra« og »Svanen«	Kommandørkaptajn K. Søderlund Premierløjtnanterne B. E. Petersen og A. S. Pedersen Kaptajnløjtnanterne B. Nielsen og P. L. Nielsen	Portsmouth. Visby. Stockholm. Nordisk kadetstævne i Ålborg

Litteratur og kildeangivelse

- Årsrapport for Søværnets Officersskole fra 1950/51 til 1964/65.
- Næstkommanderendes ordrebog, Søværnets Officersskole, 1951-53, 1956-65 og 1967-71.
- Scrapbog for Søværnets Officersskole, juni 1950-januar 1956 samt andre udvalgte avis- og bladartikler m. v.
- Om søofficersuddannelsen i dag, foredrag i Søs-Lieutenant-Selskabet, orlogskaptajn H. E. Hansen, januar 1960.
- Den nye uddannelse til søofficer af A-linien, foredrag i Søs-Lieutenant-Selskabet, orlogskaptajn Finn Alsing, december 1970.
- Diverse skrivelser og arbejds papirer fra Søværnets Skole- og Uddannelsesråd, 1966-69.
- Rapporter for den årligt formerede Skoledeling for Kadetter (SDK).
- Kundgørelser for Forsvaret A og B, 1951-75.
- Tidsskrift for Søvæsen, 1951-75.
- Søværnsbestemmelse 509, december 1969.
- Betænkning nr. 390, 1965, vedrørende læreruddannelsen.
- Betænkning nr. 428, 1966, vedrørende befalingsmandsuddannelsen og arbejdsklimaet i forsvaret, 1. del, militær pædagogik og ledelsesformer.
- Betænkning nr. 516, 1969, vedrørende befalingsmandsuddannelsen og arbejdsklimaet i forsvaret, 6. del, uddannelsen af forsvarets befalingsmænd.
- Betænkning fra det under Forsvarsministeriet den 14. januar 1964 nedsatte udvalg til undersøgelse af forsvarets personelforhold for så vidt angår forsvarets faste befalingsmandskorps.
- Betænkning afgivet af det af Undervisningsministeriet under 1. september 1958 nedsatte læseplansudvalg, undervisningsvejledning for Folkeskolen, marts 1960.
- Notat om et grundlag for gennemførelse af en reform af de grundlæggende skoleuddannelser, Folkeskolens læseplansudvalg, 1971.
- Riedar Myhre og Svend Magnussen: Pædagogiske temaer, Gjellerup 1969.
- K. Grue-Sørensen: Kritiske betragtninger over universitetspædagogik, Gyldendal 1969.
- Rektorkollegiets betænkning om karaktergivning, juni 1970.
- Poul Fatum: Den pædagogiske tænknings historie, 2, Gjellerup 1970.
- Beretninger fra officerer, der har været kadetter på SOS i tidsrummet 1951-76.
- Søværnets Officersskoles uddannelsesplaner 1953-75.